

Fredagen den 9 december

Kl. 9.00–14.47

---

§ 1 Val

Från konstitutionsutskottet hade följande skrivelse kommit in:

Till riksdagen

Riksdagens arvodesnämnd består enligt 13 kap. 15 § riksdagsordningen av en ordförande och två andra ledamöter. De väljs var för sig av riksdagen efter ett ordinarie val till riksdagen för tiden till dess att ett nytt val till nämnden har ägt rum. Härutöver har även ersättare för ordföranden i nämnden utsetts. Val till nämnden bereds av konstitutionsutskottet (tilläggsbestämmelse 13.15.1).

Konstitutionsutskottet föreslår enhälligt att riksdagen för tiden till dess ett nytt val har ägt rum till ordförande i Riksdagens arvodesnämnd omväljer f.d. hovrättspresidenten Johan Hirschfeldt och till ersättare för ordföranden omväljer hovrättspresidenten Fredrik Wersäll samt till ledamöter omväljer f.d. landshövdingen Barbro Holmberg och f.d. landshövdingen Peter Egardt.

Stockholm den 8 november 2016

På konstitutionsutskottets vägnar

Andreas Norlén

Konstitutionsutskottet hade enhälligt föreslagit att riksdagen för tiden till dess nytt val ägt rum skulle omvälja f.d. hovrättspresidenten Johan Hirschfeldt till ordförande i Riksdagens arvodesnämnd och hovrättspresidenten Fredrik Wersäll till ersättare för ordföranden i Riksdagens arvodesnämnd samt f.d. landshövdingen Barbro Holmberg och f.d. landshövdingen Peter Egardt till ledamöter i Riksdagens arvodesnämnd.

Kammaren biföll konstitutionsutskottets förslag
och valde därmed *till dess nytt val ägt rum* till

ordförande i Riksdagens arvodesnämnd
Johan Hirschfeldt, f.d. hovrättspresident

ersättare för ordföranden i Riksdagens arvodesnämnd
Fredrik Wersäll, hovrättspresident

§ 2 Justering av protokoll

Protokollet för den 18 november justerades.

§ 3 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Trafikutskottets betänkanden
2016/17:TU1 Utgiftsområde 22 Kommunikationer
2016/17:TU4 Infrastruktur för framtiden

Näringsutskottets betänkanden
2016/17:NU1 Utgiftsområde 24 Näringsliv
2016/17:NU2 Utgiftsområde 19 Regional tillväxt

*Svar på
interpellationer*

§ 4 Svar på interpellation 2016/17:163 om beräkningar av minskade klimatutsläpp

Anf. 1 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP):

Herr talman! Jonas Jacobsson Gjörtler har frågat mig hur stora minskningar av klimatutsläppen som budgeten för 2017 ger upphov till, när riksdag och allmänhet får ta del av de bakomliggande beräkningarna, om det förekommer insatser som inte är kostnadseffektiva sett till minskningen av klimatutsläpp och om jag i så fall kan redogöra för vilka beräkningar och motiv som ligger bakom dessa insatser.

I enlighet med klimatkonventionen som antogs 1992 ska de industrialiserade länderna gå före genom att minska utsläppen i snabbare takt än utvecklingsländerna och göra det utifrån ansvar och förmåga. Det är också grunden för EU:s klimatpolitik. Det är inget vi kan välja att göra eller inte göra.

Klimatavtalet från Paris trädde i kraft den 4 november i år. Det är nu dags att öka tempot i genomförandet. Det gäller alla världens länder.

Förhandlingarna pågår om EU:s system för handel med utsläppsrätter – EU:s viktigaste verktyg för en kostnadseffektiv klimatpolitik. Att reformera systemet och göra det dyrare att släppa ut skulle påskynda åtgärder för att minska utsläppen i de sektorer där det är billigast. Regeringen ser i det sammanhanget fram emot ett tydligt stöd i riksdagen för åtgärder som stärker EU ETS.

Enligt vetenskapen måste vi globalt ned till nollutsläpp, eller till och med negativa utsläpp, under detta århundrade. Eftersom utsläppen ackumuleras och stannar länge i atmosfären är det bättre ju snabbare vi vidtar åtgärder. Vi behöver ställa om våra industriprocesser, energisystem och transportsystem. Ska vi nå våra långsiktiga klimatmål räcker det inte att

köpa billiga internationella utsläppskrediter. En sådan politik bidrar inte till den omställning av samhället som är nödvändig. Regeringens politik ska bidra till att ny teknik och nya lösningar för en fossilfri ekonomi utvecklas och exporteras.

Regeringen genomför viktiga klimatsatsningar i Sverige. Exempel är Klimatklivet, stadsmiljöavtal, elbusspremie och supermiljöbilspremie som stöttar ambitionen att få en fossilfri transportsektor och klimatsmarta städer. Hela satsningen på Klimatklivet förväntas exempelvis minska de årliga utsläppen med drygt 1 miljon ton per år. Vi satsar på järnvägsunderhåll och kollektivtrafik.

Kostnadseffektiviteten i klimatsatsningar är viktig, men regeringens åtgärder levererar så mycket mer än klimatnytta. Vi investerar i det hållbara samhällsbygget. Satsningarna skapar attraktivare städer med renare luft, nya innovationer och jobb i Sverige.

Anf. 2 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka statsrådet för svaret.

Klimatfrågan är en enormt viktig fråga, och de allra flesta är överens om att det är bråttom att få ned klimatutsläppen, precis som statsrådet är inne på, och därmed minska människans negativa påverkan på klimatet.

Moderaterna är ett parti som brukar betona vikten av ordning och reda. Ofta handlar det om ekonomi och om behovet av ordning och reda i statsfinanserna eftersom det riskerar att skapa många andra problem om vi inte har ordning och reda där. Men om det finns något område där det är ännu viktigare med ordning och reda är det i klimatpolitiken. Just eftersom det är bråttom att få ned utsläppsmängderna är det otroligt viktigt att vi vet att de insatser som vi gör verkligen leder till så stor klimatnytta som möjligt. Det måste finnas beräkningar över vilka utsläppsminskningar som olika åtgärder leder till.

Som jag ser det finns det minst två stora problem med regeringens klimatpolitik. Det första problemet är att regeringen verkar sakna samlade beräkningar över hur stor total utsläppsminskning den förda politiken förväntas leda till. Det framgår också av statsrådets svar att jag inte kommer att få någon sådan siffra. Det är faktiskt smått häpnadsväckande, för det betyder att regeringen famlar i blindo.

Hur ska man veta om man gör rätt saker om man inte har några beräkningar över vilka resultat som den förda politiken förväntas få? Hur ska man då veta om man gör tillräckligt?

Det andra problemet med regeringens klimatpolitik är att för de åtgärder där det faktiskt finns beräkningar, till exempel Klimatklivet, är klimatnyttan per satsad krona besvärande låg. Den genomsnittliga kostnaden per ton minskade utsläpp är nästan 3 200 kronor enligt Naturvårdsverket. Det ska jämföras med exempelvis mekanismer för ren utveckling, CDM, där priset är ungefär 60 kronor per ton.

Herr talman! Klimatutmaningen är global. Det betyder att varje ton utsläpp är lika skadligt oavsett var det sker i världen. Det betyder också att varje ton som vi kan minska utsläppen är lika viktigt oavsett var det sker. För klimatet gör utsläppsminskningen lika stor nytta oavsett om den görs i Sverige, i Kina eller i Afrika.

Regeringen slår sig ofta för bröstet och talar om hur mycket pengar man spenderar på klimatpolitiken. Men det är faktiskt helt ointressant. Det

viktiga är vilket resultat som nås och vilket resultat som hade kunnat uppnås med mer kostnadseffektiva åtgärder.

Moderaterna säger nej till regeringens klimatkliv, och vi satsar i vår budget för 2017 i stället 100 miljoner kronor mer än regeringen på just internationella insatser såsom CDM. De här åtgärderna ger 50 gånger större klimatnytta än regeringens klimatkliv. Jag tänkte visa en bild som åskådliggör det, men talmannen talade om för mig att man inte får lov att visa sådana bilder i kammaren, så jag får beskriva den i stället.

Bilden skulle åskådliggöra den tydliga skillnaden mellan den 50 gånger högre stapeln som våra 100 miljoner kronor i budgeten ger i utsläppsminskningar jämfört med stapeln för 100 miljoner kronor av Klimatklivet.

Regeringens klimatkliv ger för 100 miljoner kronor 33 000 ton i utsläppsminskningar. Våra 100 miljoner kronor till CDM ger nästan 1,7 miljoner, 1 670 000, ton i utsläppsminskningar. Det framgår således att regeringen fokuserar på dyr och ineffektiv symbolpolitik med mycket begränsad klimatnytta.

Varför väljer regeringen att fokusera på de begränsade utsläppsminskningarna, 33 000 ton per 100 miljoner, i stället för de stora utsläppsminskningarna på nästan 1,7 miljoner ton?

Anf. 3 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP):

Herr talman! Tack, Jonas Jacobsson Gjörtler, för tillfället att klargöra den mycket grova missuppfattning och missräkning som ledamoten framför här i kammaren.

Den totala investeringskostnaden för Klimatklivet är icke 3 200 kronor per ton. Den är 370 kronor per ton. Jag föreslår att ledamoten går tillbaka till sin kammare och tittar på hur han har kommit fram till de helt felaktiga siffrorna.

Investeringskostnaden innefattar 40 procent statligt stöd. Resten är delfinansiering från kommuner, från företag och från dem som går in i projektet för att få de mest klimateffektiva åtgärderna som annars inte hade kommit till stånd. Att Moderaterna då kommer med ett förslag om 100 miljoner till CDM-projekt, som ett billigt sätt för Sverige att komma undan att göra en omställning, är häpnadsväckande.

Vi har beräkningar för Klimatklivet. De 582 projekt som Naturvårdsverket har godkänt hittills – det senaste antalet kom för ett par dagar sedan – motsvarar utsläppsminskningar i Sverige motsvarande 40 procent av all uppvärmning av bostäder och lokaler, eller utsläppen från 140 000 bilar årligen. Det är vad Klimatklivet gjort hittills.

Naturvårdsverket bedömer också att den här regeringens politik kommer att leda till ytterligare utsläppsminskningar, som kommer att sluta det utsläppsgap som alliansregeringen lämnade efter sig. Man menade, precis som i Jonas Jacobsson Gjörtlers felaktiga argumentation, att Sverige skulle köpa sig fri från utsläppsminskningar genom CDM-projekt i utvecklingsländer.

Vi bedriver en politik för investeringar i järnvägen, stadsmiljöavtal med kollektivtrafik och mycket annat.

Jag vill fråga Jonas Jacobsson Gjörtler vilka beräkningar Moderaterna har. Vad kommer det att innebära att ni vill sänka skatten på fossila drivmedel med 8,1 miljarder när vi behöver höja skatten? Ni är alltså emot det.

Ni är emot en vägslitageavgift. Ni är emot flygskatt. Ni är emot kemikalieskatten som regeringen har föreslagit. Ni är emot Klimatklivet. Ni är emot stadsmiljöavtalen. Ni är emot precis allt utom att gynna gammal, fossil, omodern och smutsig teknologi. Den tycker ni ska få fortsätta.

Ni vill inte ha höghastighetståg. Ni vill inte ha flygskatt. Vad vill ni ha? Vill ni fortsätta subventionera stora, smutsiga suvar som ska åka runt i våra innerstäder? Vilka beräkningar har Moderaterna för hur det ska minska Sveriges utsläpp?

Jag vill understryka att vi har ett ansvar gentemot utvecklingsländerna. Vi har faktiskt skapat vår utveckling genom att släppa ut stora mängder CO₂ i atmosfären. Tycker inte Jonas Jacobsson Gjörtler att vi då också har ett ansvar att gå före, även om det kostar lite mer än dubbelt så mycket som att köpa billiga CDM-projekt? Är 140 kronor kilot per ton i statligt investeringsstöd för klimatsmarta åtgärder för mycket?

Anf. 4 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M):

Herr talman! Statsrådet Lövin påstår att vi tycker att det inte behöver göras någonting i Sverige, att allt ska göras i andra länder och att vi skulle köpa oss fria, som det uttrycktes här. Det är helt fel. Jag vet ingen, i alla fall inte från Moderaterna, som har påstått att vi inte ska göra någonting alls här i Sverige.

Vi är tydliga med att den svenska utmaningen finns. Och den finns framför allt i transportsektorn. Vi ser att vi framför allt behöver få fram en ny fordonsbeskattning som styr klimatprestanda på ett bättre sätt. Trots mycket prat har regeringen ännu inte levererat något sådant förslag.

I avvaktan på det har regeringen förvisso förlängt den supermiljöbilspremie som alliansregeringen införde. Det tycker vi är bra. Vi matchar också det fullt ut i vårt budgetförslag. Det är en viktig del av omställningen, i väntan på det bättre förslaget som förhoppningsvis kommer någon gång.

Vi säger som sagt nej till regeringens ineffektiva klimatkliv. Men vi lägger i stället separata pengar till laddinfrastrukturen för elbilar, eftersom vi tror att det är en viktig del av omställningen.

När det gäller fordonsbränsle, som kanske är det allra viktigaste, vill vi se ett system med reduktionsplikt där utsläppen minskar successivt. Det är ett marknadsbaserat system som premierar bränslen med bra klimatprestanda. Det ger dessutom långsiktiga spelregler för de aktörer i branschen som ligger i startgroparna för att kunna producera biodrivmedel storskaligt. Det belastar inte heller statsbudgeten i någon större omfattning. Det är återigen inte hur mycket pengar man spenderar som är det viktiga. Det är resultatet som är det viktiga. Tyvärr lyser regeringsförslagen helt med sin frånvaro även här.

Poängen i vår politik när det gäller det här är att vi inte är ute efter att straffa transporter. Det är inte transporter i sig som är problemet. Det är utsläppen. Kilometerskatt och flygskatt slår direkt mot transporter och har begränsad effekt på utsläppen. Det gäller särskilt flygskatten. De riskerar att i stället slå mot jobb och tillväxt på landsbygden.

Vi har beräkningar för hur det här ska gå till. När det gäller utsläppen i transportsektorn tycker vi att man ska följa den bana som Miljömålsberedningen har tagit fram. Det underlaget står vi bakom. Det gör faktiskt

Miljöpartiet och Socialdemokraterna, regeringspartierna, också. Det handlar om en reduktionsplikt som följer den utsläppsbanan och som leder till just de utsläppsminskningar som vi i Sverige har åtagit oss och sagt att vi vill göra.

Moderaterna har alltså visst förslag. Men skillnaden är att vi inte väljer att lösa problemen genom chockskattehöjningar som slår hårt mot jobb och tillväxt på landsbygden och som riskerar att bita oss i svansen i nästa steg. Vi förordar ett marknadsbaserat system när det gäller till exempel reduktionsplikten och en förändring av fordonsbeskattningen, som jag också nämnde.

Problemet med Klimatklivet är som sagt kostnadseffektiviteten. Men det finns ett annat problem också. När man har utvärderat motsvarande åtgärder tidigare – jag tänker framför allt på Klimp – visar utvärderingarna att det inte bara är dålig kostnadseffektivitet. Pengar går också i stor utsträckning till åtgärder som skulle ha vidtagits i alla fall. Det kallas för bristande additionalitet, det vill säga att pengarna som regeringen satsar går till åtgärder som ändå skulle ha vidtagits. Det innebär i praktiken att det är pengar i sjön. Det är alltså pengar som hade kunnat användas för att åstadkomma klimatnytta och som nu egentligen inte innebär någon ökning alls.

Våra siffror kommer från Naturvårdsverket. Hela Klimatklivet kostar 1,9 miljarder kronor. Det beräknas ge 600 000 ton i utsläppsminskningar. Det blir en kostnad på nästan 3 200 kronor per ton. Det är vad staten lägger i detta. Om Isabella Lövin har en annan beräkning och andra siffror får hon gärna redogöra för dem.

Anf. 5 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP):

Herr talman! Tack, Jonas Jacobsson Gjørtler!

De siffror som jag redovisar är baserade på utsläppsminskningar om 2,7 kilo per investerad krona. Det betyder att en investering på 370 kronor ger utsläppsminskningar på ett ton. Av detta är den statliga investeringen i genomsnitt 40 procent, det vill säga ca 150 kronor per ton. Om ledamoten känner sig osäker på de siffrorna kan vi reda ut det efteråt.

När det gäller additionalitet har det i allra högsta grad varit en fråga också när det gäller CDM-projekt. Men genom att gå in med 40 procents medfinansiering katalyserar, frigör, vi en mycket större summa pengar som går till de klimatsmarta investeringarna.

När regeringen tillträdde fanns det ca 2 000 laddstolpar för elbilar i Sverige. Nu närmar vi oss 7 000 i landet. Nu kan man åka med elbil från Sundsvall till Trondheim på Green Highway.

Vi ser nu att Östersund är Sveriges mest elbilstäta stad. Det här är ju en investering. Vi bygger upp en infrastruktur för att vi ska kunna gå över till en i princip nästan koldioxidfri och väldigt snål privatbilstrafik.

Regeringen jobbar med reduktionsplikten och andra styrmedel. Vi kommer naturligtvis att återkomma med hur man ska få in mer förnybart också i de så att säga traditionella bilarna.

Man kan ändå konstatera att Moderaternas 100 miljoner för laddstolpar står sig ganska slätt mot de 3,3 miljarder som regeringen satsar på stads- miljöavtal, Klimatklivet och andra lokala satsningar med bäring på klimat och miljö.

Moderaterna vill också avskaffa regeringens höjningar av skatter på fossila drivmedel. För att sänka bensinskatten satsar man nu 800 miljoner under 2017 och totalt 8,1 miljarder fram till år 2020. Man vill också sänka koldioxidskatten för diesel som används inom jord-, skogs- och vattenbruk. Man vill ta bort det ökade stödet till de centrala miljömyndigheterna. Man vill inskränka kommunernas rätt att inrätta naturreservat. Man satsar 300 miljoner kronor per år för att göra det möjligt för tyngre lastbilar att trafikera vägarna, och man säger nej till vägslitageavgift.

Ni säger, som sagt, nej till flygskatt trots att flygbränslet i dag är helt skattebefriat. Till skillnad från bensin som vanliga bilister tankar i pump är flygbränslet helt skattebefriat. Ni säger också nej till kemikalieskatten som regeringen har föreslagit och som en del av era allianskollegor tycker är bra.

Jag har mycket svårt att se att 100 miljoner på internationella klimatinvesteringar eller 100 miljoner på laddstolpar väger upp detta.

Jag vill också upprepa: Tycker Jonas Jacobsson Gjörtlér att en snöd vinst och kostnadseffektivitet är det perspektiv som anstår Sverige i ett läge när Arktis nu har 20 grader varmare än normalt? Vi måste ställa om snabbt, och Sverige kan vara ett föregångsland.

Anf. 6 JONAS JACOBSSON GJÖRTLÉR (M):

Herr talman! Det är just därför som det är så angeläget att vi genomför kostnadseffektiva åtgärder. Det är ju då som vi kan åstadkomma så stora utsläppsminskningar som möjligt på kort tid. Det är ju just för klimatets skull som detta är så viktigt. Vi har inte råd att spendera pengar på lyxprojekt som kostar över 3 000 kronor per ton utsläppsminskning när vi kan genomföra åtgärder som är 50 gånger mer kostnadseffektiva.

Vi har inte varit emot kemikalieskatten, vi är emot den utformning som skatten har. Vi hade velat se en annan utformning. Vi tycker inte att den träffar rätt, men vi har inte sagt nej till den skatten i vårt budgetförslag – bara så att det noteras till protokollet.

Sedan undrar jag om Isabella Lövin menar att Naturvårdsverket räknar fel. Det är Naturvårdsverkets siffra som ligger bakom de 3 200 kronorna. Det är inte något som vi har hittat på, och riksdagens utredningstjänst har också räknat på detta och bekräftat samma uppgifter till oss.

När det gäller styrmedel är det än en gång väldigt tydligt att regeringen fokuserar på att bekämpa fel problem. Regeringen är väldigt upptagen med att försöka minska transporter, men det är inte transporter i sig som är problemet, det är utsläppen. Låt oss fokusera på att minska utsläppen!

Statsrådet säger att vi vill sänka skatten på drivmedel, men det är en sanning med modifikation. Vi säger nej till den överindexering, den extra höjning, av drivmedelsskatterna som regeringen vill införa. Vår väg framåt är inte att beskatta drivmedlen utan den är att tvinga in en högre andel biodrivmedel enligt den bana som Miljömålsberedningen har föreslagit. Med den här typen av skatter minskar man utsläppen utan att det slår hårt mot landsbygden, jobb och tillväxt.

När det gäller flygskatten är det ännu värre. Dessa utsläppsminskningar kostar 9 000 kronor per ton som ska betalas av resenärerna på landsbygden. Det är en väldigt dålig klimatpolitik, statsrådet.

Anf. 7 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP):

Herr talman! Om jag minns rätt sa några av allianskollegerna nej till utredningens förslag innan utredningen hade presenterat det eller innan det var känt för allmänheten vad det skulle innehålla. Jag tycker att det är en väldigt oseriös attityd mot ett förslag som är ganska modest i förhållande till hur fossila bränslen beskattas för vanliga människor jämfört med att just flyget ska vara helt undantaget. Jag har märkt av opinionsundersökningar att också svenska folket tycker att det är ganska rimligt.

Sedan handlar det om vad vi använder dessa skatteintäkter till. Moderaterna är så besjälade av att sänka skatterna att det inte blir några pengar över för att stötta dem som faktiskt vill gå före och investera i klimatsmarta åtgärder.

Ni sänker skatten och går inte med på en höjning av den på bensin och diesel. Era allianskollegor är med på 8,1 miljarder som skulle kunna användas till att återinvestera i att ställa om Sverige för ett klimatsmart transportsystem där vi investerar i höghastighetståg, i laddstolpar och i biogas-anläggningar.

Under de två år som har gått sedan Klimatklivet infördes har användningen av biogas ökat med 20 procent. Antalet laddstolpar har tredubblats. Det är detta som måste till för att vi på lång sikt ska komma ned till nollutsläpp.

Det handlar inte om några små justeringar i marginalen. Vi ska bygga om Sverige och visa att det är möjligt att leva i ett välfärdsland med ren luft att andas, med levande städer där människor får plats och där vi har en positiv utveckling också för landsbygden.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 5 Svar på interpellation 2016/17:159 om balansen mellan miljömål och produktionsmål i skogen

Anf. 8 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Herr talman! Jonas Jacobsson Gjörtler har frågat mig om det är mitt ställningstagande att staten på ett rimligt sätt balanserar miljömål och produktionsmål, vilka effekter jag bedömer att försämrade möjligheter till aktiv skogsförvaltning och ett väl fungerande skogsbruk leder till avseende miljömålen samt om jag och regeringen vidtar eller planerar några åtgärder för att stärka äganderätten avseende skogen och underlätta för skogsägarna att bedriva ett långsiktigt och väl fungerande skogsbruk, och vilka åtgärder det rör sig om i så fall.

Jag vill inleda med att säga att det är av stor vikt för regeringen att skogsbruket bedrivs på ett långsiktigt ekonomiskt, miljömässigt och socialt hållbart sätt.

Skogspolitiken bygger på två jämställda mål: miljömålet och produktionsmålet. Det finns behov av att utveckla bägge dessa delar. Likaväl som att skydd och miljöhänsyn ska öka är en ökad produktion av skoglig råvara viktigt i omställningen till ett biobaserat samhälle och för att fasa ut fossil energi.

I en skrivelse till regeringen har Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen bedömt att det finns behov av att utreda artskyddsförordningen för att säkerställa att den är tillämpbar, effektiv och rättssäker. Frågan om huruvida en översyn av artskyddsförordningen ska göras bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Regeringen har en tydlig ambition att skyddsvärda skogar inte ska avverkas. Vad gäller nyckelbiotoper är det statens ansvar att, i linje med strategin för formellt skydd av skog, bland annat prioritera områdesskydd för nyckelbiotopsrika fastigheter. Det bedöms ge stor naturvårdsnytta och ökar förtroendet för naturvårdsarbetet i skogen. Regeringen har vidare genom den så kallade kompletterande arbetsmetoden *Nya Komet* möjliggjort för skogsägare från hela landet att själva anmäla intresse för ett långsiktigt skydd av skogar med höga naturvärden.

Jag tolkar frågorna som att de ställs mot bakgrund av att Jonas Jacobsson Gjörtler är orolig för att äganderätten inskränks av regeringen. Äganderätten av skog är grundlagsskyddad och inte ifrågasatt av regeringen. I propositionen *En skogspolitik i takt med tiden* fastställde regeringen att skogspolitikens två jämställda mål, miljömålet och produktionsmålet, samt det delade ansvaret mellan samhället och skogsägarna, förutsätter en tydligt definierad och långsiktig äganderätt.

Frihet under ansvar innebär att den enskilda äganderätten till skog ska värnas, samtidigt som skogsägaren har en betydelsefull del i det gemensamma ansvaret att förvalta skogsresursens alla nyttigheter på ett långsiktigt hållbart sätt i enlighet med ekosystemansatsen. Jag kan bara konstatera att inriktningen av skogspolitiken ligger fast.

Just nu genomför regeringen två större arbeten på skogens område: en rättslig översyn av skogsvårdslagstiftningen och arbetet med det nationella skogsprogrammet. I detta har många av skogens intressenter deltagit i en dialogprocess och spelat in förslag till regeringen för att skogen ska bidra till jobb och hållbar tillväxt i hela landet och till utvecklingen av en växande bioekonomi. Vi analyserar just nu remissutfallet av arbetsgruppernas rapporter.

Min förhoppning är att insatserna ska leda till att arbetet mot de jämställda målen utvecklas på ett positivt sätt. Det finns ett behov av fortsatta åtgärder som möter framtidens alla utmaningar. Regeringen avser att återkomma till riksdagen under 2017 avseende det nationella skogsprogrammet.

Anf. 9 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka statsrådet för svaret. Bakgrunden till denna interpellation är mycket riktigt att jag, och säkert också många andra ledamöter, har blivit kontaktad av skogsägare som uttrycker oro över det som de uppfattar som en successiv urholkning av äganderätten.

Det som beskrivs är en successiv förändring av en rad saker. Ibland handlar det om större förändringar, men det gäller även en del små steg och åtgärder som var för sig kanske inte alltid uppfattas som dramatiska. Sammantaget är dock uppfattningen tydlig, nämligen att äganderätten befinner sig på ett sluttande plan och att det lutar allt kraftigare.

I interpellationen tar jag upp tre konkreta exempel. Det handlar om artskyddsförordningen som ställer till det när man exempelvis ska avverka skog. Vi har nyckelbiotoperna som utgör en olycklig juridisk gråzon. Det handlar om en märkning som i praktiken innebär att man inte kan använda skogen. Man kan inte sälja virket men samtidigt finns inget formellt skydd, och som skogsägare får man ingen ersättning. Detta skapar som sagt en olycklig gråzon som i praktiken är en urholkning av äganderätten.

Vi har dessutom frågan om avverkning och talerätten. Regeringen verkar vara inne på att ytterligare utöka möjligheten till talerätt för fler att kunna ha synpunkter på avverknings i skogen, vilket vore ett stort bekymmer.

Enligt skogsvårdslagen ska produktionsmål och miljömål väga lika tungt, och det nämner statsrådet även i sitt svar. I praktiken hänger dessa båda mål intimt ihop. Det privata ägandet av skogen är ett grundfundament för att säkerställa att långsiktigt ansvarstagande, aktiv skogsförvaltning och lönsamt skogsbruk samtidigt är förutsättningar för att man ska kunna värna olika miljövärden.

En väldigt stor andel av den skog som i Sverige är undantagen från skogsproduktion är också frivilliga avsättningar från privata skogsägare. Tittar man på den produktiva skogsmarken ser man att en större andel är undantagen från skogsbruk – och därmed skyddad – genom frivilliga avsättningar jämfört med det som har ett formellt skydd. Detta gäller i alla fall enligt de siffror från 2011 som jag lyckades hitta. Möjligen ser det lite annorlunda ut nu; jag tror att skillnaden till och med är ännu större nu.

Detta möjliggörs naturligtvis av skogsägare som tror på framtiden och som uppfattar att det från statens sida finns ett rimligt balanserat förhållningssätt och en balanserad syn på miljö och produktion. Min bild är dock att regeringen lägger stort fokus på att beskriva miljöåtgärder avseende skogen. Men frågan man ställer sig då är om regeringen över huvud taget planerar några åtgärder som syftar till att stärka äganderätten eller förbättra möjligheterna till produktion i skogen. Statsrådet får väldigt gärna ge exempel på vad regeringen avser att göra för att stärka äganderätten och underlätta möjligheterna att driva skogsbruk.

När det gäller exempelvis artskyddsförordningen specifikt hör vi även från myndigheterna om en stor oro över att den nu förda politiken, med stoppade avverknings med mera, riskerar att leda till att skogsägarnas egna insatser för att vårda och utveckla sin skog ska minska. Hur ser ministern på detta? Är det verkligen rimligt att produktionsskogen förlorar naturvärden? Detta kan inte vara regeringens mening.

De ansvariga generaldirektörerna för de båda myndigheterna Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket har i en skrivelse till regeringen bett att den ska göra en översyn av förordningen. Än så länge har vi inte hört något från regeringen om detta annat än att det bereds. Jag tycker att regeringen skulle kunna sätta lite fart. Det är inte så mycket att fundera över. Om de två ansvariga myndigheterna konstaterar att det finns ett problem borde regeringen också se det och sätta igång utredningen direkt.

Anf. 10 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Herr talman! Äganderätten är grundlagsskyddad, vilket jag även sa i mitt svar på interpellationen. Regeringen ifrågasätter den heller inte. Men, Jonas Jacobsson Gjörtler, äganderätten är inte alltid helt oinskränkt. Det

finns också en allemansrätt. Är det den som Jonas Jacobsson Gjørtler och Moderaterna ifrågasätter?

I interpellationen står det att det redan finns omfattande möjligheter för exempelvis miljöorganisationer att överklaga avverkningsanmälningar, men detta är fel. Det här är en fråga som aldrig har prövats, och det är denna fråga som utredningen ska titta på och tydliggöra bestämmelserna för.

Utredningen har dock inte bara denna uppgift utan ska också klargöra vem eller vilka som bör ha ansvar för att fullgöra skogsvårdslagstiftningen. Detta är i dag oklart. Den ska även ta ställning till om bestämmelser måste införas som straffbelägger exempelvis oriktigt lämnade uppgifter. Vi har tillsatt en ny utredare, lagmannen Fredrik von Arnold, som har i uppdrag att titta på detta och lämna en slutredovisning den 31 mars. Förmodligen måste tiden dock förlängas.

Den budgettext som Jonas hänvisar till när han påstår att regeringen föregriper utredningen är hämtad från portalparagrafen i Århuskonventionen. Detta är ett åtagande som Sverige har gjort för länge sedan. Totalt har 48 länder undertecknat konventionen, däribland samtliga EU-länder. Vi följer här en del av EU:s rättsordning, och också vi måste såklart anpassa den nationella lagstiftningen utifrån denna. Det är detta vi just nu tittar på.

Jonas tolkar också fritt när han säger att jag ser motsättningar mellan skogsbruk och andra intressen. Detta stämmer inte. Produktionsmål och miljömål är jämförbara. Varför skulle det vara omöjligt att hantera detta? Vi har enormt mycket skog i landet. 70 procent av landets yta är täckt av skog. Inget annat land i Europa har så mycket skog i förhållande till sin yta.

Skogen har stor betydelse för friluftslivet. Skogsbruket och friluftslivet kan samsas och har gjort det under lång tid. Vi har en allemansrätt. Är det denna som Jonas och Moderaterna ifrågasätter? Dessa jämförbara mål måste vi värna om.

Vi ska också komma ihåg att av alla insatser som görs tar växande skog upp mest koldioxid. Givetvis skyddar vi samtidigt stora områden för att bevara den biologiska mångfalden. Kolsänkan som vi får upphör dock när skogen slutar att växa. Därför gäller det också att hela tiden se till att ha ny skog att bruka för att upptaget av bland annat koldioxid ska fortgå.

Skogen har alltså många värden. Den är oerhört viktig ur klimatsynpunkt, och den är även mycket viktig för sysselsättning och tillväxt liksom för att bygga välfärd för Sverige.

Anf. 11 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M):

Herr talman! Vi har redan mycket skyddad skog i Sverige. Mer än 25 procent är undantagen från skogsbruk, enligt Skogsstyrelsen. Siffran är några år gammal men lär som sagt vara högre i dag. Jag är lite nyfiken på om statsrådet Bucht anser att andelen skyddad skog bör öka ytterligare. Hur ser han i så fall på att ytterligare skogsmark undantas från produktion? Denna skog hade annars kunnat bidra till exempelvis den stora mängd biomassa som behövs för att klara klimatutmaningen. Om man undantar mer skog kan det alltså få konsekvenser för detta.

Prot. 2016/17:43
9 december

Svar på
interpellationer

Detta stämmer dessutom väl överens med det som statsrådet själv var inne på här på slutet, att det är när skogen växer som den bidrar till klimatnytta genom att vara en kolsänka. Den nyttan kan försvinna om man plockar undan skogen från produktionen.

Nej, allemansrätten ifrågasätter vi inte alls från Moderaternas sida. Det är inte det som detta handlar om. Allemansrätten är viktig och ska värnas och skyddas. Kanske just därför är det väldigt viktigt att man är tydlig med vilka gränser som gäller för allemansrätten och i fråga om att skydda äganderätten på ett bra sätt för att undvika att allemansrätten ska riskera att komma under attack. Jag tror att det är otroligt viktigt att vi har en bra balans här.

Äganderätten är grundlagsskyddad, säger statsrådet, och det stämmer. Men det hjälper föga när skogsägarna uppfattar att äganderätten successivt urholkas, med små steg och ibland lite större kliv. Det här är en uppfattning som skogsägarna har. Det är möjligt att statsrådet inte delar den uppfattningen, men jag tror att han borde ta deras oro på lite större allvar. I vissa fall är det dessutom så att den här oron delas av de ansvariga myndigheterna.

Bristerna i artskyddsförordningen gör att balansen mellan miljö- och produktionsmålen riskerar att förskjutas. Skogsägare som har skött sin skog alldeles utmärkt och i flera generationer har kunnat upprätthålla livskraftiga bestånd av hotade arter parallellt med ett fungerande skogsbruk befinner sig i dag ibland i en situation där deras avverkningsanmälningar inte går igenom. Länsstyrelser, Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket pekar på att det finns hotade arter i området och att artskyddsförordningen därför inte kan medge avverkning. Det här är en väldigt olycklig ordning, och den kan bero på att det saknas ett undantag för jordbruk och skogsbruk. Detta går dessutom stick i stäv med att miljöbalken pekar ut skogsbruket som ett nationellt intresse.

Statsrådet säger i sitt svar: ”Frågan om huruvida en översyn av artskyddsförordningen ska göras bereds för närvarande inom Regeringskansliet.” Men hur svårt kan det egentligen vara? Generaldirektörerna för de två myndigheter som kan det här, jobbar med det och ansvarar för det, Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen, skickade en skrivelse till regeringen tidigare i år. Man konstaterar att det är nödvändigt att utreda artskyddsförordningen för att säkerställa att den är tillämpbar, effektiv och rättssäker. De ansvariga myndigheterna ifrågasätter alltså om förordningen i sin nuvarande utformning är tillämpbar, effektiv och rättssäker och anser att det krävs en översyn.

Statsrådet får ursäkta, men det behövs ingen beredning av det här. Vad som behövs är att regeringen kommer loss och tar tag i frågan. Såväl skogsägarna som ansvariga myndigheter anser att det är nödvändigt. Vad väntar regeringen på egentligen?

Det talas i allt större utsträckning om lokalt gynnsam bevarandestatus. Det här menar jag innebär att hela tanken om gynnsam bevarandestatus hotar att urholkas, eftersom arter som i landet inte är hotade plötsligt ska skyddas i områden där de tidigare inte har funnits. Det gäller till exempel det aktuella fallet med lavskrikan. Det pågår domstolsbehandling som handlar om lavskrikans allra sydligaste utbredningsområde. Det är bara det att arten nu är så pass gynnad att den sprider sig söderut till områden där den inte har varit tidigare, nästan som en invasiv art, fast med ett skydd.

Om den principen ska råda kommer vi att få många problem med begränsningar för skogsbruket. Jag vill gärna höra statsrådets synpunkter på detta.

Prot. 2016/17:43
9 december

Svar på
interpellationer

Anf. 12 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Herr talman! När det gäller frågan om ytterligare skydd kan jag säga att det finns ett formellt skydd för ytterligare 150 000 hektar. Det här är något som det råder en mycket stor och bred politisk samstämmighet om.

Undersökningar som nyligen har gjorts visar att skogsägarna har en mycket stor tilltro till skogen och skogsproduktionen. Jag ser det väldigt tydligt i det arbete som regeringen gör tillsammans med branschen och intresseorganisationer i det nationella skogsprogrammet för att utveckla skogsbruket och skogsindustrin i Sverige. Det finns ett enormt engagemang i de här frågorna. Den där oron kanske får stå för Jonas Jacobsson Gjörtler själv. Den kan vara konstruerad.

Vi har väldigt mycket biomassa i våra skogar. Vi har skött våra skogar på ett mycket bra sätt under lång tid. Det finns säkert saker att förbättra. Men skogsförrådet har fördubblats de senaste 100 åren. Vi har över 3 miljarder kubikmeter skog i det totala samlade skogsförrådet. För 100 år sedan var det 1,7 miljarder. Det har alltså hänt väldigt mycket.

Detta visar också att det går att förena ett miljömål med ett produktionsmål. Det har man gjort på ett mycket bra sätt i Sverige under en lång tid. Vi var faktiskt det land i världen som först antog en skogsvårdslag. När vi kapar ett träd planterar vi minst två nya, ibland tre eller fyra. Men vi skyddar också skog. Vi tar miljöhänsyn. Vi skyddar arter som är hotade. Det är viktigt att vi kan förena de här sakerna.

Som jag sa i ett tidigare inlägg: Om det är något land som kan klara av det här är det väl Sverige, som har så mycket skog. 70 procent av ytan är täckt av skog. Ska vi inte kunna ha två jämställda mål: produktionsmålet och miljömålet? Är det detta Moderaterna ifrågasätter? Eller är det allemansrätten ni ifrågasätter? Vad är det egentligen Jonas och Moderaterna är ute efter?

Anf. 13 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M):

Herr talman! Jag förstår inte vad statsrådet Bucht far efter när han antyder att vi skulle vilja ifrågasätta allemansrätten. Vad i de exempel jag har tagit upp skulle inskränka allemansrätten? Det är inte det som det handlar om. Det här handlar om hur man kan ha ett fungerande skogsbruk.

Som jag sa inledningsvis och som jag skrev i interpellationen anger skogsvårdslagen att vi har två tydliga och jämställda mål, vilket i grunden är bra. Min oro är att balansen mellan dessa två mål förskjuts och att tyngdpunkten glider över mot miljömålet. Det drabbar skogsbruket och produktionen, vilket i nästa steg också kommer att leda till problem för miljön, eftersom väldigt mycket av miljömålen kan nås med hjälp av att vi har ett fungerande skogsbruk.

Sedan måste jag säga att det nästan är på gränsen till arrogant när statsrådet står här och påstår att den oro jag talar om inte finns utan skulle vara konstruerad. Statsrådet står alltså i talarstolen och påstår att jag skulle ha hittat på att skogsägare är oroad över detta. Jag undrar om statsrådet över huvud taget följer med i vad som skrivs i de här frågorna just nu. Det finns en rätt utbredd oro.

Många skogsägare har stor tilltro till skogen och skogsproduktionen och ser långsiktigt positivt på dessa. Det är helt rätt. Men det finns en stor oro för att de här förändringarna, bland annat de som jag har tagit upp i min interpellation, bidrar till att försämra förutsättningarna, urholka äganderätten och göra det svårare att bedriva ett fungerande skogsbruk. I nästa steg riskerar det också att slå mot miljömålen.

Det förvånar mig att inte statsrådet tar den här frågan på lite större allvar. Det handlar inte om allemansrätten. Det handlar inte om att ifrågasätta miljömålen. Det handlar om att värna balansen mellan miljömål och produktionsmål. Ett fungerande skogsbruk är grunden för att miljömålen ska kunna nås i nästa steg. Jag önskar att statsrådet tar frågan på lite större allvar.

Anf. 14 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S):

Herr talman! Jag tycker inte att det finns anledning att skrämmas, som Jonas gör. Vi hade en debatt i samma ämne med dina partikamrater förra veckan. De försökte också skrämmas och måla upp en svart bild. Vi har ett åtagande i enlighet med Århuskonventionen, som 48 andra länder har anslutit sig till, inklusive samtliga EU-länder, och det finns också en EU-rätt. Det är klart att vi är skyldiga att titta på den och se till att vi har en tillämpning som är korrekt och riktig. Man behöver inte skrämma upp skogsägarna på grund av detta.

Det finns oklarheter i skogsvårdslagstiftningen när det gäller vem som har ansvar för vad. Det finns också anledning att överväga om det ska straffbeläggas att lämna oriktiga uppgifter. Det är sådant som den här utredningen tittar på.

Skogen betyder väldigt mycket för Sverige, både ur miljösynpunkt och ur produktionssynpunkt. Med 127 miljarder i exportvärde är vi på tredje plats i världen. Skogen sysselsätter direkt 60 000 människor. Vi utvecklar våra produktionsmetoder. Inom det nationella skogsprogrammet tittar man på att utveckla produktionsmetoder i skogsbruket och i industrin för att skogen ska kunna fortsätta vara en exportmotor och en välfärdsbyggare. Det handlar också om att utveckla bra teknik för att både bruka skogen och skydda naturen.

Det sker väldigt mycket teknikutveckling. De frågorna diskuteras också i det nationella skogsprogrammet. Jag ser fram emot att vi på riksdagens bord under nästa år ska kunna lägga fram en proposition i ärendet.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 6 Svar på interpellation 2016/17:142 om barnnäktenskap

Anf. 15 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S):

Herr talman! Jag tackar Tina Ghasemi för den viktiga interpellationen.

Tina Ghasemi har frågat mig vad jag avser att göra för att förhindra att minderåriga flickor placeras i samma boenden som vuxna män med vilka de är gifta.

Jag instämmer helt och fullt i att det är en mycket angelägen fråga. Jag har också i olika sammanhang gett uttryck för min bestämda uppfattning att barnäktenskap innebär att barnets rättigheter enligt barnkonventionen åsidosätts. Asylsökande flickor och pojkar som kommer till Sverige utan sina föräldrar och är gifta ska betraktas som ensamkommande barn i vårt mottagningssystem.

Vi får aldrig glömma bort att ensamkommande barn har samma rättigheter som alla andra barn i Sverige enligt barnkonventionen. Varje flicka och varje pojke har rätt till sin barndom och ungdom. Barn ska inte vara gifta och leva i äktenskap.

Barnäktenskap är ofta ett sätt att kontrollera flickor, som det vanligtvis handlar om, och deras sexualitet. När en flicka gifts bort berövas hon sin självständighet och riskerar att behandlas som en mans egendom. Enligt Unicef är flickor särskilt skyddslösa mot barnäktenskap i situationer av konflikt och kris. Enligt organisationen involverar ett av fem registrerade äktenskap bland kvinnor på flykt från Syrien en flicka under 18 år. Enligt FN:s särskilda rapportör om människohandel är det vanligt förekommande att det är flickans föräldrar som gifter bort henne som ett sätt att ge flickan skydd.

Det är socialtjänstens uppgift att utreda och bedöma vad flickan har för behov av insatser enligt socialtjänstlagen. När socialtjänsten tar ställning till var det är mest lämpligt att flickan placeras måste *alltid* en individuell bedömning göras med utgångspunkt från barnets bästa. I den bedömningen ingår att lyssna på barnet.

Regeringen tar arbetet mot barnäktenskap på största allvar. Jag erfar också att Skatteverket har rutiner för att pröva alla ärenden som gäller gifta barn mellan 15 och 18 år och att Skatteverket kan göra orosanmälningar till socialtjänsten när de får kännedom om ett barn som är gift. Det är vår uppgift att säkerställa att de flickor och pojkar som befinner sig i Sverige får det skydd och stöd som de behöver och har rätt till. Tillsammans med myndigheterna har vi initierat ett antal åtgärder för att komma till rätta med de utmaningar som finns. Till exempel har rutinerna för att uppmärksamma barn som är gifta skärpts, flera civilrättsliga och straffrättsliga lagändringar har införts under senare år för att stärka skyddet mot tvångsäktenskap och barnäktenskap i Sverige, och socialtjänsten har fått ökat stöd för att kunna fullgöra sitt uppdrag.

De åtgärderna är viktiga och har gett ökad kunskap om problemets omfattning och hur skydd mot barnäktenskap och stöd till de utsatta kan förbättras. Men det är långt ifrån nog. Vi har också fått signaler från flera kommuner om en dold problematik med flickor som lever i äktenskapsliknande förhållanden utan att vara gifta.

Regeringen har nyligen lagt fram en nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor, som även rör frågor om våld i hederns namn och barnäktenskap. Konkreta åtgärder som regeringen planerar inom ramen för strategin är bland annat att låta kartlägga omfattningen av hedersrelaterat våld, inklusive barnäktenskap och tvångsäktenskap, och att ge en särskild utredare i uppdrag att utvärdera 2014 års lagstiftning mot barn- och tvångsäktenskap. Utredaren ska bland annat överväga om det bör införas en särskild straffskärpningsgrund för brott med hedersmotiv.

Socialstyrelsen har nyligen reviderat den handbok som ingår i kunskapsstödet till socialtjänsten i arbetet med ensamkommande barn och

unga. Handboken innehåller bland annat ett avsnitt om ensamkommande barn som är gifta. Regeringen avser också att inrätta ett kunskapscentrum vid Socialstyrelsen för frågor om ensamkommande barn i syfte att bland annat sprida kunskap om hur de barnen kan bemötas och stödjas. Detta kommer sammantaget att bidra till förstärkt vägledning för kommunerna i frågor om placering av asylsökande barn som uppger sig vara gifta.

Min självklara utgångspunkt är att barn inte ska vara gifta.

Anf. 16 TINA GHASEMI (M):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Tiden som barn ska vara fylld med glädje. Den ska vara fri från rädsla och oro. Vare sig man är född i Sverige eller har invandrat hit från ett annat land ska man som barn alltid ha rätt till en trygg och säker uppväxt.

Tyvärr är det alltför många barn i Sverige som vägras den rättigheten. Det finns många exempel på detta. Ett av de mer chockerande handlar om flickor gifta med vuxna män som de kommer till Sverige i sällskap med för att söka asyl. Flera av dem har placerats i boenden med sina män, trots att barnäktenskap strider mot svensk lagstiftning. Det är också mot denna bakgrund som jag har begärt debatten här i dag.

Under året har vi fått rapporter från såväl Migrationsverket som en rad andra myndigheter om att flera av dessa flickor har placerats i boenden tillsammans med deras män trots att barnäktenskap strider mot svensk lag. Det har också framkommit att kommunernas socialtjänst, som har till uppgift att utreda barnens behov och vidta lämpliga åtgärder därefter, har valt att hantera frågan på väldigt olika sätt. I vissa kommuner har man valt att separera flickorna från deras vuxna män medan deras behov har utretts. I andra kommuner har de blivit placerade med sin make utan att en ordentlig skyddsutredning först genomförts.

Det här är såklart alarmerande. Med andra ord innebär detta att barnäktenskap i vissa kommuner i Sverige accepteras i dag år 2016. I ett land med en regering som tid efter annan kallar sig "världens första feministiska regering" placeras flickor som flytt från krig och förtryck i samma boenden som sina vuxna män, män som de tvingats att gifta sig med mot sin vilja.

Herr talman! Man brukar säga att äktenskapet är en helig institution. Men barnäktenskap är en institution som vilar på förtryckets grund. Det är en form av förtryck som medför allvarliga risker för liv och hälsa. Det är ett övergrepp på barnets naturliga rättigheter. I äktenskapet utsätts barnet ofta för våld och misshandel. Hennes möjligheter att komma in på arbetsmarknaden senare i livet försämras, och hon fråntas alla möjligheter till frihet och självbestämmande. Enligt uppgifter från Unicef har mer än 700 miljoner kvinnor världen över ingått äktenskap som barn. Mer än var tredje av dem var yngre än 15 år när äktenskapet ingicks.

Jag och Moderaterna anser att Sverige ska bekämpa förtryck, inte importera det. Svensk välfärd ska vila på ideal förankrade i övertygelsen om alla människors lika värde.

Herr talman! Åsa Regnér sitter i regeringen. Regeringen kan lägga förslag på riksdagens bord om att det i lag ska förbjudas att minderåriga flickor placeras i samma boenden som de vuxna män de är gifta med. Regeringen har möjlighet att säga till Socialstyrelsen att utarbeta tydligare, mer rättssäkra direktiv till socialtjänsten för att råda bot på den osäkerhet

och förvirring som råder och funnits om denna fråga i många av landets kommuner. Regeringen har möjlighet att säkerställa efterlevnaden och upprätthållandet av svenska värderingar om jämställdhet och att tillgodose barnens rättmätiga anspråk på en barndom utan rädsla, oro och förtryck.

Min fråga till statsrådet blir därför: Varför gör ni inte detta?

Anf. 17 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S):

Herr talman! Mitt svar på den frågan är: Det gör vi. Vi gör en mängd saker för att komma åt problemet. Vi ser bland annat över den lagstiftning som din regering tog beslut om för inte så lång tid sedan och där ni uppenbarligen inte förutsåg problemen. I så fall hade man kunnat göra rätt från början.

Vi ser över den lagstiftningen för att se hur man ytterligare kan skärpa den för att skydda flickor och pojkar i den situationen. Vi kommer i samband med det att ge utredaren i uppdrag att se över huruvida hedersrelaterade motiv kan vara grund för straffskärpning. Det har också betydelse för de här frågorna.

Jag lade i min egenskap av jämställdhetsminister fram en strategi mot våld mot kvinnor för ungefär två veckor sedan. Där finns en stor del som handlar just om hedersrelaterade frågor, där jag anser att barnäktenskap ingår. Vi har en hel del förslag som handlar om hur man ska bemöta och förebygga de frågorna.

I samband med att vi arbetar med den intensivt kommer jag att kalla till en nationell samling på nyåret för att alla aktörer i Sverige som har med den här frågan att göra ska se sin roll i detta och verkligen ta det ansvar som de har när det gäller att placera flickor.

När det gäller lagstiftning, som Tina Ghasemi efterfrågar förslag på, kommer vi också att se över socialtjänstlagen. Redan i dag är det enligt lagen så att kommunerna inte alls behöver leva i någon sorts förvirring. De ska följa socialtjänstlagen, där det står att varje barn ska få en individuell bedömning. De kommuner som inte gör så i dag bryter helt enkelt mot lagen. I bedömningarna ska man se till barnets bästa, och barnet ska höras. Jag talade så sent som i går med ledningen för SKL för att de i sin tur ska tala med kommunerna om hur situationen ser ut och att man måste stå på barnens sida och följa lagstiftningen.

Den lagstiftning som vi har för barnäktenskap, som lades fram när Moderaterna satt vid makten, förutsåg såvitt jag förstår i första hand situationer där äktenskapet har ingåtts i Sverige eller där en av parterna har anknytning till Sverige. Nu ser vi att allt fler flickor kommer och söker asyl och uppger sig vara gifta.

Jag var i New York så sent som förra veckan i samband med ett FN-initiativ jag sitter i styrelsen för och som handlar om våld mot barn. Där tas de här frågorna upp. Som du själv påpekade säger FN att föräldrar till flickor som beger sig på flykt dessvärre ibland uppfattar det som att man skyddar flickan mot andra övergrepp om man låter gifta bort henne.

Det gäller därför att motverka dessa föreställningar på global nivå. Där tror jag att vi kan göra ganska mycket tillsammans. Jag tror också att du har en stor uppgift i att tala med dina partikollegor, systrar och bröder, i andra länder. Just nu upplever vi dessvärre en backlash när det gäller sexuella och reproduktiva rättigheter i världen. Om du kan övertyga många systrar och bröder i liknande partier i din partifamilj i Europa och i andra

Prot. 2016/17:43

9 december

Svar på

interpellationer

länder om att ha en mer tillåtande syn på sexuella och reproduktiva rättigheter tror jag att det är mycket värt.

Här i Sverige jobbar vi hårt med frågan. Vi ska se över socialtjänstlagen. Vi ser över regleringen om barnäktenskap. Vi ser över huruvida hedersrelaterade motiv ska vara grund för straffskärpning. Vi har dialog med socialtjänsterna om detta. Socialstyrelsen har just kommit med en manual, och Länsstyrelsen i Östergötlands län är en del av regeringens arbete för att stärka kommunernas arbete för att alltid stå på flickors sida i denna fråga.

Anf. 18 TINA GHASEMI (M):

Herr talman! Jag vill bara understryka att jag tycker att det är bra att regeringen genomför en översyn av lagen. Jag välkomnar det. Så är det med alla lagar som stiftas; det är bra att från tid till annan se över dem och se om de verkligen ger full effekt och vad som behöver ändras.

Samtidigt finns det i vissa delar en så pass uppenbar förbättringspotential att jag undrar varför regeringen inte uttalar att man vill ändra dem på en gång. Vi vet vad problemet är. Enkelt uttryckt: Det ska inte förekomma att minderåriga placeras i samma boende som sina vuxna män. Jag vet inte hur mycket översyn det behövs för att råda bot på den problematiken.

Det stämmer att socialtjänsten ska göra en individuell bedömning, som ministern var inne på tidigare. Men, som framkommit av rapporter från bland andra Migrationsverket, har många av dessa bedömningar resulterat i att minderåriga flickor placeras i boenden med sina vuxna makar. Om flera bedömningar har resulterat i detta tragiska faktum är det uppenbart att riktlinjerna som ligger till grund för dem inte är tillräckligt tydliga i dag. Om riktlinjerna kan användas för att fatta beslut som står i direkt motsats till varandra behöver de ändras.

Herr talman! Jag tycker att ministern skickar ut motstridiga signaler när hon säger att hon är emot barnäktenskap samtidigt som det är dokumenterat att företeelsen existerar i välfärden mitt i våra stöd- och trygghetssystem. Det ska inte få förekomma, säger ministern.

Varför då inte uttala att man uttryckligen i lag vill förbjuda detta? Varför inte ändra socialtjänstens direktiv för flickornas skull och för deras rätt till en barndom, frihet, glädje och hopp om en bättre framtid?

Anf. 19 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S):

Herr talman! Som jag har sagt flera gånger: Jag tycker inte att barn i Sverige ska vara gifta. Det man kan göra innan man lägger fram ett förslag för den lagstiftande församlingen är att bereda ett förslag som håller i förhållande till den ambition man har. Det är precis det vi gör. Dessutom ser vi inte bara över en lag, utan flera. Jag tror att socialtjänstlagen i sig spelar en roll här. Vi behöver se över den också, och det kommer vi att göra.

Mitt besked till kommunerna är att man ska se flickor som kommer och uppger att de är gifta som ensamkommande barn. Regeringen kommer att inrätta ett centrum som handlar om rättigheter, livskvalitet, bemötande och så vidare för ensamkommande barn. Detta blir en viktig fråga även för detta centrum.

Frågan är klar: Barn ska inte vara gifta, och de ska inte leva som gifta i Sverige. Det var därför lagändringen gjordes för inte så länge sedan. Sedan måste vi anpassa lagen efter situationer som uppkommer, och det är ett faktum att allt fler barn kommer och uppger sig vara gifta. Då måste vi anpassa lagstiftningen efter det, och det har vi också redan omedelbart tagit initiativ till. Men vi måste ha underlaget för att kunna lägga fram förslaget för dig och andra i den lagstiftande församlingen. Det är ett normalt sätt att arbeta på; det är så vi gör i Sverige.

Mitt besked till kommunerna är att barn inte ska vara gifta i Sverige. Vi ska stå på barnens sida. De här flickorna, och de få pojkar det rör, ska ha samma rättigheter som andra ensamkommande barn att förkovra sig, att utbilda sig, att välja själva med vem de vill leva med eller att leva ensamma om de vill det och att ha barn när och om de vill med den person som de väljer.

För mig är det en självklarhet, och så är det redan.

Anf. 20 TINA GHASEMI (M):

Herr talman! Jag vill bara förtydliga och säga att jag tycker att det är bra att statsrådet fördömer alla former av barnäktenskap. Lagen säger att barnäktenskap inte ska vara tillåtet i Sverige. Ministern säger här i kamraren att hon liksom jag delar denna uppfattning, vilket jag är glad för.

Det finns dock som sagt flera rapporter som alla pekar på att företeelsen existerar i våra kommuner under den skyddande hand som våra stöd- och trygghetssystem är avsedda att erbjuda dem som verkligen är i behov av den.

Det leder mig återigen till slutsatsen att det i lag borde vara förbjudet för minderåriga flickor att placeras i samma boenden som sina gifta män. Det är en annan sak än barnäktenskapslagen.

Ministern talar om en översyn av lagstiftningen, om individuella bedömningar, om informationsinsatser och om internationellt samarbete. Men det är tydligt att ministern inte bara talar om den typen av åtgärder i avsiktsförklaringen. Jag tycker att hon gömmer sig bakom den. Lösningen är tydlig: Gör det förbjudet i lag att placera minderåriga flickor i samma boenden som deras vuxna män! Då skulle ministern sluta glappet mellan sina åsikter och sina åtgärder. Då skulle det bli enklare för socialsekreterare att arbeta med de här frågorna. Och framför allt: Då skulle flickorna kunna befrias från det förtryck som påtvingas dem.

Min fråga till statsrådet är: När kan vi förvänta oss att regeringen återkommer med tydliga direktiv till socialtjänsten om att man inte ska placera dessa flickor tillsammans med deras vuxna män?

Anf. 21 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S):

Herr talman! Detta är en debatt, men det riskerar att bli ett cirkelresonemang. Vad vi kan göra för att skärpa lagstiftning är att bereda frågan. Det gör vi. Vi tillsätter minst två utredningar som är relevanta för detta. Det är dels den utredning som handlar om lagstiftningen för barnäktenskap, dels den som handlar om socialtjänsten.

Under tiden har vi bland annat en helt ny handbok från Socialstyrelsen till kommunerna om frågan. Länsstyrelsen i Östergötland är bland annat till för att stödja kommuner som hör av sig till dem. De alerterar oss när de hör att kommuner ställer frågor om detta, och de finns till just för att

kunna svara på frågor som handlar om det här. Barn i Sverige ska inte vara gifta. Man ska behandla barn som uppger att de är gifta som andra ensamkommande barn. Det är därför detta stöd finns.

Jag själv kommer att ha en nationell samling för alla aktörer på området. Migrationsverket har analyserat sig självt och skrivit en rapport där man tyckte att man kunde förbättra sig. Man jobbar också med att göra det och för att se flickorna som individuella rättighetsbärare som alla andra ensamkommande barn.

Vi gör allt detta samtidigt. Jag skulle också vilja ändra på det här och se att det över huvud taget inte förekom. Jag var med 1995 – jag är så gammal så att jag kunde vara det, och jag har jobbat så här länge med jämställdhetsfrågorna. Året innan, 1994, antog man ganska starka skrivelser på FN-nivå om sexuella och reproduktiva rättigheter, där dessa frågor ingår. Sedan dess har man i världen haft ett motstånd mot att genomföra överenskommelserna. Vi kan samarbeta om att vända den trenden. Det behövs, för tyvärr har läget inte blivit bättre på senare tid när det gäller det.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 7 Svar på interpellation 2016/17:157 om företrädaransvar

Anf. 22 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Maria Malmer Stenergard har frågat mig om jag avser att göra en översyn av regelverket gällande företrädaransvaret i skatteförfarandelagen.

Frågan är ställd mot bakgrund bland annat av att den som startar ett företag tar en risk. Ibland händer det att affärsidéer inte bär, vilket kan leda till betalningssvårigheter. För de situationerna krävs, framhåller Maria Malmer Stenergard, ett regelverk som noggrant väger företagarens intressen mot borgenärens intresse av betalning.

Jag har nyligen besvarat en annan interpellation i samma ämne. Jag betonade då att min utgångspunkt är att de skäl som låg bakom införandet av företrädaransvaret fortfarande har bärkraft. Vilka effekter företrädaransvaret har beror på om reglerna är tydliga och även i övrigt utformade på ett ändamålsenligt sätt. Men det beror också på hur reglerna tillämpas i praktiken.

Med anledning av ett tillkännagivande av riksdagen om en översyn av reglerna om företrädaransvar har Skatteverket på regeringens uppdrag särskilt belyst ett par frågor, nämligen tillämpningen av möjligheten att medge så kallat borgenärsansånd och därmed ge företaget en tidsfrist som sträcker sig bortom den ordinarie förfallodagen för skatten samt hur myndigheten beaktar reglerna om hel eller delvis befrielse från företrädaransvaret.

Skatteverkets redovisning av uppdraget är en del av underlaget för regeringens fortsatta arbete med anledning av riksdagens begäran om en översyn. Beredning pågår i Regeringskansliet, och jag är inte beredd att föregripa den beredningen.

Anf. 23 MARIA MALMER STENERGÅRD (M):

Herr talman! I dag debatterar vi en ganska teknisk och knepig fråga: företrädaransvaret enligt skatteförfarandelagen. Men det är en viktig fråga för landets företag.

Fyra av fem jobb växer fram bland de små och medelstora företagen. De är Sveriges jobbmotor. För att fler jobb ska växa fram behövs en politik och ett regelverk som gör det lönsamt och attraktivt att vara företagare. Skatterna spelar en viktig roll i det. Skatterna spelar roll när människor väljer att ta risker och att satsa på att driva företag. För dem som lyckas finns möjligheter att växa och att så småningom kanske anställa. Det händer bara om de vågar satsa, om de tycker att det är värt att ta risken. Det är bara då jobben kan bli fler.

Det är vår skyldighet som politiker att röja varje väg som kan leda till fler jobb. Det gör vi med ett attraktivt skattesystem som bygger på att det lönar sig att arbeta och att det lönar sig att driva företag. Men vi gör det också med rimliga regelverk på andra områden.

Ibland händer det att affärsidéer inte bär, vilket kan leda till betalningssvårigheter. Men det kan också hända de bästa att de av någon anledning missar en räkning eller att de hamnar i kortvariga betalningssvårigheter. Även för de situationerna krävs regelverk som noggrant väger företagarens intressen mot intressena hos dem som ska ha betalt.

Det vi diskuterar här i dag är när någon sitter i styrelsen för ett företag som av någon anledning halkar efter med betalningar av skatter eller avgifter och den styrelseledamoten kan bli tvungen att betala skulderna med sina egna privata pengar. Det kan absolut vara rimligt att det blir så i vissa fall. Man ska göra rätt för sig – det vill jag vara väldigt tydlig med. Men tillämpningen av det här regelverket har kommit att bli mycket tuff. På papperet ska det krävas uppsåt eller grov oaktsamhet, men i realiteten räcker det att man bara är en enda dag sen med företagets skatteinbetalning.

Också företagare är människor. De kan bli sjuka. De kan bli lurade av en kompanjon, och de kan ha otur att välja fel redovisningskonsult. Återigen: Man ska göra rätt för sig. Men kraven får inte vara orimliga. Om man gör allt som står i ens makt för att göra rätt men det ändå blir fel ska man inte straffas som om man varit helt oansvarig. Jag tror att det är väldigt få i det här landet som tycker att det är rimligt.

Styrelseledamöter i framför allt mindre företag tar i dag stora risker när det gäller den privata ekonomin. Detta avskräcker människor från att driva företag och att sätta sig i styrelsen för små aktiebolag. Det är allvarligt, eftersom vi behöver fler entreprenörer och fler som vågar ta ansvar och risk. Dessutom är det faktiskt skevt att statens skulder får en helt egen gräddfil jämfört med andra som har pengar att kräva. Varför är det inte lika viktigt att andra borgenärer får betalt?

Herr talman! En majoritet i Sveriges riksdag är av uppfattningen att det här regelverket måste ses över. Det har vi meddelat regeringen. Skatteverket har kommit med ett pm till regeringen, men det var för över ett år sedan. Vad har hänt med frågan hos regeringen sedan dess? Och när kommer regeringen att återkomma till riksdagen?

Prot. 2016/17:43

9 december

Svar på

interpellationer

Anf. 24 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Givetvis kan också företagare göra misstag ibland, och de är människor. Därmed finns möjligheten för Skatteverket att ge anstånd. Jag har också inhämtat uppgiften att Skatteverkets inställning är att ansökan om företrädaransvar bara ska göras när handläggaren gör bedömningen att samtliga rekvisit för ett utdömt ansvar föreligger. Vi ser också att det är en väldigt hög bifallsfrekvens när domstolarna prövar detta. Det är den information som jag har inhämtat från Skatteverket.

Vad gäller sakfrågan är det viktigt att det finns ett företrädaransvar. Det är någonting som vi använder för att bekämpa bland annat grovt organiserad brottslighet. När man har svårt att döma människor på andra sätt finns det ofta via företrädaransvaret en möjlighet att beslagta brottsvinsten. Det är en av många orsaker till att det är viktigt att det finns ett sådant företrädaransvar. En annan orsak är att vi vill att det ska vara sjysta konkurrensvillkor mellan företag som betalar skatter och avgifter och företag som inte gör det. Har man inte företrädaransvar finns det möjlighet för företag att fortsätta bedriva sina verksamheter trots att de inte har betalat sina skatter. Det försämrar naturligtvis konkurrensmöjligheten för de företag som gör rätt för sig.

Det är en skillnad mellan skattemyndigheten och andra borgenärer. Om ett privat företag inte betalar till en leverantör kan leverantören låta bli att leverera ytterligare varor. Den möjligheten finns inte för staten och för Skatteverket. Därför är det lämpligt att Skatteverket har en annan möjlighet än andra borgenärer. Skatteverket har nämligen inte samma möjligheter som till exempel en leverantör.

Vad är det som har hänt i Regeringskansliet? Ja, bland annat har vi gett det här uppdraget. Entreprenörskapskommittén har också behandlat frågorna. Det är just nu ute på remiss, och vi kommer naturligtvis att lyssna på remissvaren innan vi från regeringens sida bestämmer hur man ska gå vidare.

Det är viktigt att det finns goda möjligheter att bedriva företagande i Sverige och att skapa nya jobb. Det är någonting som är fantastiskt i Sverige. Det finns väldigt många goda idéer, inte minst bland våra ungdomar. Det handlar om att utveckla ny teknik, inte minst den nya digitala tekniken. Det är någonting som vi ska ta vara på. Det handlar om goda villkor för att starta och driva företag i Sverige. Det skapar jobb. Det skapar också skatteintäkter så att vi kan finansiera skolan, vården och omsorgen.

Anf. 25 MARIA MALMER STENERGÅRD (M):

Herr talman! Jag är väldigt glad över att finansministern ser potentialen i Sveriges unga företagare och att hon säger sig vilja ha rimliga villkor för dem. Att Skatteverket tillämpar bestämmelserna så att samtliga rekvisit ska vara uppfyllda ser jag som en förutsättning, det vill säga att man följer lagen.

När jag lyssnar till finansministern låter det som att det nästan inte är något reellt problem. Men det är en uppfattning som inte delas av särskilt många. Det är tvärtom allt fler som uppmärksammar problemen med det personliga betalningsansvaret i skatteförfarandelagen.

Nyligen kom Entreprenörskapsutredningens betänkande, som finansministern refererade till. I det är man mycket tydlig. Det står: ”Vi har i denna utredning hört från flera framgångsrika företagare att de inte går in

som externa styrelsemedlemmar i mindre företag på grund av företrädaransvaret. — — — Företrädaransvaret försvårar därmed styrelserekryteringar samtidigt som lagstiftningen minskar möjligheten till en andra chans för företagare. — — — I våra nordiska grannländer omvandlas inte bolagets skulder till personliga skulder på samma sätt som i Sverige. — — — Ur ett entreprenörsskapsperspektiv är det olyckligt med en lagstiftning som både försvårar styrelserekrytering och möjligheterna till en andra chans för livskraftiga företag.”

Jag tycker att utredningen sätter fingret på problemet. Vi måste se till att fler vågar vara med och skapa jobb genom att driva företag. Orimligt tuffa sanktioner som det i realiteten är omöjligt att skydda sig från, hur gärna man än vill göra rätt för sig, hör inte hemma i en företagärvänlig politik.

Återigen: Man ska göra rätt för sig, men kraven måste vara rimliga. Sådana mer rimliga krav finns i aktiebolagslagen som även staten kan använda sig av. Även i denna lag finns regler om personligt betalningsansvar, men det krävs mer för att de ska slå till.

Herr talman! Det finns ju en anledning till att man driver verksamhet i aktiebolagsform. En sådan viktig anledning är att man vill skilja den personliga ekonomin från företagets för att begränsa sin och familjens risk. Vi får inte glömma att just detta begränsade personliga ansvar för bolagets ekonomi har varit en framgångsfaktor för människors vilja att driva företag och därmed för svensk tillväxt.

Reglerna om begränsat personligt ansvar ska självklart inte missbrukas. Därför finns alltså regler om personligt betalningsansvar i aktiebolagslagen, men de är betydligt mer rimliga än reglerna i skatteförfarandelagen. Om staten skulle luta sig mot det regelverket hade kraven blivit mer rimliga och mer enhetliga, och man hade då dessutom likställt staten med andra borgenärer.

Det hade alltså blivit ett tydligare regelverk så att de som är villiga att ta risker och starta och driva företag vet vad som gäller. Man får inte underskatta hur viktigt det är.

Riksdagens oro har bekräftats av Entreprenörskapsutredningen och av flera andra. Jag tycker därför att det blir alltmer angeläget att något händer hos regeringen.

Anf. 26 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Det här är självklart avvägningsfrågor, och det är också tillämpningsfrågor. Min utgångspunkt är att det är viktigt att man har ett sådant här regelverk och att det fanns goda skäl till att man införde företrädaransvaret. Det är viktigt av flera skäl, bland annat för att kunna bekämpa grov ekonomisk brottslighet och för att ha bra konkurrensvillkor också för de bolag som gör rätt för sig.

Det handlar även om att skydda skatteintäkter. Staten har mindre möjlighet att agera mot bolag som inte betalar än andra borgenärer såsom banker och andra företag som är leverantörer. Därför kan det finnas goda skäl för att staten ska ha en särställning jämfört med andra.

Självklart är det viktigt att reglerna tillämpas på ett väl avvägt sätt. Våra nordiska grannländer har också regler. De ser inte exakt ut som de svenska, men det finns regler om att de som sitter i styrelser har ett ansvar. Bland annat i Norge har man ansvar för både skatter och avgifter när man

sitter i styrelser för juridiska personer. Även i Danmark finns regler, även om de inte ser exakt ut som de svenska.

Givetvis kommer vi att titta på de remissvar som kommer in från Entreprenörskapsutredningen och därefter bereda frågan vidare i Regeringskansliet.

Anf. 27 MARIA MALMER STENERGARD (M):

Herr talman! Uppgifterna om våra nordiska grannländer har jag hämtat från Entreprenörskapsutredningen som alltså säger att man inte har samma ansvarsgenombrott i dessa länder som man har i Sverige.

En fråga som jag skulle vilja ställa till finansministern, och om den har besvarats under beredningen i Regeringskansliet, är hur mycket pengar det här egentligen handlar om. Har man någon uppfattning om hur mycket av de pengarna som ändå skulle kunna drivas in genom reglerna i aktiebolagslagen?

Det här är en knepig fråga, men den är viktig för svenskt entreprenörskap. Regelverket måste ses över. Det är riksdagen tydlig med, och det har nu också Entreprenörskapsutredningen slagit fast.

Det måste finnas en avvägning. En rimlig sådan avvägning finns i aktiebolagslagen, den som gäller för alla, alltså även för skatter och avgifter. Kanske räcker det för att skapa den tydlighet och rimlighet som krävs för att människor ska kunna vara beredda att ta risker.

Det är människor i arbete som bygger Sverige starkt. De är de små företagen som är Sveriges jobbmotor. Ska vi få fler jobb måste vi ha vetliga villkor för våra företag, och vi politiker måste förstå att allt detta hänger ihop.

Reglerna om personligt betalningsansvar för skatter ställer till det på ett ganska orimligt sätt. Det är klart att företag ska göra rätt för sig, men vi får inte avskräcka människor från att driva företag. Det gör de här reglerna i dag, vilket tydligt framgår av Entreprenörskapsutredningen.

Riksdagen har krävt förändring. Jag hoppas verkligen att regeringen inom kort kan återkomma till riksdagen.

Anf. 28 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Jag vill påminna om att det fanns en anledning till att man införde dessa regler. Det var för att det gjordes en bedömning att företag drevs vidare trots att man inte hade möjlighet att betala sina skatter och att företagen därför egentligen inte var ekonomiskt hållbara. Genom att inte betala sina skatter, och heller inte ha någon avsikt att göra det, kunde man alltså driva ett företag vidare. På så sätt blev det ojämna konkurrensvillkor i förhållande till andra bolag. Dessa skäl föreligger naturligtvis fortfarande.

Det är en avvägning, och det är naturligtvis viktigt att hitta rätt balans i lagstiftningen liksom att tillämpningen sker på ett väl avvägt och bra sätt för att både skydda statens intäkter och skydda de företag som betalar skatter som man ska. Det handlar naturligtvis också om att det ska finnas goda villkor att driva och starta nya företag i Sverige.

Jag har inte tagit del av uppgiften i dag, men om jag minns rätt får man in ungefär 500 miljoner kronor via företrädaransvaret. Hur mycket av det som man skulle få in om man gjorde en förändring beror naturligtvis på vilken förändring man skulle göra. Det går därför inte att svara på.

Nu kommer vi att titta på Entreprenörskapsutredningens remissvar, och så får vi se på vilket sätt regeringen återkommer.

Prot. 2016/17:43
9 december

Svar på
interpellationer

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 8 Svar på interpellation 2016/17:158 om införande av flygskatt

Anf. 29 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Jonas Jacobsson Gjörtler har frågat mig vilka motiv som ligger bakom regeringens uppdrag att utreda en flygskatt dels avseende nationella resor, dels avseende internationella resor. Han har även frågat om det är mitt ställningstagande att det finns klimatskäl för att införa en nationell flygskatt i Sverige samt om det är mitt ställningstagande att skälen för ett eventuellt införande av en flygskatt i Sverige påverkas av den nya överenskommelsen inom ICAO och i så fall på vilket sätt.

Jonas Jacobsson Gjörtler har även frågat vilket regeringens motiv är för att enbart ge utredaren i uppdrag att analysera hur en flygskatt kan införas och inte göra en analys av huruvida det alls är lämpligt eller medför några vinster avseende klimatutsläppen.

Regeringens ambition är att en skatt på flygresor ska införas. Det bör dock påpekas att regeringen ännu inte har lämnat något förslag om en sådan skatt. Regeringen tillsatte en utredning för att se över hur en skatt på flygresor kan utformas så att flygets klimatpåverkan kan minska i linje med Sveriges miljömål.

Utredningen överlämnade sitt betänkande den 30 november 2016. Utredningen har bland annat haft att beakta förhållandet mellan en skatt på flygresor och förhandlingen inom ICAO om ett globalt handelssystem. Betänkandet har nu remitterats och kommer sedan att beredas i sedvanlig ordning inom Regeringskansliet.

Anf. 30 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M):

Herr talman! Tack, finansministern, för svaret! Sverige är ett glest befolkad land med stora avstånd, och vi är därför också helt beroende av fungerande och konkurrenskraftiga transporter. En flygskatt skulle, på samma sätt som den kilometerskatt som regeringen nu också har aviserat att man vill införa, slå stenhårt mot jobb och tillväxt främst på landsbygden utan att åstadkomma i princip någon klimatnytta alls.

Flygskatten motiveras med klimatskäl, men egentligen handlar det här nog mer om att Miljöpartiet behöver en trofé i regeringssamarbetet efter alla de misslyckanden som har funnits. Det handlar nog också om att finansministern här ser en möjlighet att plocka av landsbygden ytterligare pengar för transporter – transporter som är svåra att undvika när man bor i ett land med stora geografiska avstånd.

Som jag nämnde saknas det i princip klimatskäl för att införa en nationell flygskatt i Sverige, i grunden eftersom flyget ingår i handeln med utsläppsrätter. En flygskatt skulle därför bara leda till att utsläppen flyttar någon annanstans.

Det är en straffskatt på resor, konstaterar också helt korrekt det socialdemokratiska kommunalrådet Lorents Burman i Skellefteå i en artikel i

Dagens industri. Det är åtskilliga fler, bland andra ytterligare ett antal socialdemokratiska kommunpolitiker ute i landet, som är mycket kritiska till planerna på att införa en flygskatt på resor inom Sverige.

Jag undrar om finansministern anser att dessa kommunalråd från hennes eget parti har fel. Varför vet finansministern bättre hur villkoren är på landsbygden än vad kommunalråden vet?

Oavsett vad verkar regeringen ändå framhärda. 40 miljarder i skattehöjningar på jobb och tillväxt verkar inte vara tillräckligt. Nu ska man straffa landsbygden med ytterligare skatt på ett par miljarder för att man råkar befinna sig långt från Stockholm och ibland är tvungen att resa till huvudstaden.

Även när det gäller planer på en flygskatt för resor utanför EU, som ligger utanför utsläppshandelssystemet, finns det andra lösningar som gäller internationellt, inte enbart för resor till eller från Sverige.

FN:s organisation för civilt flyg, ICAO, kom nyligen överens om ett avtal om utsläpps begränsningar för det internationella flyget med hjälp av styrmedel som på sikt möjliggör ett fossilfritt flyg. Den överenskommelsen är ett viktigt steg för att minska flygets klimatutsläpp men utan att begränsa människors rörlighet. Det är viktigt att ha i fokus.

Det är inte transporterna som är problemet. Det är inte transporterna som behöver minska utan det är utsläppen. Regeringens politik fokuserar tyvärr på att minska transporterna.

Miljöministern har tidigare gett uttryck för att en internationell överenskommelse vore att föredra före en svensk flygskatt. Jag delar den uppfattningen, och jag förutsätter att regeringen också fullföljer linjen och avbryter planerna på att införa en svensk flygskatt. Tyvärr ger finansministerns svar här i dag och de kommentarer hon har gett till utredningsförslaget inga indikationer på att regeringen skulle vara på väg att avbryta planerna på en flygskatt.

Eftersom det i princip helt saknas klimatskäl att införa flygskatt såväl nationellt som internationellt finns anledning att misstänka att det här är ännu ett sätt för regeringen att öka beskattningen, det vill säga en rent fiskal skatt som samtidigt slår hårt mot jobb och tillväxt framför allt på landsbygden. Man ägnar sig åt dyr och ineffektiv klimatpolitik.

Jag vill därför fråga finansministern vilka motiv som ligger bakom regeringens ambition att införa en flygskatt, dels för de nationella flygresorna och dels för de internationella flygresorna. Anser finansministern att det finns klimatskäl att införa en flygskatt i Sverige?

Anf. 31 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Flyget är det transportslag som är sämst för klimatet, men ändå är flyget det transportslag som inte betalar några klimatskatter. Det är en tydlig skattemässig fördel för flyget jämfört med till exempel bil. Det är naturligtvis inte rimligt. Det är bakgrunden till att regeringen har tillsatt utredningen och har som avsikt att införa en flygskatt. Det är naturligtvis ett sätt att minska flygets klimatpåverkan.

Det är korrekt att skatten ingår i EU:s utsläppshandelssystem. Därför har skatten avpassats till det. Regeringen jobbar därutöver via statsbudgeten för att minska antalet utsläppsrätter i EU med det unika system som har införts med klimatbromsen – vi köper in och annullerar utsläppsrätter. Regeringen för på dessa områden en aktiv miljö- och klimatpolitik.

Jonas Jacobsson Gjörtler säger att skatten kommer att slå hårt mot jobb och tillväxt. Jag vill påpeka att det inte är den bedömning som utredningen har gjort. Däremot kanske Moderaterna gör den bedömningen. Det är en bedömning som Moderaterna har gjort på i praktiken alla de skattehöjningar som regeringen har infört. Jag har stått här timme ut och timme in under interpellationsdebatter där Moderaterna har sagt att den höjda arbetsgivaravgiften för ungdomar skulle slå hårt mot jobb och tillväxt; nedtrappningen av ROT-avdraget skulle slå hårt mot jobb och tillväxt; att de riktigt rika inte får något jobbskatteavdrag skulle slå hårt mot jobb och tillväxt; att brytpunktsförändringarna som inte har genomförts skulle slå hårt mot jobb och tillväxt.

Men i höstens budgetmotion från Moderaterna har ni accepterat allt detta. Nu tycker ni att det är jättebra politik. Jag antar att det kommer att bli likadant med flygskatten så småningom.

Jag vill också påpeka att det har blivit 120 000 fler jobb sedan regeringen tillträdde och att ungdomsarbetslösheten är den lägsta på 13 år, trots Moderaternas prat om att vår politik slår mot jobb och tillväxt. Jag tror att det gäller den här skatten också.

Anf. 32 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M):

Herr talman! Det blir ändå tydligt när man lyssnar på finansministern att det är transporterna man fokuserar på att minska, inte utsläppen. Det är beklagligt. Det som har antytts här är att vi inte skulle tycka att det är viktigt att minska utsläppen. Ingenting kunde vara mer fel.

Jag har tidigare i dag haft en debatt med klimatministern om effektiviteten i klimatpolitiken. Jag konstaterar att de åtgärder som vi föreslår är 50 gånger mer effektiva sett till de utsläppsminskningar som kan uppnås jämfört med de åtgärder som regeringen vidtar som är dyra, framför allt i Klimatklivet.

Problemet med flygskatten klimatmässigt och vilken nytta skatten gör är att den är ännu dyrare än det redan dyra Klimatklivet. Utsläppsminskningarna ligger i intervallet 0,08 miljoner ton till 0,2 miljoner ton per år, inklusive höghöjdseffekter, enligt utredaren. Det skulle ge skatteintäkter som beräknas vara 1,8 miljarder. Det innebär att prislappen som resenärerna på landsbygden tvingas betala blir minst 9 000 kronor per ton utsläppsminskning. I det sämsta fallet blir det över 20 000 kronor per ton utsläppsminskning.

Låt oss utgå från att det blir det bästa alternativet. Då blir kostnaden 9 000 kronor per ton utsläppsminskning av koldioxid som landsbygdsresenärerna får betala. Det är alltså 150 gånger sämre kostnadseffektivitet än vad de internationella klimatinsatserna innebär, till exempel mekanismer för ren utveckling, CDM, där 1 tons utsläppsminskning kostar 60 kronor.

150 gånger sämre kostnadseffektivitet! Det är 150 gånger sämre klimatnytta än vad man skulle kunna få för samma pengar.

Finansministern är alltså beredd att plocka av boende på landsbygden, som inte har något alternativ utan ibland måste åka till Stockholm, 1,8 miljarder för att uppnå en högst begränsad klimateffekt.

Det är svårt att tolka detta på något annat sätt än att detta handlar om att söka plocka in pengar. Det handlar inte om någon klimatnytta. Att finansministern inte har ordning och reda på de offentliga finanserna och inte heller bryr sig särskilt mycket om skattebetalarnas väl och ve har vi

insett tidigare, men det blir ännu alltmer uppenbart att regeringen faktiskt inte heller är intresserad av att ta ansvar för klimatet. Ni ägnar er åt dyr och ineffektiv symbolpolitik. Det handlar om 150 gånger dyrare utsläppsminskningar med flygskatten.

I en kommentar häromdagen sa finansministern att skatten har en bra fördelningsprofil. Skatten skulle till stor del betalas av människor i Stockholmsområdet och storstäderna. Jag tycker att det är ett märkligt påstående. Min erfarenhet är att resandet, åtminstone arbetsresandet, är betydligt större från landet in till Stockholm än tvärtom. Min egen erfarenhet från Ängelholms flygplats är att det går tre flyg på morgonen från Ängelholm till Stockholm innan det första flyget har avgått från Stockholm. Det är fler resenärer som behöver åka in till huvudstaden ibland. Finansministern vill att de ska straffas genom att betala 1,8 miljarder kronor i en extremt ineffektiv skatt om vi ser till den klimatnytta som skatten skulle ge.

Vilket är egentligen regeringens motiv för att införa skatten? Klimatnyttan kan faktiskt inte vara svaret.

Anf. 33 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Låt mig först kommentera ordning och reda i de offentliga finanserna. Jag vill bara påpeka att under de två år som jag har haft hand om statsfinanserna har det varit överskott i de offentliga finanserna. De fyra tidigare åren med alliansregeringen var det underskott i de offentliga finanserna.

Det låter förskräckligt om Jonas Jacobsson Gjörtlér tror att pengarna skulle försvinna, att man betalar flygskatt och pengarna försvinner sedan ut i intet och inte gör någon nytta. Så är det naturligtvis inte. Pengarna kommer svenska folket till del via andra viktiga insatser.

Om man vill stötta jobb, företagande och tillväxt i hela landet är det knappast det effektivaste sättet att subventionera flyget genom att det inte behöver betala skatt. Det är knappast det mest effektiva sättet att stötta jobb och tillväxt i hela landet.

Anf. 34 JONAS JACOBSSON GJÖRTLÉR (M):

Herr talman! Nu blir det väldigt tydligt, för nu säger finansministern i princip rakt ut som det är: Detta handlar inte om klimatnytta. De här pengarna kommer till nytta och kan användas till annat. Det är alltså en rent fiskal skatt. Finansministern vill plocka in de här pengarna för att använda dem till att täppa till andra hål i budgeten. Då fick vi i alla fall det klarlagt. Det tackar vi för.

När det gäller de offentliga finanserna – jag måste bara nämna det även om det inte är det som det här egentligen handlar om – är det alltså så att regeringen har underskott i budgeten för 2017 medan vi har en budget i balans.

Under alliansåren, då vi som finansministern alltid brukar hänvisa till gick med underskott, var det som finansministern redan vet lågkonjunktur. Det var dessutom så att Socialdemokraterna vartenda år levererade en budgetmotion med större underskott än vad alliansregeringen hade. Ni hade i genomsnitt 15 miljarder större underskott än Alliansen hade, så det argumentet klingar faktiskt väldigt falskt.

Det finns dessutom risk att en flygskatt skapar en del intressanta effekter. Frågan är hur effektiv en sådan skatt skulle vara ens i fråga om det den är tänkt att medverka till.

En flygskatt på internationellt flyg – vad tror man händer då? Jo, det skulle sannolikt uppstå en hel del intressanta bieffekter. Långväga flygresor, till exempel till Thailand, skulle plötsligt börja gå via exempelvis Helsingfors om man åker från Arlanda. USA-resorna skulle plötsligt mellanlanda i Köpenhamn eftersom det skulle vara ett sätt att komma undan den här skatten. Skatten skulle vara väldigt ineffektiv även ur det perspektivet eftersom den inte skulle vara särskilt träffsäker. Det finns sätt att komma undan den.

Dessutom skulle skatten slå extra hårt mot flygplatser i Öresundsregionen, till exempel Sturup och Ängelholm, där man enkelt kan åka till Köpenhamn och flyga därifrån i stället. Det är en dyr och ineffektiv åtgärd, och landsbygden får betala priset.

Anf. 35 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Det är klart att Jonas Jacobsson Gjörtler och jag har olika uppfattningar om behovet av att förstärka de offentliga finanserna. Det märks inte minst på att det var stora underskott under de år då Jonas Jacobsson Gjörtlers parti satt i regeringsställning.

När Jonas Jacobsson Gjörtler talar om balans 2017 tar han inte hänsyn till att det finns en del felberäkningar – eller optimistiska antaganden – i budgeten av till exempel dynamiska effekter vad gäller reseavdrag och annat.

Åter till frågan. Anledningen till att regeringen vill ha skatten är att flyget har en tydlig skattefördel. Vi vill minska den skattefördelen. Jonas Jacobsson Gjörtler slåss för att det ska fortsätta att vara en sådan skattefördel. Å andra sidan har Jonas Jacobsson Gjörtler och hans partivänner slagits för väldigt många skattefrågor här i kammaren de senaste åren. Sedan, när den väl är genomförd, har man tyckt att det har varit väldigt bra politik. Det gäller höjda skatter för höginkomsttagare, arbetsgivaravgifter för ungdomar, ROT-avdragen, skiktgränsen och en rad andra skattefrågor. Moderaterna har varit enorma motståndare till detta, men nu tycker de att det är den bästa politik som finns.

Kommer det inte att bli så med flygskatten? Kan Jonas Jacobsson Gjörtler garantera mig det? När den här skatten är införd, kommer Jonas Jacobsson Gjörtler och Moderaterna då att gå till val på att avskaffa flygskatten? Kan ni utställa det löftet?

Poängen med skatten är att vi ska minska klimatutsläppen från flyget. Självklart är det välkommet att den också ger pengar till statskassan så att vi kan förstärka den gemensamma välfärden. Men här har Moderaterna och den socialdemokratiska och miljöpartistiska regeringen olika ambitioner när det gäller hur vi ska trygga våra barns uppväxt.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2016/17:160 om höjd skatt på arbete i tider av digitalisering

Anf. 36 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Niklas Wykman har frågat arbetsmarknads- och etableringsministern hur hon anser att jobben och arbetsmarknaden kommer att påverkas av höjd skatt på arbete i tider av digitalisering.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Ökad digitalisering av samhället innebär utmaningar men också möjligheter. Regeringen har lanserat strategin Smart industri, där ett fokusområde är industrins digitalisering. Vidare är den digitala infrastrukturen viktig för företagande och människors möjlighet att delta i samhället. Sverige behöver förnya sina ansträngningar för att nå målet om att vara världsledande i att använda digitaliseringens möjligheter. Regeringen avser därför att presentera en samlad digitaliseringspolitik.

Vad gäller skatter är det viktigt att även se den andra sidan av skatte-kronan, det vill säga vad pengarna används till. Regeringen genomför ett antal satsningar som bedöms bidra till att Sverige står bättre rustat för att möta framtidens utmaningar på till exempel arbetsmarknaden. Regeringen satsar exempelvis på att vända de fallande kunskapsresultaten i skolan för att samtliga unga ska få en god bas att stå på inför framtiden. Regeringen satsar också på ett kunskapslyft som ska stärka människors jobbchanser och förbättra matchningen på arbetsmarknaden. Dessutom har den aktiva arbetsmarknadspolitikerna stärkts.

I interpellationen uttrycker Niklas Wykman att utredningens förslag om en extra särskild löneskatt på finanssektorn är oroande för jobben i sektorn. Jag skulle vilja påminna Niklas Wykman om att hans parti i budgetmotionen för 2017 framhåller att skatteuttaget från den finansiella sektorn bör öka och att en utgångspunkt bör vara en viss höjning av de sociala avgifterna.

Anf. 37 NIKLAS WYKMAN (M):

Herr talman! Finansministern! Jag har stor respekt för att Magdalena Andersson väljer att ha ett väldigt ideologiskt anslag i den här frågan. Finansminister Magdalena Andersson har ju gång på gång visat det som är kärnan i socialdemokratin: Man ska ha så höga skatter som möjligt, de skatter som finns ska höjas och nya skatter ska införas – allt givetvis samlat under det ideologiska begreppet socialism eller socialdemokrati, där en så stor stat som möjligt är lösningen på de flesta av samhällets problem. Därmed är det logiskt att finansministern vill införa nya skatter och höja de skatter som finns. Det är också logiskt att svara så som hon gör i interpellationssvaret.

Sedan finns det de som har helt andra utgångspunkter: låg skatt eller på många saker ingen skatt alls och att människor som själva får styra över sin ekonomi och behålla frukterna av sitt arbete tillsammans och gemensamt bygger det bästa samhället.

För oss som inte befinner oss i vare sig den ena eller den andra ringhörnan, som inte tror på väldigt höga skatter men inte heller tror på väldigt låga skatter utan tror på ett väl avvägt skattesystem där det ges drivkrafter

för arbete och utveckling och samtidigt ges möjligheter att hålla ihop samhället och garantera varandra den välfärd vi ska ha låter slutklämmen på finansministerns inlägg lite underlig. Oavsett vad socialdemokrater eller moderater tidigare har tyckt är det ju så att om man befinner sig någonstans i mitten av politiken kan man givetvis ompröva när man möts av nya fakta.

Jag har omprövat min ståndpunkt, herr talman, i fråga om socialavgifter för unga. Det var en skattelättnad som skulle stimulera arbete men som kanske inte hade riktigt den effekt som jag och många med mig hade bedömt och hoppats att den skulle ha. Då får man komma tillbaka och göra en ny politik.

Det som har hänt sedan Socialdemokraterna introducerade sin position och Moderaterna lade fram sin budget är att det har kommit nya beräkningar av hur den här skatten skulle slå. Till exempel Copenhagen Economics har bedömt att effekten skulle bli att vi förlorar 16 000 jobb i Sverige. Om man då inte har finansministerns skarpa ideologiska utgångspunkt är det kanske möjligt för en att ta till sig den typen av siffror. Jag hade hoppats, herr talman, att finansministern här skulle föra ett resonemang kring att de här beräkningarna är felaktiga eller inte stämmer och att 16 000 jobb inte är hotade.

Herr talman! Jag var i Sundsvall häromdagen. Där har det skett en stor etablering av en av de svenska bankerna som enligt de uppgifter jag fick har lett till ungefär 150 nya jobb. Sanningen är att Sundsvall är en av många städer där det finns många olika jobb i den finansiella sektorn som ger kommunala skatteintäkter, skola och äldreomsorg. Men man känner nu stor oro, för de här jobben kan med de här skatterna väldigt lätt flytta till andra länder. Vad händer då med skolan och äldreomsorgen i till exempel Sundsvall?

Dessutom adderas oron för de höjda skatterna. Det talas om flygskatt. Det talas om kilometerskatt. Det handlar om att klämma åt de allra minsta bolagen ytterligare, till exempel i 3:12-regelverket. Det skapar sammantaget stor oro – kanske inte nödvändigtvis där man först tror, i storstäderna där det finns en stor arbetsmarknad och en del av de här bankernas mest centrala tjänster är placerade, men runt om i Sverige där kämpande människor, företag och kommunpolitiker försöker få ihop budgetar men också vardagen.

Finansministern hotar inte bara med skatten på dem som får jobb på banker utan också med flygskatt som kanske gör det omöjligt att driva bolag. Hon hotar med kilometerskatt som gör det omöjligt att driva bolag. Hon hotar med att klämma åt de minsta företagen i 3:12-regelverket. Det är inte att ta ansvar för hela Sverige.

Anf. 38 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Jag vill påminna Niklas Wykman om att regeringen ännu inte har tagit ställning i denna fråga. Vi har tillsatt en utredning; utredningen har gått på remiss, och vi kommer nu naturligtvis att titta på remissinstansernas synpunkter innan vi tar ställning.

Det skiljer mig från Niklas Wykman, som företräder ett parti som ju har tagit ställning i frågan. Jag citerar ur Moderaternas budgetmotion, som jag utgår från att Niklas Wykman har röstat ja till här i kammaren: ”På inkomstsidan finns flera möjliga åtgärder. I dag är den finansiella sektorn

undantagen från mervärdesskatt i EU-länderna, vilket bidrar till att beskattningen är lägre än för andra delar av näringslivet. En utgångspunkt bör vara att, på samma sätt som i Danmark, utjämna skatteuttaget genom en viss höjning av de sociala avgifterna inom den finansiella sektorn.”

Står Moderaterna och Niklas Wykman inte längre bakom detta? Jag vill påminna om att den av de två i talarstolen som har tagit ställning för en sådan här skatt är Niklas Wykman, inte jag.

Anf. 39 NIKLAS WYKMAN (M):

Herr talman! Jag tror att Sverige, jobben, tillväxten och välfärden har väldigt lite att vinna på att vi har en mycket konfrontatorisk finansminister. Tvärtom tror jag att man ska söka lösningar och resonera utifrån nya fakta. I detta fall har nya fakta introducerats, och därför är det rimligt att diskutera de 16 000 jobb som enligt Copenhagen Economics är hotade.

Det betyder alltså att man kan ompröva gamla ståndpunkter. Man kan fundera på om de är riktiga, och man kan väga dem mot andra typer av lösningar. En ansvarstagande finansminister, som Sverige tidigare har haft, skulle givetvis resonera kring detta, komma till talarstolen här bredvid och resonera kring hur man själv ser på bedömningen, vad man tror om jobben och varför Moderaterna i så fall i sak har fel och varför man själv är beredd att ompröva.

Tyvär, herr talman, ser vi mer av aggressioner, retoriska poänger och så vidare. Problemet med just skarp retorik och väldigt tvärsäkra uppfattningar är att det inte leder till mer tillväxt och fler jobb och inte tryggar finansieringen av välfärden. Jag tror att man bör ha en mer intellektuell, resonerande och faktamässig utgångspunkt för diskussionen, i stället för att bara angripa sina politiska motståndare – även om man givetvis vill vinna val och emellanåt plocka en och annan poäng också, för sakens skull.

Finansministern vill gärna påminna mig om vilket parti jag är medlem i, och det är väl bra, för allt i världen. Men jag kan påminna finansministern om att det är hon som är ansvarig för de offentliga finanserna i Sverige. Det är alltså finansministern som leder landet.

Det är givetvis i många hänseenden glädjande att finansministern hänvisar till Moderaternas budget som ett slags facit för hur samhället borde utvecklas och styras. Om finansministern gillar Moderaternas budget så mycket rekommenderar jag henne att ställa sig bakom den i dess helhet. Är hon inte beredd att göra det ska hon nog inte heller välja enskilda delar som något slags facit för hur man ska lösa samhällsekonomiska utmaningar.

Finansministern borde vidare fundera på hur hon tycker att jobb ska växa fram i en ny, spännande ekonomisk utveckling: globalisering, digitalisering, möjligheter att göra, köpa och sälja tjänster och varor på ett helt annat sätt än vad som tidigare har varit möjligt. Vad ställer det för typ av krav på Sverige, Magdalena Andersson? Hur ska Sverige och det svenska skattesystemet utvecklas i en värld där produkter och tjänster kan handlas och produceras på ett helt nytt sätt?

Denna fråga var, herr talman, ursprungligen ställd till arbetsmarknadsministern. Om jobben ska växa till i Sverige – i Sundsvall, Kiruna, Kalmar som jag kommer från och utanför Sveriges storstäder – handlar det nämli-

gen om vilka typer av regler som behöver prägla samhället i tider av digitalisering, där en stor del av tjänste- och varuproduktionen lika gärna kan ske någon annanstans.

Herr talman! Jag tycker att det vore bra för Sverige om finansministern kunde tänka sig att närma sig den frågeställningen och starta en diskussion. Varför inte ha en bred och förutsättningslös diskussion om en sådan sak? Sverige är ett land som har fungerat väl länge, både under många socialdemokratiska regeringar och, vad finansministern än säger, också under den senaste alliansregeringen. Så varför vara så konfrontatorisk? Och varför inte vara lite intellektuellt nyfiken på denna stora utmaning?

Vi hade tidigare en framtidsminister. Hon fick förvisso sparken från regeringen, men hon talade om just dessa frågor: Hur ska jobben bli fler? Hur ska vi beskatta arbete i framtiden, när det så lätt kan flyttas till andra länder?

Herr talman! Jag är lite besviken på att finansministern inte åtminstone kan bemöda sig att ge några reflektioner kring själva frågeställningen i interpellationen.

Anf. 40 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Herr talman! Självklart är det bra att kunna ompröva sina ståndpunkter, men i denna fråga har Niklas Wykman fastslagit sin ståndpunkt; jag har ännu inte gjort det. Så är det någon som ska ompröva är det Niklas Wykman. Jag har tillsatt en utredning, tagit emot den och skickat den på remiss – sedan ska regeringen ta ställning.

Vår avsikt är att på ett eller annat sätt införa en bankskatt. Sedan kan man resonera om hur den ska utformas. Men det är Niklas Wykman som har tagit ställning för att man ska ha en skatt på arbetsgivaravgifter. Därför blev jag något förbluffad när jag fick denna interpellation. Jag tycker naturligtvis att det är spännande att få komma till riksdagen och svara på en fråga om vad det finns för nackdelar med en skatt som Niklas Wykman själv föreslår ska införas.

Det är naturligtvis också viktigt att reflektera och ompröva. Ungdomsarbetsgivaravgifterna är en fråga som Niklas Wykman omprövat. Nu när han har chansen i talarstolen kanske han också kan berätta varför han har omprövat nedtrappningen av jobbskatteavdraget, som jag har förstått att han har varit väldigt kritisk till, men också den begränsade uppräknings av skiktgränserna, som Moderaterna numera tycker är bra politik, och den förändring av ROT-avdraget som regeringen har infört.

Frågan om hur vi ska kämpa för jobb och tillväxt i Sverige i fortsättningen, också i en tid av digitalisering, ägnade jag ju mitt interpellations-svar åt. Jag förklarade dels vilka utmaningar som finns, dels vilka satsningar regeringen gör. Runt om i världen ser vi en trend: Många arbeten kan på olika sätt tas över av robotar. Självkörande lastbilar kommer till exempel helt att revolutionera transportsektorn. Även på andra områden kommer robotar att betyda mycket för arbetsmarknadens utveckling framöver.

Regeringen har mot den bakgrunden gjort mycket stora satsningar på vidareutbildningsmöjligheter, men också på att höja den generella utbildningsnivån. En sak vet vi nämligen: När ekonomin och tekniken förändras gör en god utbildningsbakgrund att man har goda möjligheter i omställningen. Därför har regeringen satsat 10 miljarder i specialdestinerat stöd

till skolan. Vi har 50 000 fler utbildningsplatser nästa år jämfört med tidigare, och vi försöker på olika sätt förstärka matchningen på arbetsmarknaden.

Men låt oss nu få höra om Niklas Wykmans omprövning vad gäller inkomstskatterna och ROT!

Anf. 41 NIKLAS WYKMAN (M):

Fru talman! Detta är det sista inlägget, tror jag bestämt; man har väl tre inlägg i interpellationsdebatter. Det var så länge sedan jag ställde en interpellation. Denna regering har ju under hösten haft så många andra att diskutera sin politik med: Konjunkturinstitutet, Ekonomistyrningsverket, SKL med flera, som har underkänt den. Jag har därför inte tyckt att min insats på området har varit lika efterfrågad som tidigare och ville försäkra mig om regelverket.

Fru talman! Jag är lite beklämd över finansministerns svar: att hon inte kan ge sig in i sakfrågan. Jag förstår att finansministern vill reducera varje sådan här debatt till att vara partipolitisk och försöka plocka enskilda poänger. Hon är väl medveten om hur budgetarbete, både i regeringsställning och i opposition, fungerar, så jag tror att det mest trötter ut väljarna. Man är nog mer nyfiken på hur jobben faktiskt ska bli fler än på hur enskilda partier ställer sig i olika skattefrågor.

När finansministern nu har pekat ut riktningen med finansskatter, flygskatter, kilometerskatter och försämrade beskattning av entreprenörer ställer sig svenska folket givetvis frågan: Hur ska jag få jobb i den här ekonomin? Det jobb jag har, exempelvis med att svara i telefon på en internetbank, vill finansministern göra dyrare. Men det jobbet kan ju lika gärna göras från Litauen, Estland eller Tyskland, som inte har denna skatt.

När skatten på entreprenörskap höjs ställer man sig givetvis frågan var de jobb ska växa fram där de egna barnen ska kunna få anställning i framtiden.

När flygskatten höjs ställer man sig i min hemort Kalmar, i Sundsvall och på andra ställen frågan hur företagen ska kunna vara kvar när det blir dyrare att flyga. Jag lyssnade på Sveriges största företag häromdagen, som berättade att när de fattar investeringsbeslut är det klart att en sådan skatt kommer att ha betydelse. Varför ska man förlägga verksamhet i Sverige när det är billigare i alla andra länder? Denna typ av frågor tycker jag att politiken bör svara på.

Anf. 42 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S):

Fru talman! Den som svarar i telefonen på en bank någonstans i Sverige ska naturligtvis vara orolig för Niklas Wykman, eftersom han har tagit ställning för en sådan utformning av skatten. Regeringen har ännu inte tagit ställning. Därför är denna interpellation lite märklig.

Niklas Wykman har många gånger här i talarstolen oroat sig för den ekonomiska utvecklingen med den här regeringens politik. Efter två år börjar vi nu se resultatet: 120 000 fler jobb, den högsta sysselsättningsgrad som någonsin uppmätts av Eurostat i något EU-land och den lägsta ungdomsarbetslösheten på 13 år. Vi har vänt de stora underskott vi ärvde från Niklas Wykmans tid på Finansdepartementet till att förra året vara i balans, och enligt Ekonomistyrningsverket kommer vi att vara i balans även i år.

Vi har det högsta bostadsbyggandet sedan miljonprogrammets dagar. Utvecklingen i skolan har vänt. Detta ska naturligtvis elever, lärare och rektorer ha äran för, inte någon politiker. Men vi ser att den här regeringens politik, där vi har vänt Moderaternas politik – med ständiga skattesänkningar, mest till dem som tjänar mest, ökade klyftor och privatiseringar – till en utveckling där vi stärker Sverige och bygger framtiden tillsammans.

Prot. 2016/17:43

9 december

Svar på
interpellationer

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellationerna 2016/17:127 och 128 om nya regler för underhållsstöd

Anf. 43 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Fru talman! Tina Ghasemi har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att minimera risken för att konflikt uppstår mellan föräldrar som inte kan komma överens om underhållsstödet på egen hand. Lotta Finstorp har frågat mig vilka initiativ eller åtgärder jag och regeringen avser att vidta för att minimera riskerna för konflikter mellan föräldrar i samband med underhållsstödet.

Tina Ghasemi har tidigare ställt en likartad riksdagsfråga till mig, och jag har då redogjort för att det övergripande målet med de nya reglerna för underhållsreglering och underhållsstöd är att särlevande föräldrar i ökad utsträckning ska reglera underhåll för barn utanför underhållsstödssystemet. Underhållsstödet är inte avsett att vara det primära sättet att reglera underhållsskyldigheten på utan ska garantera en rimlig försörjning för barn när den bidragsskyldiga föräldern av olika anledningar inte fullgör sin underhållsskyldighet. Utgångspunkten är att underhållsskyldigheten ska regleras via ett civilrättsligt underhållsbidrag och att underhållsstödet ska utgöra ett komplement till detta. Om underhållsskyldigheten fullgörs genom underhållsbidrag innebär det i många fall ett högre underhållsbelopp för barnet än vad underhållsstödet gör. Det gäller särskilt för barn i hushåll i de lägsta inkomstgrupperna. Dessa utgångspunkter och målsättningar borde interpellanterna instämma i, eftersom de bygger på de förslag som alliansregeringen remitterade ut under våren 2014.

Särlevandeutredningens undersökningar visade att det finns stora kunskapsbrister hos särlevande föräldrar om underhållsreglering och att en inte obetydlig andel av föräldrarna reglerar underhållsskyldigheten via underhållsstöd, trots att de har ekonomiska förutsättningar att i stället reglera det direkt mellan sig. I den nämnda remisspromemorian *Ökat stöd för underhållsreglering* framgår att för cirka hälften av de bidragsskyldiga föräldrarna som har förmåga att betala fullt betalningsbelopp, fungerade Försäkringskassan som en mellanhand som transfererar underhåll mellan föräldrarna. Många av dessa föräldrar torde ha förutsättningar att i stället reglera underhållet själva.

Mot den bakgrunden innebär de nya bestämmelserna att i de fall där den bidragsskyldiga föräldern under minst sex månader i följd har fullgjort sina betalningar till Försäkringskassan, ska underhållsstöd inte längre lämnas såvida det inte finns särskilda skäl. Utgångspunkten är att underhållet bör kunna regleras direkt mellan föräldrarna. Föräldrar kan vända sig till Försäkringskassan för att få råd och det stöd de behöver i frågor som rör

försörjning av barnet. Det finns bland annat möjlighet till personligt webbmöte med specialutbildade handläggare. Det finns även ett beräkningsverktyg på webben där föräldrarna själva eller med stöd av Försäkringskassan kan räkna ut ett underhållsbidrag. Enligt uppgifter från Försäkringskassan har föräldrarnas intresse för den information och det stöd som nu finns att tillgå varit stort sedan reformen trädde i kraft i april i år.

Det finns dock, precis som interpellanterna framför, fall där det trots att den bidragsskyldiga föräldern fullgör sin betalningsskyldighet gentemot Försäkringskassan inte är vare sig lämpligt eller möjligt för föräldrarna att hantera underhållet själva. Om det finns särskilda skäl ska därför underhållsstöd ändå kunna lämnas. I de fall det finns särskilda skäl, till exempel att det förekommer hot eller våld, kommer Försäkringskassan även fortsättningsvis att kunna lämna underhållsstöd. Särskilda skäl kan finnas i förhållande till både barnets, boendeföräldrarnas och den bidragsskyldiga föräldrarnas situation. Vid prövningen av särskilda skäl behöver Försäkringskassan vara uppmärksam på om det finns hinder för samarbete mellan föräldrarna, till exempel om det finns sekretesskydd av olika slag. En indragning av underhållsstödet är avsedd att rikta in sig på sådana fall där föräldrarna har faktiska möjligheter att själva hantera underhållsfrågan för sina barn. Detta framgår också av förarbetena till de nya bestämmelserna.

Om betalningarna av underhållsbidrag mellan föräldrarna inte fungerar av olika anledningar, har boendeföräldern rätt att ansöka om underhållsstöd igen. Underhållsstödet är således alltså tänkt att fungera som en garanti för att barnet får en rimlig försörjning om den bidragsskyldiga föräldern inte fullgör sin underhållsskyldighet.

Reformen tar främst sikte på att förmå föräldrar som har förutsättningar för det, att reglera underhållsskyldigheten utanför underhållsstödet. Det är inte rimligt att tro att alla föräldrar har sådana förutsättningar, lika lite som att konflikter helt kan undvikas. Det framstår inte som en framkomlig väg att enbart genom ändringar i regelverket för underhållsreglering försöka förbättra förutsättningarna för ett ökat samarbete föräldrar emellan. Situationen och sammanhanget som påverkar föräldrarnas möjligheter att samarbeta härrör sig ofta till många fler hänseenden.

Utgångspunkten är att det primärt är föräldrarna som är försörjningskyldiga för sina barn. Om föräldrar har svårigheter att axla detta ansvar bör staten erbjuda föräldrarna stöd i den utsträckning som behövs för att de ska kunna fullgöra sina skyldigheter. Sedan den 1 juli 2014 finns också en möjlighet för föräldrar att inom ramen för kommunala samarbetsamtal ta upp frågor som rör barns försörjning.

Under den minst sex månader långa tidsperiod som löper innan en indragning av underhållsstödet kan ske bör Försäkringskassan ha haft en dialog med föräldrarna om möjligheterna att reglera underhållet utanför underhållsstödet. Det finns således alltså möjligheter att låta Försäkringskassan agera mellanhand för underhållsregleringen i de fall det förekommer hot eller våld mellan föräldrarna eller i förhållande till barnet.

Den här reformen har varit viktig för att förbättra de ekonomiska förutsättningarna för barn med särlevande föräldrar, som många gånger lever i hushåll med en låg ekonomisk standard.

Anf. 44 TINA GHASEMI (M):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret! För nästan exakt ett år sedan stod jag i den här talarstolen och var oroad över regeringens förslag om nya regler för utbetalningen av underhållsstöd. Redan då varnade jag regeringen för att de nya reglerna skulle verka konflikt drivande och drabba främst kvinnor och barn. Tyvärr verkar mina farhågor besannas.

Den 1 april i år genomfördes förändringarna. I sak innebär de nya reglerna att en förälder som betalat sitt underhåll i rätt tid under sex månader i följd inte längre behöver sköta betalningen via Försäkringskassan. Detta kan verka som en trivial justering av reglerna för underhållsstödet, men i verkligheten slår detta hårt inte minst mot kvinnor och barn. Redan nu kan vi se att kvinnojourer runt om i landet varnar för de nya reglerna. Med anledning av det har jag begärt debatten här i dag.

En separation mellan föräldrar är ofta en uppslitande process. Varje år är ca 50 000 barn med om en familjeseparation. För de föräldrar som tar huvudansvaret för barnet efter separationen handlar oron ofta om att få ekonomin att gå ihop, och här spelar underhållsstödet en viktig roll. Dels ska det se till att barnets behov blir tillgodosedda, dels ska det se till att den frånvarande föräldern tar sitt ekonomiska ansvar.

Vid en separation regleras barnens rätt till underhåll av två regelverk. Det ena rör underhållsbidraget, som föräldrarna kommer överens om själva, och det andra rör underhållsstödet, som administreras och betalas ut av Försäkringskassan. Underhållsstödsnivån är starkt normerande även bland de föräldrar som sköter underhållet utan Försäkringskassans medverkan.

Många föräldrar har valt underhållsstöd, eftersom reglerna för underhållsbidrag är relativt komplicerade. För föräldrar som inte kommer överens är alternativet att i domstol besluta om underhållet, vilket ofta är tidskrävande, uppslitande och väldigt dyrt. Utgången är också osäker. Därför har det för många inneburit en stor trygghet att Försäkringskassan tagit hand om utbetalningarna.

Jag kan också konstatera att de nya regler som har införts tyvärr inte löser grundproblemet med frånvarande föräldrar som inte tar sitt ekonomiska ansvar fullt ut. Det finns tvärtom tydliga indikationer på att ett av de större problemen med de tidigare reglerna, nämligen att de verkade konflikt drivande, rent av förvärras efter de ändringar som trätt i kraft. Många ensamstående föräldrar, av vilken majoriteten är kvinnor, har uttryckt oro för att regelförändringen leder till konflikt och uteblivna betalningar.

Därtill har många av landets kvinnojourer varnat för att de nya reglerna kan få direkt farliga konsekvenser i de fall där separerade mödrar lever under hot och våld, precis som ministern nämnde. I dessa fall kan ekonomin bli ett sätt för männen att utöva påtryckningar mot kvinnor och ta kontrollen över deras redan utsatta situation. Det är följden av att myndighetstillsynen försvunnit nu när Försäkringskassan inte längre agerar mellanhand.

Fru talman! Jag vill med anledning av detta fråga socialförsäkringsministern vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att minimera risken att konflikt uppstår mellan föräldrar som inte kan komma överens om underhållsbidraget på egen hand.

Anf. 45 LOTTA FINSTORP (M):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret.

Tina Ghasemi har väldigt väl redogjort för den oro vi känner inför den nya ordningen för underhållsbidrag och underhållsstöd. Det finns absolut en god intention med den nya ordningen, men det är inte så enkelt som det verkar.

Bakgrunden till Försäkringskassans uppdrag är att om föräldrarna i högre grad kom överens om underhållsbidrag skulle många barn få betydligt mer pengar varje månad än vad de i dag får i underhållsstöd från Försäkringskassan. Försäkringskassan menar att 90 procent av barnen i de lägsta inkomstgrupperna skulle kunna få 1 100 kronor mer i månaden om man tog hänsyn till kostnaden och föräldrarnas inkomster.

Det är ju en väldigt god intention att barnen skulle kunna få mer pengar för sitt uppehälle, men varför har inte överenskommelsen mellan föräldrarna gjorts tidigare? Jo, därför att alltför många separationer är så konfliktfyllda att underhållsstödet blir en maktfaktor för den betalande föräldern. Och vem kommer i kläm? Ja, det är förstås barnen.

Jag har gjort åtskilliga vårdnadsutredningar i mitt yrkesliv. När vårdnadshavare i separation har en öppen konflikt hamnar *alltid* barnen i skottlinjen. Konflikterna handlar alltid om pengar och om umgänge, och barnen far oerhört illa när de två vuxna som oftast betyder allra mest för barnen utsätter dem för en fruktansvärd psykisk smärta.

Samhället måste därför göra allt för att avlasta barnen från skuld, men med regeringens förslag och den nyordning som råder i dag kan effekten bli tvärtom. Nu ska föräldrarna sköta underhållet själva, men precis som Tina Ghasemi har beskrivit oroar sig många ensamstående över att det ska leda till konflikter och uteblivna betalningar. För separerade mammor som lever under hot och våld kan situationen rent av bli farlig. Det är både kvinnojourer och tjejjourer som varnar för detta.

Än så länge har ändringen inte fått full effekt, så det är i dag svårt att veta hur detta faktiskt har fallit ut. Jag tror att det är från oktober som de föräldrar som har skött sina inbetalningar själva ska börja klara detta på egen hand.

I dag kan man ansöka om underhållsstöd från Försäkringskassan, och det rör sig alltså om 1 573 kronor. Det är en grundgaranti till barnet när den andra föräldern har låg inkomst eller vägrar betala underhållsbidraget. Många har dock uppfattat att dessa 1 573 kronor är en norm för hur mycket som ska betalas, och det är därför regeringen har genomfört förändringen. Jag har full förståelse för det, men vi har ett annat förslag som vi tror skulle gynna barnen betydligt bättre.

Vårt förslag innebär att en viss bestämd procent av den frånvarande förälderns inkomst ska gå till barnet och att det går via Försäkringskassan. Jag förstår problematiken med att Försäkringskassan i dag administrerar detta och blir en mellanhand mellan föräldrar som borde kunna klara det själva, men jag har sett alldeles för många barn som har hamnat i kläm när två föräldrar inte har kommit överens.

Jag saknar en barnkonsekvensanalys i det underlag som ledde till beslutet. Om det nu fanns en barnkonsekvensanalys är jag intresserad av att veta vad som framkom i den.

Anf. 46 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Fru talman! Precis som interpellanterna pekar på är situationen den att ca 43 procent av de 207 000 barn som i dag får underhållsstöd från Försäkringskassan skulle få mer i underhåll om föräldrarna själva kom överens om summan. Precis som Lotta Finstorp säger kan vi konstatera att det för de barn som har det sämst ställt ekonomiskt skulle kunna handla om 1 100 kronor mer per månad, och det är väldigt mycket pengar.

Jag tror att vi kan vara överens om att den situation vi har i dag, där underhållsstödet fullständigt har tagit över och blivit normerande när det gäller underhållsskyldigheten för barn, inte är en bra situation. Försäkringskassan agerar i dag mer eller mindre bank mellan separerade föräldrar. Vi måste ändå kunna ha större förväntningar och ställa högre krav på föräldrar som separerar att vilja ta det ekonomiska ansvar de faktiskt har för barnen vid en separation.

Syftet med detta har naturligtvis varit att modernisera regelverket för underhåll så att det tar hänsyn till barnet och till föräldrarnas faktiska förutsättningar att bidra till barnets försörjning, liksom deras möjligheter att komma överens i frågor som detta. Avsikten har inte varit att skapa oro eller att barn och föräldrar ska komma i kläm.

Vi har från regeringens sida lyssnat på remissinstansernas synpunkter när det gäller de situationer där det förekommer hot och våld, och vi har gått dem till mötes för att se till att reformen blir ändamålsenlig och i slutändan gagnar barnet. Det är nämligen hela syftet med reformen. Självklart har jag som ansvarig minister också för avsikt att noga följa utvecklingen av denna reform och hur den nu kommer att tillämpas från Försäkringskassans sida.

Vi har bedömt att det sätt vi har formulerat förarbetena till lagstiftningen och lagstiftningen i sig på, med särskilda skäl, gör att tolkningsutrymmet är tillräckligt stort för att man ska kunna ta hänsyn till de fall där det de facto av olika skäl inte fungerar för föräldrarna att själva reglera detta. Underhållsstödet är självklart alltså tänkt att fungera som en garanti för att barnet får en rimlig försörjning om den bidragsskyldiga föräldern inte fullgör sin underhållsskyldighet.

Som boendeförälder kommer man även med den nya lagstiftningen alltid att ha möjlighet och rätt att ansöka om underhållsstöd igen, även om en indragning har skett. Det finns dessutom möjlighet att bevilja underhållsstödet en månad retroaktivt, så att det inte ska uppstå något glapp i ett sådant fall.

Vi kommer som sagt självklart att följa detta med stor noggrannhet, men samtidigt kan man inte blunda för vinsten. Det är ca 50 000 barn som årligen berörs av en separation, och det är faktiskt en halv miljon barn som har särlevande föräldrar i Sverige i dag. Det är helt rimligt att vi ser till att nyttja en lagstiftning som ger dessa barn möjlighet att få de bästa ekonomiska förutsättningarna. Därför lade regeringen fram den här nya lagstiftningen.

Anf. 47 TINA GHASEMI (M):

Fru talman! Underhållsstödssystemet har, sedan det infördes, vid flera tillfällen varit föremål för uppföljning och granskning. Till exempel För-

säkringskassan och Riksrevisionen har i flera rapporter belyst olika problem med, och konsekvenser av, underhållsstödsreglerna, som bör åtgärdas.

Ministern känner mycket väl till den statliga utredningen *Fortsatt föräldrar – om ansvar, ekonomi och samarbete för barnets skull*, som kom 2011. Där konstaterades bland annat att de nuvarande familjeekonomiska stöden är konflikt drivande mellan föräldrar som är separerade. Utredningen menade också att underhållsstödet behöver göras om.

Precis som ministern själv nämnde tidigare skulle många barn – fyra barn av tio – få mer i underhåll per månad om deras föräldrar valde att beräkna ett underhållsbidrag enligt föräldrabalkens normer i stället för att låta underhållet regleras via underhållsstödet hos Försäkringskassan.

Samtidigt vet vi båda att nivån på underhållsstödet är starkt normerande, även bland de föräldrar som sköter underhållet utan Försäkringskassans medverkan. Undersökningarna visar också att det finns ett väldigt litet samband mellan föräldrarnas inkomster och storleken på underhållsbidraget.

Därför är vår uppfattning – som Lotta Finstorp tidigare nämnde – att en utredning bör tillsättas, med uppdrag att i grunden göra om dagens konstruktion med underhållsbidrag och underhållsstöd. Detta bör man göra i stället för att försöka lappa och laga i ett system som inte fungerar.

Vi i Moderaterna vill se en annan modell. Vi vill se en mer neutral, objektiv och förutsägbar beräkning av underhållets storlek. Beräkningen ska bygga på en viss, i förväg bestämd, procent av den frånvarande förälderns inkomst, som ska gå till barnet. Försäkringskassan ska administrera underhållet, beräkna dess storlek, betala ut det till boendeföräldern och kräva in motsvarande summa från den frånvarande föräldern.

Med en sådan modell skulle vi uppnå två syften. För det första skulle vi stärka barns ekonomi, eftersom sambandet mellan föräldrars ekonomi och underhållets storlek skulle stärkas. För det andra skulle risken för konflikt och osämja mellan separerade föräldrar minska, eftersom Försäkringskassan skulle agera mellanhand även i fortsättningen.

Ministern har själv tidigare angett i svar till oss här att det inte är rimligt att tro att konflikter helt kan undvikas, och så är det förstås. Men varför väljer då regeringen att införa dessa regler, när det faktiskt finns en risk, som många har lyft fram och betonat, att de förvärrar konflikter och försämrar de ekonomiska förutsättningarna för både barn och kvinnor? I värsta fall kan detta även leda till våld. Varför inte titta på Moderaternas förslag, som skulle stärka barnens ekonomi och vara ett mycket mer rättvist system?

Anf. 48 LOTTA FINSTORP (M):

Fru talman! Jag tackar ministern för en väldigt viktig debatt. Teoretiskt är det precis så här det borde fungera, men min erfarenhet är att det i verkligheten inte gör det, mer än hos ett antal föräldrar.

Som ministern vet reserverade vi moderater oss mot beslutet, bland annat därför att det kommer att finnas två system som kommer att reglera underhållet, vilket kan ge upphov till att man tricksar mellan dessa system. Den som hamnar i kläm, i en ohälsosam konfliktsituation, är alltid barnet.

Jag undrar fortfarande hur barnkonsekvensanalysen såg ut och hur ni använde den inför det förslag som lades fram till riksdagen. I de fall där

relationen har varit konfliktfri beror detta ofta – vilket generalsekreteraren i Makalösa Föräldrar har sagt i en intervju – just på att betalningen har gått via Försäkringskassan och att man själv har sluppit att hantera saken.

Jag är orolig för att detta kan ge upphov till att konflikter blossar upp igen i fall där konflikter har förekommit i samband med separationen.

Låt oss säga att det fungerar i sex månader. Pengarna betalas in prickfritt. Sedan blir det svaj igen. Det kommer in nya vuxna, i nya relationer, vilket kanske leder till en ny konflikt. Då får barnet ännu en gång uppleva dessa konflikter. Jag citerar här vad ett barn har skrivit i ett mejl till Bris, om sina föräldrar: ”De verkar hata varandra, så varför finns jag?”

Detta är precis vad barn upplever i samband med alltför många separationer. Det är väldigt traumatiskt, och jag anser att samhället därför måste fokusera på att avlasta barnen vid skilsmässor. Med regeringens beslut löper barnen ännu större risk att hamna i en konfliktård som de inte har bett om.

Sex månader av någon sorts fred är egentligen väldigt kort tid. De allra flesta klarar det. Sedan kanske det darrar till och blir en ny konflikt.

Jag har inte sett att det skulle ha funnits någon barnkonsekvensanalys inför detta förslag. Mycket byggde på att Försäkringskassan och dess personal skulle avlastas från hanteringen av dessa ärenden om man fick till stånd att föräldrarna själva kunde sköta det.

Jag delar ministerns uppfattning om att Försäkringskassan i många fall helt enkelt agerar bank åt föräldrar, åt vuxna människor som borde klara av detta konfliktfritt, med barnet i centrum och för barnets bästa. Det är så det borde vara i teorin, men dessvärre finns det alldeles för många fall där det inte funkar på det sättet.

När vi var i majoritet talade oppositionen alltid om barnkonsekvensanalyserna så fort det handlade om ärenden som berörde barn. Jag är jätteintresserad av vilket utslag detta gav och hur er barnkonsekvensanalys ser ut.

Hur kommer beslutet att följas upp? Har någon utvärdering lagts fram i tid?

Anf. 49 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Fru talman! Jag tackar Lotta Finstorp och Tina Ghasemi för bra interpellationer och en väldigt viktig debatt. Vi kan väl konstatera att vi i grund och botten, glädjande nog, har en samsyn i det faktum att vi försöker att förbättra situationen, inte minst ekonomiskt, för de barn som har det tuffast. Vi försöker att hitta olika vägar för att också förbättra underhållsstödet så att det ska ge ett bättre ekonomiskt stöd till de barn som bäst behöver det.

Det lagförslag som regeringen nu har genomfört grundar sig på en utredning som gjordes under den moderatledda regeringen, som även var den regering som valde att remittera detta förslag.

Som interpellanterna säger är det tydligt att det inkom remissynpunkter som just handlade om en oro för de situationer där föräldrar inte kommer överens och där det förekommer hot och våld. Remissinstanser uppmanade till att säkerställa att dessa barn inte ska drabbas av en ny lagstiftning, utan att de ska få underhållsstöd, precis som tidigare.

Detta vägdes in när regeringen lade fram det här lagförslaget. För att svara på Lotta Finstorp's fråga om barnkonsekvensanalys är min uppfattning att detta verkligen är något som vi har diskuterat på Socialdepartementet under hela processen inför att vi lade fram den här lagstiftningen.

Utifrån de remissynpunkter som kom in, som lyfte upp denna oro, gjordes också förändringar i formuleringarna. *Synnerliga skäl* ändrades till *särskilda skäl* som grund för att man ska få undantag från denna nya princip i lagstiftningen. Regeringens utgångspunkt är att denna skrivning ska tolkas som att den är tillräckligt vid för att innefatta hot och våld såväl som samarbetsvårigheter som grund för att man ska kunna få omfattas av detta undantag vad gäller särskilda skäl. Regeringen anser att denna tolkning inte ska vara för snäv, utan tvärtom ganska vid, från myndighetens sida.

Vi kommer naturligtvis att väldigt noggrant följa hur Försäkringskassan tillämpar den nya reformen, och jag vet att uppföljningsmöten och dialoger med Försäkringskassan redan är inplanerade.

Vi kommer att vidta mått och steg i de fall vi ser att reformen inte tillämpas på ett sätt som innebär att man skyddar barn till föräldrar som har en konfliktfylld relation. Samtidigt går det som sagt inte att bortse från att vi har en halv miljon barn i Sverige i dag som lever med separerade föräldrar. Det är extremt vanligt.

207 000 barn, 43 procent, får underhållsstöd från Försäkringskassan. 90 000 av dem skulle kunna få betydligt mer i underhållsbidrag i månaden och en betydligt bättre ekonomisk situation om detta reglerades civilrättsligt. Därför har vi kompletterat lagstiftningen med möjligheten för föräldrarna att få stöd från Försäkringskassan när de utformar ett sådant avtal.

I grund och botten är vår intention inte någon annan än den som Lotta Finstorp och Tina Ghasemi uttrycker här. Det ska handla om att barnet ska få det bättre

Anf. 50 TINA GHASEMI (M):

Fru talman! Jag vill också understryka hur viktig den här frågan är, och jag är fortsatt uppriktigt bekymrad över de här barnen och kvinnorna.

Jag hör vad ministern säger, att vi ska säkerställa att de barn och kvinnor som har ökad risk för att utsättas för hot och våld fortsatt ska kunna ha en mellanhand i form av Försäkringskassan. Det är bra. Trots det tycker jag att underhållsstödet, som det är utformat i dag, angriper helt fel sida av problemet. Det löser inte problemet med frånvarande föräldrar som inte tar sitt ekonomiska ansvar fullt ut.

Som vi tidigare talat om i debatten, och som du själv nämnde, skulle fyra av tio barn få det ekonomiskt mycket bättre ställt om föräldrarna kunde sköta underhållsbidraget på egen hand. Så är det. Men vi vet alla härinne att det ibland handlar om ovilja, och då är det viktigt att vi har ett system som bygger på en tydlig och rättssäker princip.

Därför kvarstår min fråga om Moderaternas förslag. Vi skulle gärna se att man inför en mer neutral, objektiv och förutsägbar beräkning av underhållets storlek, som skulle bygga på en viss procent av den frånvarande föräldrarnas inkomst. Det skulle ju gagna inte minst barnen.

Slutligen, Annika Strandhäll, hoppas jag att du får rätt. Du har sett varningstecknen, för de finns där. Och jag hoppas att du tar med dig den här debatten vidare, för här är det barnen och kvinnorna som påverkas.

Anf. 51 LOTTA FINSTORP (M):

Fru talman! Jag tycker att det finns många frågetecken och hoppas verkligen att ministern har koll på reformen, den nya ordningen, och att den utvärderas efter ett år eller så. Det måste ju gå en tid eftersom det är sex månader det handlar om. Men det gäller att verkligen ha barnperspektivet i fokus vid utvärderingen. Jag kommer att följa frågan, eftersom den engagerar mig mycket.

Om betalningen av underhållsbidraget mellan föräldrarna inte fungerar har boendeföräldern rätt att ansöka om underhållsstöd. Men då har det ju gått ganska lång tid, en lång tid av konflikter där barnet ånyo har hamnat i en traumatisk situation som beskrivs i mejl till Bris: De verkar hata varandra, så varför finns jag? Det är ju så hjärtskärande – fruktansvärt! Det är ett stort trauma för barnen. Och sex månader av ett barns liv är en väldigt lång tid. Det är riktigt att man har valt sex månader, men vårt förslag är mycket bättre för att säkerställa att barnen inte hamnar mittemellan.

Sedan undrar jag hur det kommer sig att en så stor andel av föräldrarna vänder sig till Försäkringskassan för att använda den som bank. Beror det på att man inte har information? Det borde ju ligga i boendeföräldrarnas intresse att få ett så stort underhåll som möjligt. Varför är det på det här sättet?

Jag skulle vilja att ministern tar till sig vårt förslag, framför allt i den utvärdering som förhoppningsvis görs, om att kunna utgå från en procentsats och att det ändå är Försäkringskassan som sköter detta – för barnens skull.

Anf. 52 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Fru talman! Tack, Lotta Finstorp och Tina Ghasemi, för en bra och viktig debatt!

Det är oerhört viktigt att det här är en fråga som det inte går politisk prestige i, inte minst med tanke på just barnperspektivet, och att målsättningen i grunden är att vi ska förbättra de sämst ställda barnens situation och undvika konflikter, hot och våld. Därför kommer det att vara viktigt även för regeringen att följa hur den här reformen utvecklas, så att vi ser att det går i rätt riktning. Annars måste vi självklart vara beredda att politiskt ompröva våra ställningstaganden.

Det är bra och viktigt att vi har en livaktig debatt om frågan och att vi ser till att den finns på agendan. Där bidrar vi med den här sortens debatter.

Den här normeringen har varit stark under väldigt lång tid, om man ska vara riktigt ärlig. Min bild är att i dag är det för många föräldrar som vid en separation inte ens överväger möjligheten att reglera underhållsbidraget civilrättsligt, trots att en del, åtminstone intellektuellt, vet att möjligheten finns. Man kanske också upplever det som krångligt och konflikt drivande. Därför har vi kompletterat lagstiftningen med specialutbildade handläggare på Försäkringskassan som ska finnas som en mellanhand.

Jag tar naturligtvis med mig den oro som har uttryckts från Moderaternas företrädare här i dag och kommer att ha deras tankar i bakhuvudet när vi nu följer upp hur den här reformen fungerar.

Tack för en bra debatt!

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellation 2016/17:149 om skillnader i sjukfrånvaro

Anf. 53 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Fru talman! Johan Forsell har frågat mig vad jag avser att göra för att minska skillnaderna mellan landets olika delar.

Sjukfrånvaron har historiskt varierat mycket mellan de olika delarna av landet, och variationerna har studerats vid ett flertal tillfällen. Delar av de regionala skillnaderna kan förklaras av socioekonomiska och demografiska faktorer samt av skillnader i strukturen på de lokala arbetsmarknaderna. Dessa faktorer kan dock inte förklara hela variationen mellan regionerna. Samtidigt vet vi också att de regionala skillnaderna tenderar att öka när sjukpenningtalet ökar och att minska när sjukpenningtalet minskar.

Regeringen arbetar för att sjukfrånvaron ska nå en långsiktigt låg och stabil nivå och har därför satt upp ett mål om att sjukpenningtalet ska sjunka till 9,0 dagar vid utgången av 2020. För att uppnå detta krävs att sjukpenningtalet minskar i alla län, oavsett tidigare nivå.

Det är glädjande att Försäkringskassan nu meddelat att sjukfrånvaron inte längre ökar och att de i sin senaste prognos förväntar sig att sjukpenningtalet för riket inom ett par månader vänder nedåt.

Regeringen har också i åtgärdsprogrammet för ökad hälsa och minskad sjukfrånvaro konstaterat att kunskapen om mekanismerna bakom sjukfrånvaron behöver öka. Inom ramen för åtgärdsprogrammet har regeringen gett Försäkringskassan och Socialstyrelsen ett uppdrag för ökad kunskap om sjukskrivningspraxis. En del av uppdraget är att analysera förekomsten av eventuella skillnader i sjukskrivningsmönster och sjukskrivningspraxis, till exempel skillnader i sjukskrivningstid för samma diagnos mellan län, kommuner och vårdenheter.

Regeringen har vidtagit ett flertal åtgärder för att bryta den negativa trenden för sjukfrånvarons utveckling och börjar nu alltså se positiva effekter av det arbetet. För att fler ska få ett friskare arbetsliv måste alla inblandade aktörer samverka. Därför är det mycket glädjande att parterna på arbetsmarknaden, på regeringens initiativ, har tecknat avsiktsförklaringar i syfte att nå friskare arbetsplatser.

Mer återstår dock att göra, och bland annat beroende på resultatet i det uppdrag som jag tidigare nämnde kommer regeringen att ta ställning till om det finns behov av att vidta åtgärder för att hantera eventuella skillnader i sjukskrivningspraxis.

Anf. 54 JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Jag skrev interpellationen mot bakgrund av de stora regionala skillnaderna i sjukfrånvaron i Sverige. Det är svårt att hitta en naturlig förklaring till dem.

Till exempel har Östergötland ett mycket lågt sjukpenningtal, vilket är positivt, medan Örebro län, en bit därifrån, har en betydligt tuffare situation med ett högre sjukpenningtal. Det är alltså två närliggande län.

Det är svårt att hitta en exakt förklaring till varför det är så här, och det förblir ett allvarligt problem så länge utvecklingen inte bryts.

Ur individens perspektiv leder en sjukfrånvaro till försämrad privat ekonomi, och en lång frånvaro från arbetslivet kan leda till att man får försämrade kontakter, färre vänner etcetera.

Vi vet också att detta riskerar att gå i arv. Barn till föräldrar som är långtidssjukskrivna tenderar tyvärr att i högre utsträckning än andra drabbas av sjukfrånvaro.

En hög sjukfrånvaro sätter också de offentliga finanserna under stor press. Det är just detta vi upplever nu. Utgifterna för sjukpenning och rehabilitering har under de senaste två åren stigit med närmare 10 miljarder kronor och uppgår till runt 42 miljarder i år. Det är mycket pengar och en allvarlig utveckling som vi redan nu ser tvingar undan andra centrala välfärdssatsningar.

Låt mig vara tydlig med att det inte är människor i sjukdom som hotar finansieringen av välfärden. Men en sjukförsäkring med snabbt ökande kostnader och utan fullgod kontroll kommer att tränga undan andra viktiga välfärdssatsningar.

Försäkringskassan har det senaste året vidtagit ett antal åtgärder, vilket jag välkomnar. Moderaterna har under lång tid påpekat vikten av att upprätthålla och stärka rehabiliteringskedjan. En viktig del i det är att faktiskt genomföra de kontroller vid 90 och 180 dagar som det tidigare har beslutats om men som inte alltid har skett.

Syftet med kontrollerna är inte att jäklas med människor utan att hela tiden pröva om det finns arbetsförmåga kvar. Vi måste komma bort från tanken att man antingen är helt sjuk eller helt frisk och ställa frågan om man kan göra andra arbetsuppgifter. Man kanske inte kan jobba 100 procent men 60 eller 50 procent. Vi måste alltid försöka se den arbetsförmåga som kan finnas kvar.

Moderaterna har fått mycket kritik när vi har sagt att kontrollen måste öka. Men sjukförsäkringen är just en försäkring, och den ska användas varsamt. Det handlar ytterst om skattebetalarnas pengar.

Jag är inte riktigt nöjd med svaret. Jag känner givetvis till regeringens mål om ett sjukpenningstal på nio dagar till 2020 men efterlyser mer konkreta åtgärder här och nu och även en analys. Vilken analys gör regeringen av varför vi ser dessa stora skillnader? Vad beror de på? Jag undrar vad regeringen gör mer konkret för att minska de regionala skillnaderna.

Även om frånvaron kommer att minska generellt framöver – jag säger ”framöver” eftersom det är en prognos – innebär det inte att de regionala skillnaderna kommer att minska.

Jag skulle vilja be statsrådet om ett svar på dessa frågor.

Anf. 55 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Fru talman! Jag tackar Johan Forssell för interpellationen.

Ja, det är sannerligen oroväckande. När jag tillträdde som socialförsäkringsminister hösten 2014 hade sjukpenningtalet ökat med 55 procent sedan 2010. Kostnaderna hade ökat från 21 miljarder 2010 till närmare 40 miljarder hösten 2014.

Därför har det varit ett av regeringens mest prioriterade områden att vända denna utveckling. För lite mer än ett år sedan lanserade regeringen ett brett åtgärdspaket med åtgärder som riktade sig till såväl Försäkringskassan som till arbetsgivare och hälso- och sjukvård. Dessa 25 olika åtgärder har implementerats under det senaste året.

Utöver att vi tidigare tog bort den borte tidsgränsen har en viktig åtgärd varit att stärka prövningarna vid 90- och 180-dagarsgränsen. Mellan

2010 och 2014 sjönk antalet prövningar vid de tidiga gränserna i rehabiliteringskedjan med nästan 50 procent.

Precis som Johan Forsell säger ska prövningarna inte nyttjas på ett sätt som innebär att man ”jäklas” med människor. Det handlar om att göra ordentliga prövningar av om individen har någon arbetsförmåga och om det behöver sättas in något stöd för att denne ska få bättre förutsättningar att komma tillbaka till arbetsmarknaden.

Studier av lätt till måttlig psykisk ohälsa, som dominerar sjukfrånvaron, visar att de riktigt tidiga insatserna, egentligen före 90- och 180-dagarsgränsen, är helt avgörande. Det är insatser som handlar om att man på ett tidigt stadium involverar både hälso- och sjukvård och arbetsgivare för att individen ska kunna ha en fot kvar på arbetsplatsen i stället för att gå in i en heltidssjukskrivning.

I regeringens åtgärds paket ingick också att förnya beslutsstödet för bland annat psykisk ohälsa, en av de vanligaste orsakerna till sjukfrånvaro, i enlighet med senaste forskning och kunskapsläge. Detta finns på plats sedan oktober. Här föreskrivs att man i dessa fall ska se mer differentierat på sjukskrivning och se sjukskrivning som en behandlingsmetod bland andra.

De regionala skillnaderna har vi sett under lång tid, och de följer upp- och nedgångarna. Tidigare studier har pekat på att de kan bero på den lokala arbetsmarknaden och om arbetslösheten är hög. Det finns också stora skillnader i hur läkare bedömer olika sjukdomstillstånd och därmed sjukskriver. Det finns även demografiska faktorer.

Men detta förklarar inte helheten. Därför har regeringen gett ett uppdrag att analysera skillnaderna i sjukskrivningspraxis. Det ska återrapporteras till Socialdepartementet och Regeringskansliet senast den 1 september 2017. Därefter kan vi i de fall där det är nödvändigt komma med ytterligare åtgärder.

Anf. 56 JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Det är flera saker som behöver hanteras för att få ordning på de regionala skillnaderna. Det har i och för sig pågått under lång tid, men det är ingen ursäkt för att inte göra förändringar här och nu.

Problemet har vuxit sig större under lång tid, och just därför finns det stor anledning att redan nu vidta åtgärder – inte bara för att få sjukfrånvaron att minska över lag utan för att få bukt med just de stora regionala skillnaderna.

Det handlar inte om skillnader på marginalen. Jämför vi olika län som har likartade förutsättningar och faktorer är skillnaderna mycket stora.

Regeringen har gett ett uppdrag som ska rapporteras någon gång nästa år. Jag hade önskat att man redan vidtagit mer konkreta åtgärder eftersom det ofta tar lång tid.

Jag tror att de regionala skillnaderna behöver mötas med ett större fokus på rättssäkra prövningar hos Försäkringskassan; det är en viktig del. Lagen ska gälla alla, och lagen ska också tillämpas likadant över hela Sverige. Det ska inte spela någon större roll om man råkar bo i Östergötland, Örebro eller för den delen Stockholm eller någon annan del av vårt land.

Moderaterna har därför föreslagit ett särskilt uppdrag till Försäkringskassan att följa upp olika handläggares agerande inom sjukskrivningspro-

cessen. Det finns en svensk studie på området som visar hur enskilda handläggares attityder påverkar sjukförsäkringen och sjukskrivningsprocessen. Om handläggaren är relativt positivt inställd till gällande regelverk, vill uppfylla gällande verksamhetsmål och känner sig trygg med centrala begrepp i sjukskrivningsprocessen kommer, allt annat lika, återgången i arbete att påskyndas.

Detta är ett område som måste prioriteras hos Försäkringskassan, även på individnivå, det vill säga att enskilda handläggares bedömningar måste följas upp systematiskt.

Det är bra att Försäkringskassan nu på ett helt annat sätt än tidigare genomför kontroller vid 90 och 180 dagar. Men att jämföra hur det ser ut i olika delar i landet är fortfarande ett område där mycket är ogjort. Jag önskar att regeringen kunde ge en tydlig instruktion till Försäkringskassan att göra detta redan nu, för vi ser att det tyvärr ofta tar lång tid att vända kurvorna för sjukfrånvaro, både i uppgång och nedgång.

Anf. 57 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Fru talman! Regeringen har som sagt implementerat ett brett åtgärds paket under det senaste året.

Sjukfrånvaron är en komplex fråga. Regeringens målsättning är inte bara att få kontroll på läget här och nu utan också att över tid försöka åstadkomma en låg och stabil sjukfrånvaro.

Det finns betydande skillnader, precis som Johan Forssell säger. Jag har siffror som visar att förra året var män i Danderyd sjukskrivna i genomsnitt 3 ½ dag, medan kvinnor i jämtländska Ragunda var sjukskrivna 24 ½ dag. Det finns alltså betydande skillnader. Allt kan inte förklaras endast med utgångspunkt i arbetsmiljö, demografiska skillnader och olika sätt att sjukskriva på, utan det finns andra faktorer här.

Med de åtgärder som regeringen har vidtagit sedan tillträdet ser vi samtidigt att inflödet i sjukförsäkringen har halverats under det senaste året, vilket har varit en målsättning, genom tydliga åtgärder tidigt i ett sjukfall, för att människor förhoppningsvis ska slippa bli sjuka eller snabbt kunna återgå till sina arbetsplatser med rätt stöd. Detta är glädjande.

Vi ligger nu betydligt närmare att nå regeringens mål om 9,0 till år 2020 än vad vi gjorde för ett år sedan. Samtidigt, med utgångspunkt från det jag sa – att det handlar om att åstadkomma en låg och stabil sjukfrånvaro över tid – har vi självfallet inte för avsikt att blunda för frågan om de regionala skillnaderna. Det är en viktig del för att vi ska få jämlika förutsättningar över landet när det gäller möjligheten att återkomma till hälsa och arbete.

Det är viktigt att vi har aktuella underlag för att kunna lägga fram förslag. Tidigare studier från början av 2000-talet, då sjukfrånvaron i Sverige var som högst, pekar på de andra faktorer som jag nämnde. Just därför tycker jag att det är viktigt att komplettera med en ny studie om detta, som vi kan använda som grund.

Jag tycker att regeringen agerar snabbt. Vi är på väg att få sjuktalet under kontroll. Senast den 1 september nästa år kommer vi som sagt att ha ett bra underlag för att kunna överväga om vi ska gå vidare med åtgärder för att åstadkomma minskade regionala skillnader.

Det behöver inte bara handla om Försäkringskassans roll i detta, vilket är viktigt att påpeka. Det kan till exempel också handla om hur arbetsgivare satsar på arbetsmiljö och företagshälsovård och hur tillgången till en jämlik vård över landet ser ut. Detta kan ge ett gott och betydande underlag för att åstadkomma förändring inom andra viktiga områden, för en mer jämlik hälsa.

Anf. 58 JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Vi ska snart ha ännu en interpellationsdebatt, om den psykiska ohälsan. Det är så lyckligt att vi då kommer att gå in lite mer på hur vi ser på situationen just nu.

Jag vill höja ett varningens finger för att slå sig till ro och tro att det kommer att gå galant med utvecklingen framöver. Jag hoppas att det kommer att bli så – det gör jag verkligen av hela mitt hjärta – men vi ska komma ihåg att en prognos är just bara en prognos. Den ligger långt fram i tiden och visar dessutom att regeringen inte kommer att nå sitt mål om 9,0 sjukpenningdagar.

Jag tycker att det förtjänar att sägas att det finns fler osäkerhetsfaktorer. Vilka följder kommer till exempel flyktingkrisen att få för socialförsäkringen och även sjukförsäkringen? Man kan backa bandet lite och titta på hur konsekvenserna har blivit på en lång rad andra områden, inte minst det vi debatterar närmast dagligdags här i kammaren, nämligen frågan om nyanländas bostäder. Där har det funnits en stark tendens hos många att hela tiden underskatta effekterna. Men vi får se.

Regeringen talar ofta om jämlikhet och har höga ambitioner på området. Jag tycker att regeringen inte bara ska skjuta frågan framför sig. Det är bra att vara analytisk och noggrann, men jag tycker nog att man redan nu skulle kunna titta på Moderaternas förslag att ge ett uppdrag till Försäkringskassan att följa upp handläggarnas agerande inom sjukskrivningsprocessen.

Vi ska se till att lagen tillämpas likadant överallt. Varför ska en person i ett län mötas av andra regler och få ett sämre bemötande? Kontrollerna finns faktiskt till för att i grund och botten underlätta för människor att ta sig tillbaka. Varför ska ett län ha ett sämre bemötande på den punkten än ett annat?

Det är bra att man tillsätter utredningar för att få mer information, men jag vill gärna att man handlar redan nu på detta viktiga område.

Anf. 59 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Fru talman! Det är som sagt ingen tvekan om att detta är en av regeringens mest prioriterade frågor.

När det gäller frågan om de regionala skillnaderna i sjukskrivning delar jag oron och har samma ambition att se till att de minskar. Samtidigt har vi ojämlika förutsättningar över landet, och vi vet att vi, beroende på socioekonomisk bakgrund, också har väldigt ojämlika förutsättningar i fråga om hälsa.

Det skiljer ganska mycket när det gäller hälsa mellan olika delar av vårt avlånga land, och det tror jag att man får ha respekt för. Därmed inte sagt att regeringen inte tänker gå vidare med frågan, men vi ska skaffa oss ett gott underlag för att göra det. Under tiden arbetar vi intensivt med alla de 25 olika åtgärder som redan är igång och lanserade.

Om man tittar på det sätt på vilket Försäkringskassan nu arbetar med att nå regeringens mål ser man att de har brutit ned målet över landet, vilket innebär att ingen del kommer undan när det gäller att nå en lägre sjukfrånvaro och bidra till att fler kommer tillbaka till hälsa och arbete.

Jag ser fram emot vår nästa debatt.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2016/17:43

9 december

Svar på
interpellationer

§ 12 Svar på interpellation 2016/17:150 om den psykiska ohälsan

Anf. 60 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Fru talman! Johan Forssell har frågat mig vad jag och regeringen avser att göra för att möta utvecklingen med den ökande psykiska ohälsan.

En prioriterad uppgift för mig och regeringen har varit att hejda den ökande sjukfrånvaron, som till stor del beror på ökad psykisk ohälsa bland kvinnor. För att möta detta krävs åtgärder på många olika områden. Regeringen har ett brett åtgärdsprogram som har börjat ge resultat. Antalet nya sjukfall ökar inte längre, och de sjukfall som påbörjas på grund av psykiatriska diagnoser avslutas tidigare. För mig är det nu viktigt att följa upp och, när det behövs, utveckla åtgärdsprogrammet.

Forskningen visar att arbetsplatsnära insatser förkortar sjukfrånvaro på grund av psykisk ohälsa. En viktig del i åtgärdsprogrammet är att säkerställa att insatser vidtas på arbetsplatserna tidigt när en anställd drabbas av psykisk ohälsa. Regeringen tror på den svenska modellen och har därför erbjudit parterna på arbetsmarknaden att komma överens om åtgärder för att minska sjukfrånvaron på arbetsplatserna. Parterna har inkommit med en för respektive sektor partsgemensam avsiktsförklaring.

Min bedömning är att de aviserade åtgärderna kommer att förbättra de anställdas möjligheter att återgå i arbete. Dessutom kommer den psykosociala arbetsmiljön att bli bättre. Vi kommer att få friskare arbetsplatser som inte genererar sjukskrivningar. Glädjande är att den kommunala och landstingskommunala sektorn har kommit särskilt långt i sin planering. Det är inom denna sektor som en stor del av de kvinnor som i dag är sjukskrivna på grund av psykisk ohälsa har sin anställning.

För regeringen är det särskilt viktigt att åtgärder vidtas för ett hållbart arbetsliv innan en sjukskrivning behöver bli aktuell. De nya föreskrifterna från Arbetsmiljöverket om organisatorisk och social arbetsmiljö kommer att vara ett verktyg för att förebygga sociala och organisatoriska arbetsmiljörisker och att tydliggöra ansvaret för dessa frågor. Parterna har i det dialogforum för arbetsmiljö som ordnas av Arbetsmarknadsdepartementet bekräftat bilden av att det har blivit ökat fokus på dessa frågor i och med de nya föreskrifterna.

Ett arbete har också inletts inom Regeringskansliet med att se över hur rehabiliteringsinsatser för individer kan stärkas inom ramen för rehabiliteringskedjan.

På uppdrag från regeringen har Socialstyrelsen utarbetat nya rekommendationer om sjukskrivningstider för psykiska diagnoser. Det finns nu en större differentiering av sjukskrivningstiderna beroende på sjukdomens allvar och samsjuklighet. Det finns fler diagnoser där rekommendationen

är en partiell sjukskrivning eller ingen sjukskrivning. Lindrig förstagångsdepression är ett exempel på när sjukskrivning inte rekommenderas.

Jag vill i detta sammanhang även nämna att det finns tillstånd där Socialstyrelsen rekommenderar långa sjukskrivningstider eller bedömer att arbetsförmågan är varaktigt nedsatt. I en sjukskrivningsdiskussion kan det vara lätt att glömma de människor som inte kan återgå i arbete.

Som jag nämnde har regeringens breda ansats redan fått effekt på sjukfrånvarons utveckling. Försäkringskassans prognoser visar att det finns goda förutsättningar för att nå de mål som regeringen har fastställt för sjukpenningtalet för 2020. Jag nöjer mig dock inte med det. Min målsättning är att vi får friskare arbetsplatser och en låg och stabil sjukfrånvaro över tid. Detta är fullt möjligt att åstadkomma med de åtgärder som regeringen vidtar och det arbete som nu bedrivs av arbetsmarknadens parter.

Anf. 61 JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Jag vill inledningsvis tacka även för detta interpellations-svar. Bakgrunden till min interpellation är att vi ser en fortsatt mycket bekymmersam utveckling när det gäller just den psykiska ohälsan i Sverige.

Det har skett förändringar de senaste åren. Förut handlade det mer om de traditionella sjukdomstillstånden när man tittade på kopplingen just till arbetsplatser – knän som gör ont, ryggar som värker, axlar som inte klarar lyft etcetera. Dessa sjukdomstillstånd finns i och för sig fortfarande, och det är viktigt att säga. Detta är tyvärr ett problem som förekommer, inte minst för många kvinnor som arbetar hos ganska dåliga arbetsgivare som finns inte minst i offentlig sektor.

Vid sidan av detta har vi också sett en annan utveckling, och det är sjukskrivningar på grund av en växande psykiska ohälsa. Som jag sa tidigare är det bekymmersamt av flera skäl, framför allt naturligtvis för den enskilda som inte kommer till sin rätt och som får problem med arbete och familj och med allt som vi i dagens Sverige förväntas klara av. Men det sätter också de offentliga finanserna under stor press.

Jag vill nämna några saker bara för att vi ska ha bakgrunden klar för oss. Under de senaste åren har antalet påbörjade sjukfall som handlar om psykiska diagnoser ökat med 70 procent. I diagnosgruppen stressreaktioner och anpassningsstörningar har ökningen varit 119 procent. Det är alltså en dramatisk ökning som har skett.

Samtidigt är situationen komplicerad när det gäller dessa psykiska diagnoser. Vi vet i dag ungefär hur lång tid det tar för ett brutet ben att läka. Det tar ungefär lika lång tid för alla personer. Vi vet också hur arbetsförmågan påverkas av ett brutet ben. När det gäller psykisk sjukdom ser det dock helt annorlunda ut.

Därför har vi från Moderaterna sagt att vi helt enkelt behöver skapa ett separat spår i den rehabiliteringskedja som finns i dag för just psykiska diagnoser därför att tidsgränserna i den befintliga rehabiliteringskedjan egentligen är bättre anpassade för de mer traditionella sjukdomstillstånden. Vi menar att det helt enkelt inte är rimligt att man ska vänta i 90 dagar innan man gör en prövning för att se om det finns andra arbetsuppgifter hos arbetsgivaren som personen kan utföra. Det är inte heller rimligt att vänta i ett halvår innan man lyfter fram frågan om personen över huvud taget ska arbeta kvar på sin nuvarande arbetsplats. Det är kanske bättre för alla om den sjukskrivne i stället byter arbetsplats. Och om problemen är

mycket stora är det kanske bättre att den sjukskrivne till och med byter arbetsgivare.

Vi har sagt att vi för detta vill skapa ett särskilt omställningsspår hos Arbetsförmedlingen för att erbjuda stöd för byte av arbetsplats eller arbetsgivare och att Försäkringskassans insatser för personer i denna grupp ska utföras av mycket erfarna handläggare som är specialiserade på psykisk ohälsa, eftersom detta är komplicerat – det är inte alltid svart eller vitt. Man behöver göra detta också för att stärka samarbetet mellan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan, eftersom vi uppfattar att detta är ett område där det fortfarande finns mycket kvar att göra för Försäkringskassan.

Vi har även lagt fram förslag om att utöka möjligheterna till förebyggande insatser. Som jag sa tidigare kan man inte vänta tills en person har blivit sjuk. Vi måste på ett mycket tidigare stadium kunna ge stöd, till exempel KBT eller andra förebyggande insatser. Därför har vi anslagit en halv miljard kronor för det.

Jag uppfattar att även statsrådet är på i dessa frågor och vill vända utvecklingen. Min konkreta fråga är därför hur regeringen ser på Moderaternas förslag att införa en ny och bättre anpassad rehabiliteringskedja för just de psykiska diagnoserna.

Anf. 62 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Fru talman! Jag tackar Johan Forssell för denna interpellation om ett ämne som är oerhört angeläget. Vi ser att den psykiska ohälsan ökar i hela landet. Det är den vanligaste orsaken till sjukskrivning för både män och kvinnor sedan 2006. Inte minst bland unga kvinnor ser vi att andelen som hamnar i psykisk ohälsa ökar starkt.

Tittar man på folkhälsan överlag, som i stort förbättras, är detta det område där vi inte ser förbättringar utan tvärtom. Därför är detta en starkt prioriterad del av det åtgärds paket som regeringen lade fram för ett år sedan.

Precis som Johan Forssell säger är detta en ytterligt komplex fråga som kräver åtgärder av flera olika slag. Därför har regeringen under hösten, som en komplettering till det åtgärds paket som vi lade fram för ett år sedan, tecknat avsiktsförklaringar med såväl samtliga arbetsgivarorganisationer som samtliga fackliga organisationer på den svenska arbetsmarknaden. Inriktningen hos dessa avsiktsförklaringar och de åtaganden som parterna har gjort handlar just om att stärka det förebyggande arbetet ute på arbetsplatserna men också den arbetsplatsnära rehabiliteringen. Det handlar om att man ska börja arbeta mer proaktivt med till exempel företagshälsovårdsresurser för att kunna förebygga arbetsmiljöer som riskerar att skapa en stress och ohälsa som leder i denna riktning.

Vi har också fått den nya föreskriften om social och organisatorisk arbetsmiljö på plats, som tar sikte just på den psykiska ohälsan och på att man ska undersöka dessa arbetsmiljöer.

Vi har tillfört medel till Arbetsmiljöverket för att stärka inspektionerna i de kvinnodominerade verksamheterna, som är mest drabbade. Regeringen har också satsat särskilda medel på forskning om kvinnors arbetsmiljö.

Vi avsätter 1 miljard kronor per år 2016–2019 för insatser inom psykiatri och psykisk hälsa och har i fråga om detta allokerat särskilda resurser till just primärvården, som man ofta vänder sig till. Dessutom har vi en

överenskommelse med Sveriges Kommuner och Landsting kring en bättre process när det gäller att stötta behandlingar av KBT-slag och psykodynamiska behandlingar vid psykisk ohälsa. Vi har tillfört 500 miljoner kronor för detta.

Mycket görs alltså i dag, men jag tror också, som Johan Forssell säger, att mer kanske behöver göras. Framför allt delar jag tankegången att när du kommer 90 dagar in i ett sjukfall minskar sannolikheten mycket för att du ska komma tillbaka till arbetsmarknaden igen. Därför menar jag att mycket mer behöver hända innan man kommer till en aktivitet från Försäkringskassans sida.

Regeringen kommer därför att återkomma efter årsskiftet med förslag om att stärka individens rätt till rehabilitering tidigt i ett sjukfall. Då pratar jag inte om den rehabilitering som kommer efter 90 dagar utan om den arbetsplatsnära rehabiliteringen, som ska ske betydligt tidigare och som forskningen visar oss är det som är mest framgångsrikt för att få tillbaka människor i arbete. Där ligger regeringens fokus just nu när det gäller åtgärder.

Anf. 63 JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Jag tror att man ska vara försiktig med att ta ut segrar i förskott. Det är glädjande om prognoserna kommer att infrias och sjukfrånvaron vända ned, men det är som sagt bara en prognos.

Det vi vet i dag är att sjukfrånvaron har ökat i Sverige. Det har den gjort under ett antal år. Bara under de senaste två åren har kostnaderna för sjukpenning och rehabilitering stigit med 10 miljarder kronor, från ungefär 32 miljarder till 42 miljarder. Det är en väldigt stor ökning. Det är också viktigt att komma ihåg att en minskning i prognoserna inte är en redan uppnådd framgång.

För ett år sedan beräknade Försäkringskassan att kostnaderna för sjukpenning och rehabilitering skulle överstiga närmast svindlande 50 miljarder. Det har i den senaste prognosen reviderats ned till 44 miljarder kronor, men det är ändå en mycket stor ökning om den prognosen skulle visa sig stämma.

Jag vill ifrågasätta om det som görs nu verkligen är tillräckligt om man menar allvar med att nå målet om ett sjukpenningstal på 9,0 dagar. Den här prognosen visar väl att man inte kommer att nå dit.

Det är bra att vi har en samsyn om att vi måste göra mer. Frågan är vad.

Vi har från Moderaternas sida föreslagit ett brett reformpaket som innehåller flera delar. Vi förstärker det förebyggande arbetet och ser till att människor inte, som i dag, måste vänta lång tid på att få rätt hjälp, utan vi anslår pengar till det. Vi har sagt att vi måste ta krafttag mot de dåliga arbetsgivare som finns. Vi vill ha ett förstärkt kontrolluppdrag. Det handlar, inte sällan, om offentliga arbetsgivare inom vård, skola och omsorg, kommunala arbetsgivare på landstingsnivå etcetera. Det finns problem på andra ställen också, men det är ändå en uppenbar skillnad.

Vi vill också införa en separat rehabiliteringskedja för de här psykiska diagnoserna som vi talar om i dag av den enkla anledningen att den kedja vi har i dag framför allt är anpassad till andra sjukdomstillstånd.

Som jag sa tidigare vet vi redan ganska exakt hur lång tid det kommer att ta att bli frisk för någon som bryter benet. Men när det handlar om de

här psykiska diagnoserna kan man inte vänta så här länge. Det är för sent att göra en första kontroll efter 90 dagar.

Vi verkar ha en samsyn om detta, och det välkomnar jag. Frågan är vad vi gör åt det. Jag hoppas verkligen att regeringen tar till sig av förslaget som vi moderater har lagt fram. Vi tror att det kan vara effektivt tillsammans med alla de andra bitarna för att få en förändring här.

Fru talman! Mycket av det som har sagts i debatten har handlat om samarbetet med näringslivet och arbetsgivarna. Det tycker vi är bra, för vi behöver ha med oss arbetsgivarna på tåget. Samtidigt är det ingen hemlighet att regeringen egentligen hade önskat sig ett annat förslag, nämligen en medfinansiering.

Jag vill ställa frågan om socialförsäkringsministern uppfattar att det kommer att vara tillräckligt med de här avsiktsförklaringarna för att få bukt med detta. Jag vill ifrågasätta det. Vi har lagt fram förslaget om ett separat rehabiliteringsspar för den psykiska ohälsan, och jag hoppas ärligt menat att regeringen tar till sig av det och tittar på förslaget.

Anf. 64 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Fru talman! Vi måste som sagt vara nogga i det här, och jag kan konstatera att när jag tillträdde som socialförsäkringsminister hösten 2014 hade sjukpenningtalet stigit med 55 procent och kostnaden ökat från 21 miljarder till en bit över 30 miljarder.

Precis som Johan Forssell säger var den prognosticerade kostnaden för sjukpenningen 2020 52 miljarder. Det är en svindlande summa, och det måste man ha med sig att det är. Sedan har vi kunnat se att efter att regeringen nu har implementerat sina åtgärder – för vi implementerar faktiskt åtgärder i verkligheten – för att komma till rätta med ökningen som har pågått sedan 2010 säger den absolut senaste prognosen att vi kommer att landa på runt 40 miljarder till 2020. Det är naturligtvis för mycket, men jämförelsevis går det definitivt i rätt riktning.

Sjukpenningtalet för ett år sedan var prognosticerat till 12,7 till 2020. Regeringens mål är 9. I den senaste prognosen som jag mottog från Försäkringskassan pekar man nu på att det kommer att landa på 9,9 till 2020. Då är regeringens åtgärdsprogram inte ännu fullt genomfört. Vi kan se att inflödet i sjukförsäkringen har halverats det senaste året. Till det ska också läggas att vi har åtaganden från arbetsmarknadens parter som jag tror oerhört mycket på och som handlar om att åstadkomma det som också var regeringens syfte med förslaget till hälsoväxling, som vi lade fram tidigt under året.

Det är viktigt att påpeka, Johan Forssell, att vi lade fram ett lagförslag om hälsoväxling för att regeringen i ett läge då sjuktalet ökar inte kan sitta på händerna, utan man måste göra vad man kan.

Samtidigt som regeringen presenterade det förslaget gav vi också arbetsmarknadens parter en möjlighet att som ett alternativ sluta sådana här avsiktsförklaringar. Regeringen skulle då avstå från sitt lagförslag. Arbetsmarknadens parter tog upp den kastade handsken och presenterade det här för regeringen. Det som man har åstadkommit är egentligen det som hälsoväxlingsförslaget skulle åstadkomma, nämligen att få fler insatser tidigt i ett sjukfall. Det är min bedömning att det är där man behöver lösa detta.

Jag har också noterat det reformpaket som Moderaterna och Johan Forssell pratar om att man vill lägga fram. Samtidigt kan jag konstatera att

under de år som ni regerade, inte minst de sista fyra åren, skenade sjuktalen och kostnaderna. Ni utförsäkrade 100 000 personer men fick inte kontroll på sjuktalen. Jag tror därför inte på att man gör människor friskare på det sätt som ligger i Moderaternas förslag och som handlar om att man återigen ska införa en bortre parentes som visade sig vara helt ineffektiv och som dessutom tar sikte på fel ände av sjukfallet.

Jag tror inte heller på att man med ett hot om fler karensdagar eller försämrad ekonomi gör människor friskare, utan insatserna måste göras på arbetsplatserna och tillsammans med dem som drabbas av ohälsa för att man så snabbt som möjligt ska komma tillbaka till arbete igen.

Sedan ska försäkringen fungera – det är *en* sak – men det är inte där vi löser problemet med den ökande psykiska ohälsan.

Anf. 65 JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman! Jag vänder mig starkt emot tendensen hos socialförsäkringsministern att hela tiden använda siffror från olika årtal för att försöka bevisa olika saker. Kan vi inte enas om principen att vi utvärderar en regering från dess inträde i regeringsställning till dess utträde? Då är facit för alliansregeringen en mycket kraftig minskning av sjukfrånvaron mellan 2006 och 2014. Det är facit.

Det var en bra utveckling, och den åstadkom vi trots en häftig kritik under hela den tiden från socialförsäkringsministerns eget parti om att kontrollerna var för hårda etcetera. Den kritiken kom löpande under den här tiden. Det är alltså lite märkligt att säga att vi inte gjorde tillräckligt. Jag tycker att vi gjorde det, och det är märkligt att höra den kritiken från just Socialdemokraterna när man så konsekvent motsatte sig varje förändring på varje punkt.

Jag hoppas som sagt att sjukfrånvaron kommer att minska framöver. Det vore positivt, men en prognos är just bara en prognos.

Om prognosen ändå skulle visa sig stämma kommer kostnaderna för sjukpenning och rehabilitering alltså att ha ökat till 44 miljarder 2018. Det är lägre än tidigare. Men det skulle samtidigt innebära stigande kostnader under den här mandatperioden med 40 procent. Är det den utveckling som socialförsäkringsministern tycker är glädjande och har varit positiv? Jag har svårt att ställa mig bakom det.

Vi moderater är inte nöjda med det här. Vi vill göra mer. Vi inte bara vill lägga fram ett brett reformpaket, utan jag vill påpeka för socialförsäkringsministern att vi har lagt fram ett sådant. Det ligger redan på riksdagens bord. Det kommer att komma upp till behandling i den här kammaren väldigt snart. Vi ser nämligen att den psykiska ohälsan måste hanteras med andra medel än de traditionella verktygen.

Om Annika Strandhäll också vill göra mer för att vända utvecklingen rekommenderar jag regeringen att ta en titt på Moderaternas förslag och den hand som vi har sträckt ut.

Anf. 66 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S):

Fru talman! Det är intressant att Johan Forssell talar om facit. Jag förstår inte hur man kan få en utveckling som handlar om att sjuktalen har ökat med 55 procent eller att kostnaderna har stigit från 21 till över 30 miljarder till att vara ett positivt facit. Det har skett samtidigt som man, under samma tidsperiod, för första gången i Sverige har infört en bortre

tidsgräns i sjukförsäkringen och utförsäkrat 100 000 personer. Det är inget bra facit. Det är inte på det sättet man gör människor friskare.

Jag tror återigen att det är viktigt att påpeka att det för regeringens del handlar om att försöka åstadkomma en förändring, på riktigt, och inte bara uppnå en prognos om 9,0 till 2020. Vi ska de facto ha fått arbetsplatser i Sverige där människor är friskare och inte behöver bli sjuka. Och om man skulle bli sjuk ska man för det första kunna känna sig ekonomiskt trygg och för det andra få stöd och hjälp så tidigt och snabbt som möjligt, för att kunna komma tillbaka till hälsa och arbete igen. Det är regeringens målsättning.

Vi hoppas att vi framöver ska slippa ha så här starkt varierande sjuktal som vi har haft under lång tid i Sverige. Det är inte bra för någon.

Regeringen kommer inte att göra motstånd. Om det läggs fram bra och genomtänkta förslag är det klart att regeringen kommer att ta dem till sig med glädje. Men det måste handla om att lösa det här på riktigt, inte bara om att utförsäkra människor eller försämra de ekonomiska förutsättningarna för sjuka. Det tror jag nämligen inte på.

Vi ska lösa det här. Vi är på rätt väg. Vi kommer förhoppningsvis att klara det.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 13 Svar på interpellation 2016/17:147 om ungdomsförbundens plats i skolan

Anf. 67 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Jesper Skalberg Karlsson från Moderaterna har frågat mig om jag anser att det finns ett behov av riktlinjer för hur de politiska ungdomsförbunden kan välkomnas till skolan och vilka åtgärder jag i så fall avser att vidta för att sådana riktlinjer tas fram. Han har också frågat om det pågår något arbete inom Utbildningsdepartementet eller hos ansvariga myndigheter för att komma till rätta med de vitt spridda tolkningarna av skolans demokratiuppdrag, mer specifikt vad gäller politiska ungdomsförbund.

Skolans huvuduppdrag är att ge eleverna en utbildning där de stimuleras att inhämta och utveckla kunskaper och värden. Det är rektors och lärars ansvar att se till att detta uppdrag uppfylls. I skolans uppdrag ingår att förbereda elever för ett aktivt deltagande i demokratin. Det är värdefullt att skolan utvecklas i nära kontakt med det omgivande samhället. Men skolan är inte vilken arena som helst. En utgångspunkt för att externa aktörer ska kunna verka i skolan på något sätt är att skolan har bedömt att det bidrar till skolans verksamhet på ett positivt sätt.

Elever kan på olika sätt komma att möta, och vara del av, politisk opinionsbildning genom aktiviteter i skolan. Det är upp till varje skola att bestämma hur arbetet med det demokratiska uppdraget ska läggas upp. Ett delmoment i arbetet kan vara att bjuda in politiska partier eller politiska ungdomsförbund till skolan, till exempel i samband med skolval som sammanfaller med de allmänna valen. Genom att till exempel anordna en debatt på skolan mellan politiska partier eller en utfrågning av företrädare för

Prot. 2016/17:43
9 december

Svar på
interpellationer

olika politiska partier kan flera viktiga demokratiska principer belysas för eleverna.

Politisk information kan framför allt ha en naturlig plats i undervisningen inom de samhällsorienterande ämnena. Enligt kursplanen för samhällskunskap ska exempelvis undervisningen i årskurs 7–9 behandla politiska ideologier och hur skiljelinjerna i det svenska partiväsendet har utvecklats. Ämnesplanen i samhällskunskap för gymnasieskolan anger bland annat att demokrati och politiska system på lokal och nationell nivå ska utgöra ett centralt innehåll i undervisningen.

Enligt läroplanerna för respektive skolform ska undervisningen vara saklig och allsidig. Skolan ska vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. I undervisningen kan partiernas budskap aktivt granskas och diskuteras av eleverna.

Det finns inte någon bestämmelse i skollagen som anger hur skolor ska förhålla sig när det gäller att bjuda in politiska partier eller politiska ungdomsförbund. Den rättsliga ramen för en sådan inbjudan framgår av objektivitetsprincipen som är grundlagsfäst i 1 kap. 9 § regeringsformen. Enligt den ska myndigheter och andra som fullgör uppgifter inom den offentliga förvaltningen iaktta saklighet och opartiskhet.

Hur objektivitetsprincipen ska tillämpas i praktiken när politiska partier bjuds in till skolan har tolkats genom domstolspraxis och uttalanden från Justitieombudsmannen och Justitiekanslern.

Statens skolverk och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, tidigare Ungdomsstyrelsen, har gett ut stödmaterial riktat till huvudmän, rektorer och lärare som ger vägledning om hur politisk information ska hanteras i skolan. Trots det råder det i dag osäkerhet om hur skolan ska hantera politiska partier. Det efterfrågas därför riktlinjer för hur politiska aktörer kan välkomnas till skolan.

Det politiska landskapet är i ständig förändring. Det tillkommer hela tiden nya partier. I juli 2014, före riksdagsvalet, fanns det enligt Valmyndighetens webbplats 40 registrerade partibeteckningar för val till riksdagen. Det säger sig självt att det inte är möjligt för en skola att bjuda in ett så stort antal partier.

Mot bakgrund av detta beslutade regeringen den 21 augusti 2014, efter samråd med riksdagens partier, att uppdra åt en särskild utredare att analysera de bestämmelser som reglerar hur skolor ska förhålla sig när det gäller att bjuda in politiska partier i skolorna. Utredaren skulle också överväga om skolan ska kunna begränsa det antal politiska partier som skolan tar emot på objektiva grunder. En utgångspunkt som angavs i direktiven var att det är önskvärt att elever i sin utbildning ges möjlighet att ta del av politisk opinionsbildning som en del av skolans uppdrag att förbereda elever för att delta i demokratiska beslutsprocesser i samhälls- och arbetslivet.

Utredningen har överlämnat sitt betänkande *Politisk information i skolan – ett led i demokratiuppdraget*. I betänkandet föreslås att en ny bestämmelse, som rymms inom objektivitetsprincipen, införs i skollagen. Enligt förslaget ska det vara möjligt att begränsa antalet partier som bjuds in att medverka i utbildningen till samtliga de som är representerade i antingen riksdagen, vald församling i kommun eller Europaparlamentet. Enligt förslaget kan skolan också bjuda in politiska partier utifrån ett annat urval om urvalet sker på annan objektiv grund.

Utredningen föreslår att om politiska partier har bjudits in ska eleverna som ett led i utbildningen ges möjlighet att på lämpligt sätt få ta del av information också från andra politiska partier som har anmält intresse för att få medverka. De föreslagna bestämmelserna avser att ge större tydlighet om hur skolor ska förhålla sig när det gäller att bjuda in politiska partier eller politiska ungdomsförbund.

Den 7 november 2016 remitterades betänkandet bland annat till skolmyndigheter och andra berörda myndigheter, ett urval av kommuner och landsting, fackförbunden för lärare och skolledare samt till samtliga riksdagspartier och deras ungdomsförbund. Remissvaren ska ha kommit in till Utbildningsdepartementet senast den 22 februari 2017. Därefter kommer frågan att beredas vidare inom Utbildningsdepartementet och Regeringskansliet i sin helhet.

Anf. 68 JESPER SKALBERG KARLSSON (M):

Fru talman! Tack, statsrådet, för ett utförligt och långt svar! Det är nog det mest utförliga svar jag någonsin fått i en interpellationsdebatt. Det kanske beror på att statsrådet har en bakgrund som författare.

Skolan är en viktig arena när Sveriges unga ska forma sin världsbild och lära sig om det demokratiska samhället. Tidigare har skolan också varit en naturlig tummelplats för politiska idéer. Det är inte sällan som ett intresse för politik och påverkan väcks just i skolan. Det gäller alltifrån de unga som har gått med i ett politiskt parti under en kampanj i mellanvalsperioderna och sedan hamnat i en politisk nämnd i kommunen till – varför inte – Carl Bildt eller jag själv.

I dag ser vi däremot en trend där allt färre unga kommer i kontakt med politiska partier och deras ungdomsförbund face to face. Det är en följd av att många skolor, efter beslut av rektor, tillämpar en sorts kampanjförbud eller väldigt sällan anordnar debatter på skolan.

Därigenom förlorar eleverna möjligheterna att debattera, ställa frågor och granska de politiska partiernas politik. Det är ju, kort sagt, ett ganska hårt slag mot det demokratiarbete som skolan har som uppdrag att värna och utveckla.

En vanlig förevändning för kampanjförbuden rör ju de odemokratiska organisationer som på vissa håll försöker att kapa det politiska samtalet helt och sprida hemska hatbudskap i skolan.

När jag träffar skolledare runt om i Sverige är de osäkra på vilken princip som de bör tillämpa. Jag kan tänka mig att det är svårt att värja sig mot partier som är högljudda och som är representerade i skolnämnden när man själv är skolledare. Det är ett problem för enskilda rektorer som det är svårt att värja sig emot – jag är fullt medveten om det – men problemet bör ju kunna lösas genom nationella riktlinjer efter det att berörda myndigheter har kommit in med sina remissvar till det här uppdraget.

Det är tydligt att de samtal som inte får ske i skolan förs i andra forum vare sig man vill eller inte. I dag är det främst internet som avses. Där ser vi en utveckling där desinformation, hårt vinklade budskap och fejkade nyheter tar mer och mer plats. I ett läge där detta står oemotsagt kan det få ganska långtgående konsekvenser. Om statsrådet ska läsa en bok i jul rekommenderar jag SOU 2012:74 som handlar om hur små grupper av människor helt kan kapa ett politiskt samtal på nätet genom effektiva metoder.

Skolan ska ju vara en plats för kunskap och bildning. Då krävs det att det politiska samtalet inte bara analyseras när man läser om olika ideologier utan också att det får praktiseras. Eleverna måste få stöta och blöta idéer mot partiernas ungdomsförbund och mot varandra, gärna också med objektivt stöd från kunniga lärare, som statsrådet också skriver i sitt interpellationssvar. Det är viktigt, inte bara för att motverka okunskap utan också för att minska den distans som annars riskerar att infinna sig mellan unga och demokratin.

Jag tror att utbildningsministern åtminstone i stora drag instämmer i det som jag har skrivit i min interpellation. Men jag har några följdfrågor angående interpellationssvaret.

Som statsrådet nämner är den vanligaste kontakten med politiska partier och ungdomsförbund så kallade skolval. De sker ju tyvärr oftast bara i samband med allmänna val vart fjärde år. Det gör det svårt i och med att högstadiet, där de flesta får prata politik och samhällsskick, bara omfattar tre år, så vissa missar tyvärr skolvalen. Är det någonting som regeringen tar med sig i den fortsatta beredningen, att det inte bara handlar om formerna för det politiska samtalet i skolan utan också att kontinuiteten måste uppvärderas?

Anf. 69 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Om interpellanten tyckte att svaret var utförligt kan jag rekommendera läsning av SOU 2016:4. Det här är en mycket mer komplicerad fråga än vad den kan tyckas vid första anblicken. Det bevisar verkligen den här offentliga utredningen.

Precis som interpellanten tycker jag att det är viktigt att det omgivande samhället finns i skolan och att eleverna hela tiden märker hur det de studerar påverkar samhället i stort. Det skapar verkligen motivation för lärandet och gör att det blir mer på riktigt. Det gör också att man också lär sig argumentera, ifrågasätta och kritiskt granska. Det är bredare än politiska partiers ungdomsförbunds delaktighet i skolan.

Det är bra om man bjuder in lokala företag, fackföreningar och företrädare för intresseorganisationer för att granska och få lära sig saker som ligger inom skolans uppdrag. Då diskuterar vi sällan att någon med motsatt ståndpunkt eller ett konkurrerande företag också måste beredas plats. De politiska partierna har en särställning genom regeringsformens objektivitetsuppdrag. Redan där upptäcker man att det ställer till det en del.

Denna särställning får ju inte innebära att man bara för att man registrerar sig som ett parti hos Valmyndigheten automatiskt har tillträde till landets alla skolor för att sprida ett budskap som kanske handlar om att sälja en produkt eller – som interpellanten tog upp – sprida hatpropaganda. Det lilla steget att registrera sig som ett parti får inte innebära fritt tillträde till skolan.

Av just den anledningen är det viktigt för mig att betona att det handlar om skolans uppdrag och skolans verktyg för att kunna se hur det omgivande samhället stöder skolan i att lära ut kunskap och värden. Det måste vara skolan som är utgångspunkten, inte partiernas självklara vilja att sprida sitt budskap till unga människor.

Skolval är ett exempel som aktualiseras i dag. Behovet av ett öppet förhållningssätt till världen utanför är minst lika viktigt och att det sker

kontinuerligt – att vi utövar vår demokrati varje dag och inte bara en dag vart fjärde år.

Utredningen som är på remiss tar sin utgångspunkt i den diskussion som fördes före förra valet då mycket av det som tas upp i interpellationen aktualiserades. Det ska bli intressant att se om remissutfallet blir att man anser att utredningen på ett tillräckligt bra sätt har lyft ett antal komplicerade frågor i skolans vardag som just aktualiseras varje dag och inte bara när det är val.

Det finns skolor i Sverige som jobbar väldigt bra. I en skola på Gotland har man kontaktpolitiker i utbildningsnämnden som ett sätt för eleverna att kontinuerligt kunna berätta om sin verklighet. Jag har aldrig hört att det har väckt någon diskussion om att hela nämnden måste bjudas in till skolan, utan det är nämnden som har bestämt att fördela ansvaret för kontakter med skolan på det sättet. Men den här typen av reglering riskerar att försvåra det arbetet.

Om man inom samhällskunskapen studerar en särskild fråga och tycker att det finns en person som skulle kunna bidra i den frågan och den personen råkar vara lokalpolitiker, ska det då finnas särskilda regler för att den personen ska kunna komma till skolan? Ska skolan då också bjuda in kommunpolitiker av annan färg eller inriktning?

Om frågan om det vardagliga arbetet i en skola är tillräckligt utredd i SOU:n eller inte låter jag vara osagt. Men det kommer att bli mycket intressant att ta del av remissvaren. Det är därför som det är viktigt att det inte bara är partierna som yttrar sig utan också lärarnas och skolledarnas fackförbund eftersom det i slutändan är de som ska se till att det som står i läro- och kursplanerna också sker på ett sätt som involverar det omgivande samhället.

Anf. 70 JESPER SKALBERG KARLSSON (M):

Fru talman! Tack, statsrådet, för det svaret!

Jag håller med om att det i mångt och mycket skulle gå att lösa många problem bara genom att sprida best practice, oavsett om det rör sig om kontaktpolitiker i skolnämnden eller om det handlar om hur man arrangerar och bjuder in. Det finns verkligen många riktigt dåliga lösningar i dag.

Jag har varit på ganska många skoldebatter, och det fluktuerar rätt mycket hur man går till väga när det gäller just politik. Ibland bjuder man in politiska partier och använder gamla mejladresser som ingen egentligen kollar, så att hälften av bokborden står tomma. Vid vissa tillfällen bjuder man in organisationer, men sedan dyker det bara upp två kommunpolitiker som är fyllda 65 år. Det är inte alltid man kan prata på ungas språk när man har suttit i samma nämnd i 20 år och inte kan så många andra frågor än den som man själv har debatterat.

Vid andra tillfällen får ungdomsförbund och nyblivna medlemmar trängas med etablerade politiker. Det är inte heller helt rättvist. I en debatt som jag deltog i inför ett skolval bjöds ungdomsförbunden in av elevföreningen, som fick styra hela skolvalet. Elevföreningen bestämde sig för att bjuda in vissa partier till en annan tidpunkt, så att de missade skolvalet helt, vilket gjorde att man bara räckte över offerkoftan direkt. Det är också en ganska tafatt lösning.

Det finns kort sagt ganska stora variationer, och det är inte alltid som problemen når skolnämnden i kommunen i tid.

Jag vill också fråga statsrådet när det gäller svaret och vad som har föregått utredningen. Det har tagits många initiativ på det här området. I svaret står det:

”Det finns inte någon bestämmelse i skollagen (2010:800) som anger hur skolor ska förhålla sig när det gäller att bjuda in politiska partier eller politiska ungdomsförbund. Den rättsliga ramen för en sådan inbjudan framgår av objektivitetsprincipen som är grundlagfäst i 1 kap. 9 § regeringsformen. Enligt denna ska myndigheter och andra som fullgör uppgifter inom den offentliga förvaltningen iaktta saklighet och opartiskhet.”

Här kommer det som har skett hittills: ”Hur objektivitetsprincipen ska tillämpas i praktiken när politiska partier bjuds in till skolan har tolkats genom domstolspraxis och uttalanden från Justitieombudsmannen och Justitiekanslern. Statens skolverk, och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor har gett ut stödmaterial, riktat till huvudmän, rektorer och lärare, som ger vägledning i frågan om hur politisk information ska hanteras i skolan. Trots det råder det i dag en osäkerhet.”

Vad är det egentligen som gör att initiativ efter initiativ inte har nått önskvärd effekt? Detta har diskuterats i varje fall under så lång som jag har varit politiskt aktiv. Det är en viktig fråga att ta med sig. Vad är det som har gjort att man inte har fått bukt med problemet? Är det grepp som vi tar nu eller det grepp som regeringen övertagit från tidigare regeringar tillräckligt? Tror man att det kommer att räcka, eller kommer vi att stå här om fyra år igen och inse att det behövs ett ännu större grepp?

Anf. 71 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Jag tror att anledningen till att de initiativ som har tagits inte har gett klarhet är att det här finns en uppenbar krock mellan två gedigna intressen. Det ena intresset är vår utgångspunkt som politiker ansvariga för skolan. Vi sätter läroplan och kursplaner. Sedan är det skolans uppdrag, mandat och ansvar att säkerställa att utbildningen och undervisningen motsvarar läroplan och kursplaner. Skolan har stor tillit och stort förtroende i detta.

Om man bara utgår från denna princip är det skolan som helt enkelt får bestämma vilka partier som bjuds in liksom hur, var och när. Det skulle vara helt okej att säga: Vi har en debatt om en aktuell fråga i kommunen och vill bjuda in de partier som har tagit tydligast eller mest profilerad ställning i frågan. Detta tror vi ger våra elever den mest allsidiga bilden att reflektera över.

Man kanske till och med kan bjuda in endast en politiker och inte låta någon annan säga emot, utan det får eleverna göra. Deras uppdrag blir att efter förberedelser ifrågasätta politikern.

Detta skulle kunna vara det korrekta utifrån utgångspunkten att bara uppfylla läroplan och kursplaner. Men vi har ju även grundlagens objektivitetsprincip, vilken handlar om hur myndigheter och den som verkar inom offentlig förvaltning ska utföra sitt uppdrag. Där finns krav om objektivitet, allsidighet och opartiskhet.

Enligt domstolsutslag och uttalanden från JO och JK anses dessa krav som särskilt stränga eller viktiga. Dessa uttalanden har dock skilt sig över tid trots att regeringsformens skrivningar varit desamma, och detta komplicerar saken ytterligare. Kraven är särskilt viktiga när det gäller partier.

Det har ansetts vara viktigt att alla partier ska ha samma tillgång, utgångspunkt och möjlighet att framföra sitt budskap. Här blir det en krock.

Om vi utgick från den syn som vi vanligen har på skolan skulle vi, som jag sa, aldrig ifrågasätta en lärare som i sitt uppdrag att sprida arbetslivsinformation väljer att inte bjuda in alla företag på orten. Man bjuder kanske snarare in en per bransch än konkurrerande företag för att alla ska få berättas varför just de är den bästa arbetsgivaren. Då ser man det inte som sin uppgift att företagen ska få sprida sin bild av arbetsmiljön, utan man ser det som att skolans uppgift är att ta del av olika arbetsmiljöer.

Detta skulle vi aldrig ifrågasätta. Men när det gäller politiken, demokratin och partierna finns det av rimliga och grundlagsfästa skäl andra principer. Och där blir det en krock. Eftersom den krocken finns är även jag orolig för att en förändring av skollagen, vilket utredningen föreslår, kommer att leda till tolkningar och diskussioner. Vi kanske måste stå här igen om fyra år. Vissa målkonflikter blir aldrig helt lösta utan måste hanteras i verkligheten.

Utredaren tror dock att det blir tydligare med en skrivning i skollagen och att det hjälper skolorna att ha en sådan. Vi har skickat ut utredningen på remiss för att se om denna åsikt delas av skolans företrädare, ett antal huvudmän och de politiska partierna. Om den gör det har vi all anledning att gå vidare. Men när jag lämnar detta till riksdagen kommer jag nog att vara tydlig med att jag inte tror att vi har hittat en ultimata lösning utan att diskussionerna kommer att fortsätta – i bästa fall på lite tydligare grund än tidigare.

Anf. 72 JESPER SKALBERG KARLSSON (M):

Fru talman! Det är kanske svårt att hitta en reform i svensk politisk historia som har varit helt komplett eller helt fulländad, som har fungerat precis så som alla tänkt och som har lett till guld och gröna skogar. Detta är en politisk ödmjukhet som jag tror att man egentligen behöver ha inför alla förändringar.

Angående uppdraget, förslaget och lagändringen som kanske kommer till riksdagens bord vill jag säga att det återstår mindre än två år till nästa val. Tiden fram till dess kommer av naturliga skäl att gå fort. Man kan säga att det brinner i knutarna.

Personligen är jag glad att ett sådant initiativ har tagits och att den rödgröna regeringen har fortsatt med det. Det är hög tid att försöka komma till rätta med detta. Kanske är det ett evighetsprojekt som aldrig tar slut, men det är inget argument för att sluta just nu. Det har funnits många välmående insatser. De har fungerat olika bra, men det finns som sagt inga skäl att sluta nu.

Jag hoppas att remissrundan blir bra och att debatten i inte minst utbildningsutskottet blir livlig; partierna är ju involverade. I övrigt får jag, som väldigt sällan debatterar utbildningsfrågor, tacka för mig och önska en god jul.

Anf. 73 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Tack för interpellationsdebatten!

Lagförslaget är som sagt ute på remiss, och vi inväntar remissvaren. Om dessa upplevs som ett stöd kommer vi definitivt att gå vidare med ett

Prot. 2016/17:43
9 december

Svar på
interpellationer

lagförslag. Skulle stora frågetecken finnas huruvida detta avhjälper problemet eller om det till och med finns en risk att det ställer till nya problem eller försvårar ytterligare kommer jag, precis som min företrädare gjorde innan han tillsatte utredningen, att föra nya samtal med riksdagens partier för att se om vi trots remisskritik ändå tror att det finns anledning att gå vidare med ett lagförslag eller om vi ska försöka oss på en annan väg.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 14 Svar på interpellation 2016/17:105 om apotekens tillgänglighet och service

Anf. 74 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S):

Fru talman! Karin Rågsjö har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att säkra en god nationell tillgång på läkemedel via apoteken och vilka åtgärder jag avser att vidta för att säkerställa att 24-timmarsregeln följs.

Ett flertal utvärderingar av omregleringen av apoteksmarknaden har genomförts. I likhet med vad Karin Rågsjö lyfter fram visar resultaten från utvärderingarna bland annat att etableringen av apotek har varit störst i större orter. Utvärderingar visar också att tillgängligheten till läkemedel på apotek i vissa bemärkelser har minskat. Det finns även tecken på att arbetet med kompetensutveckling har försämrats, vilket på sikt kan innebära risker för kompetensen och påverka såväl kvaliteten i rådgivningen som säkerheten vad gäller receptexpedieringen. Även den avsatta tiden för rådgivning uppges ha minskat, vilket kan öka risken för felaktig läkemedelsanvändning.

Mot denna bakgrund tillsatte regeringen hösten 2015 en utredning, som senare antog namnet Nya apoteksmarknadsutredningen, med uppdrag att göra en översyn av apoteksmarknaden och vid behov föreslå förändringar. Översynen ska utgå från de uppföljningar och utvärderingar som har gjorts av den omreglerade apoteksmarknaden. Särskilt fokus bör läggas på åtgärder som syftar till att höja kvaliteten och patientsäkerheten på apoteksmarknaden.

Inriktningen bör vara att säkerställa en säker, effektiv och jämlik läkemedelsförsörjning och en apoteksmarknad med god tillgänglighet och service. I utredningens uppdrag ingår att göra en översyn av nuvarande krav på tillstånd för öppenvårdsapotek. Utredningen ska vidare analysera orsakerna till de brister som rapporterats vad gäller rådgivning vid apotek. Särskilt fokus bör läggas på rådgivning i samband med expediering av receptbelagda läkemedel.

För att säkra en god nationell tillgång på läkemedel via apoteken har utredningen i uppdrag att analysera och lämna förslag på eventuella åtgärder som behövs för att säkerställa en god tillgänglighet till apotekstjänster i hela landet.

I dag har Apoteket AB i uppdrag i sin ägaranvisning att till och med den 30 juni 2017 behålla befintliga apoteksombud i den utsträckning som behövs för att upprätthålla en god läkemedelsförsörjning på den ort där

ombudet är verksamt. Nya apoteks marknadsutredningen ska se över regleringen av och villkoren för apoteksombudsverksamheten i syfte att skapa varaktigt hållbara förutsättningar för denna verksamhet.

År 2013 inrättades ett särskilt stöd för glesbygdsapotek. Målet är att säkerställa tillgång till läkemedel och rådgivning om läkemedel via öppenvårdsapotek i regioner där de affärsmässiga förutsättningarna att driva apoteksverksamhet är begränsade. Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket, TLV, är den myndighet som administrerar stödet. TLV har beslutat att ge glesbygdsbidrag till 36 apotek för år 2015. Sammanlagt ansökte 38 apotek om glesbygdsbidrag, varav hälften hade negativt resultat före bidrag. Inkluderas glesbygdsbidraget är det bara tre apotek som har negativt resultat. Stödet uppgick till ca 9,7 miljoner kronor år 2015. Regeringen har för 2017 föreslagit 20 miljoner kronor för ändamålet.

Utredningen ska följa upp de insatser som vidtagits i syfte att garantera en fortsatt god apotekstäckning i hela landet och vid behov lämna förslag på ytterligare åtgärder.

Vad gäller 24-timmarsregeln ska utredningen analysera vilka eventuella åtgärder som krävs för att säkerställa att leverans- och tillhandahållandeskyldigheten av läkemedel följs. I detta ingår att särskilt analysera behovet av åtgärder för att säkra efterlevnaden av 24-timmarsregeln. Utredningen ska även analysera om det finns behov av ytterligare åtgärder för att främja en hög grad av direktexpediering respektive förbättra den service som ges när expediering inte kan ske.

Jag ser fram emot att ta del av utredningens förslag. Sammantaget anser jag att regeringen, framför allt genom beslutet att tillsätta Nya apoteks marknadsutredningen, vidtar nödvändiga åtgärder för att säkerställa en god tillgänglighet till läkemedel i hela landet.

Anf. 75 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Jag tackar Gabriel Wikström för svaret. Jag vet att det pågår en utredning. Vi är väldigt glada för det. Men vi tycker ändå att det är bra att ta upp den här typen av frågor i en interpellationsdebatt, för de är ganska aktuella. Apoteket har en väldigt central roll, tycker vi, när det gäller hälso- och sjukvård. Det är inte vilken shop som helst, så att säga. Tiden går, men problemen med avregleringen består. Därför går vi vidare.

Det statliga apoteket är utsålt och kommer inte tillbaka. Nu gäller det att få tillgänglighet och professionalism vid alla apotek. Apoteken har blivit en väldigt marknad. Man försöker hitta fiffiga lösningar, men kanske snarare för att öka marknaden än för att tillfredsställa kunderna. Ett exempel är Hjärtat, som ingår i Icagruppen. Där kan kunderna få poäng för sina apoteksinköp, men inte för recept. På det sättet ska man så att säga öka sina marknadsandelar.

Centern och övriga allianspartier hade en bild av att det skulle vara små familjeägda apotek och så vidare. Man kan se att de apoteken inte har överlevt i så hög utsträckning. Det är de stora drakarna som har vunnit matchen. Förändringen var kanske mer ideologiskt motiverad. Den byggde på den felaktiga utgångspunkten att apoteket är som vilken detaljhandel som helst och inte hör ihop med hälso- och sjukvården. Men apoteket är en del av hälso- och sjukvården.

Som ministern lyfte fram är det viktigt att man som kund får rådgivning av en kompetent farmaceut. Det är inte nagellack man behöver råd om, utan det kan faktiskt vara cancermedicin.

Många kunder har upplevt att det blivit svårare att få tag på receptbelagd medicin. Många apoteksanställda menar att de ibland inte har de här medicinerna på lager. Det är självklart att kunden gärna vill ha medicinen direkt. Ofta handlar det om mediciner för svåra sjukdomar och speciella sjukdomar. Det är väldigt svårt för kunder att gå ut i apoteksdjungeln. Ibland är det också äldre personer som får ströva runt bland apoteken.

Av dem som har besvarat Vårdanalys befolkningsundersökning har fler än hälften av dem som besökt apotek 2014 upplevt att det förskrivna läkemedlet inte funnits i lager. Det tycker vi är ett stort problem. Statskontoret har också tittat på det här. De säger att det finns en del praktiska förutsättningar som har förändrats sedan omregleringen. Dels finns det väldigt många apotek, och en del är ganska små. Man har svårt att hålla lager. Dels är det så att man inte har information om varandras varor. Det här är konkurrerande apotek, och de vill att informationen ska vara skyddad. Då har på något sätt marknaden tagit över.

De här problemen går igen år efter år. Nu är det en utredning på gång, men vad tror du utöver det? Kan du säga något lite spontant? Vad tror du att man skulle behöva göra för att nationellt få en bättre tillgång till läkemedel via apoteken?

Anf. 76 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S):

Fru talman! Ja, personligen kan jag vara hur spontan som helst, men det är egentligen ointressant för riksdagen. Vad riksdagen vill veta är ju vad regeringen kommer att göra, och regeringen kan inte ge besked om det förrän vi har fått utredningens förslag på bordet.

Apoteksmarknaden är oerhört komplicerad. Det är precis som Karin Rågsjö säger. Många olika aktörer är inblandade. Regelverket är inte fullständigt efter avregleringen, eftersom den tidigare borgerliga regeringen hade så bråttom. Skälet till detta var att man av ideologiska skäl ville avreglera apoteksmarknaden till vilket pris som helst, trots att det inte motiverades vare sig av effektivitetsskäl eller för den delen av att människor skulle ha varit djupt missnöjda. Vi ska komma ihåg att de flesta var väldigt nöjda med det statliga apoteksmonopolet. Man var nöjd med att ha samma kedja över hela landet, kunna få service och veta att apoteket inte i första hand drevs av vinstintresse utan för medborgarnas och patienternas nytta. Mitt eget parti, Socialdemokraterna, var kraftigt emot avregleringen av apoteksmarknaden just eftersom den enbart var ideologiskt motiverad.

Nu har jag och det socialdemokratiska partiet tillsammans med Miljöpartiet ansvaret i regeringen för att se till att den apoteksmarknad vi har på plats fungerar så väl som möjligt. Det försöker vi göra genom bland annat den här apoteksutredningen, som tar ett väldigt brett grepp kring tillgängligheten till läkemedel men naturligtvis också hur apoteken ska kunna spela en större roll i vårdkedjan. Apoteken ska inte bara ses som ett ställe där man kan hämta ut sina mediciner, utan de som arbetar på apoteken ska få använda den fulla bredden av sin kompetens i mötet med patienter och kunder och kunna ge råd om allt från läkemedel till ohälsa i stort.

Jag tror för min del att det här är en utveckling som kommer att ske, oavsett om vi vill det eller inte. Men när utvecklingen fortskrider och apoteken tar en större del i hälso- och sjukvårdssektorn i stort måste politikens uppgift vara att värna jämlikheten, precis som med övrig hälso- och sjukvård. Alla medborgare ska få åtnjuta detta. Det ska inte bara komma vissa grupper till del. Det är också bland annat därför vi har tillsatt den här apoteksutredningen.

Karin Rågsjö var inne på att staten har avhämt sig verktygen på apoteksmarknaden. Ja, i samband med avregleringen skedde till viss del detta. Men jag vill ändå hävda att vi har ett stort, viktigt och avgörande verktyg kvar, nämligen det helstatliga Apoteket AB, som redan i dag tar ett stort samhällsansvar. Det är någonting annat än många av de kommersiella aktörerna. Men det är naturligtvis viktigt att se hur den rollen kan utvecklas för att bolaget på ett ännu större sätt ska ta det samhällsansvar som ett statligt bolag borde ta.

Jag är väldigt glad över att Karin Rågsjö lyfter fram de här frågorna, trots att det pågår en utredning och trots att jag inte kan leverera de konkreta svaren. Debatten och diskussionen om framtidens apoteksmarknad och vilka syften och värden vi vill att det statliga bolaget och apoteksmarknaden i stort ska ha är nämligen viktig att föra i alla fall.

Anf. 77 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Jag är ganska nöjd med vad ministern säger, men jag tänker prata vidare om det här. Problemen har på något sätt rullat vidare. Jag tycker inte att den förra regeringen tog detta på allvar. Man såg ganska snabbt vart det ledde.

När man är sjuk vill man gärna ha ut sin medicin pronto, så att säga, inte dagen därpå, vilket blir väldigt märkligt. De olika utredningarna, exempelvis Statskontorets, har tagit upp de faktorer som nu gör att man ibland inte får medicinen direkt. Som jag tog upp tidigare har man mindre lagerlokaler. Det kostar att ha butiker, speciellt i innerstaden i Stockholm, Göteborg och Malmö. Det innebär en ekonomisk risk att lagerhålla dyra och ovanliga mediciner, det är begränsade returrätter och så vidare. Detta har Statskontoret spej på, så att säga.

Man har tittat på antalet kunder som upplever att det är svårt att få ut sin medicin direkt. Vi är ju vana vid att man inte ska behöva vänta 24 timmar. Där har nöjdheten minskat med 5 procent. Det är inte en jätteminskning, men dock en minskning. Många människor får inte ut sin medicin.

Apoteksanställda upplever också att deras förutsättningar att tillhandahålla utskriven medicin inom 24 timmar har försämrats. 64 procent upplever att förutsättningarna att förse sina kunder med medicin har försämrats. Det är en mycket kraftig signal, så jag är väldigt glad över att utredningen ska titta på det här. Det blir en väldigt intressant debatt. Jag ser specifikt fram emot att höra de borgerliga partiernas syn på detta. De ser apoteken mer som detaljhandel än som en del av hälso- och sjukvården.

Vi har lagt fram ett förslag när det gäller problemen med 24-timmarsleveransen. Det borde vara till hemmet, tycker vi. Men det kan vi ju återkomma till i en annan debatt.

Bor du i en större stad är förstås sannolikheten stor att du har nära till ett apotek. Du kan springa mellan apoteken om du är tillräckligt frisk. Det

är helt uppenbart. Men bor du på landsbygden eller i glesbygden är det betydligt svårare.

Nu vet jag att ni har gått in med ett ganska redigt belopp för att det ska underlättas på olika sätt, men det finns fortfarande problem. Vi tycker att misslyckas man med att hålla 24 timmar ska det levereras till dörren för kunden. Det vore ganska bra. Människor är också ofta sjuka när de ska ha sin medicin. De kanske inte vill gå ut för många gånger.

Precis som du säger i ditt svar har de flesta en väldig tillgänglighet till apoteken. Men situationen när det gäller låg och mycket låg tillgänglighet har inte blivit mycket högre, om man får uttrycka sig så. De människorna är ganska hårt drabbade. Det ska vara en likvärdighet över landet.

Nu har jag en fråga som ministern kommer att ha svårt att svara på, men jag testar ändå min fråga. Det gör man i interpellationsdebatter. Vad tror ministern det behövs för att säkerställa att 24-timmarsregeln kan hållas intakt och fungera?

Anf. 78 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S):

Herr talman! Det är en fråga som jag tyvärr inte kan svara Karin Rågsjö på. Det beror just på att det är mer komplicerat än att bara tala om till exempel lagerhållning och distribution.

Det handlar många gånger, som Karin Rågsjö själv är inne på, om väldigt ovanliga läkemedel som kanske efterfrågas bara några få gånger på ett år. Det kan vara svårt för enskilda apotek, oavsett om de är statliga eller privata, att lagerhålla den varan och kunna erbjuda kunden den inom rimlig tid.

Målsättningen är att 24-timmarsregeln ska gälla. Utredningen ska vrida och vända på varje sten för att se: Hur kan vi se till att målsättningen upprätthålls i så gott som varje fall? Det är målet både för utredningen och för regeringens politik.

Jag vill dock gå tillbaka till det vi diskuterade nyligen och som Karin Rågsjö återigen tog upp, apotekens del i hälso- och sjukvården. Det är en spännande utveckling som vi har framför oss där apoteken kommer att behöva spela en större roll inom hälso- och sjukvården.

Regeringen håller just nu på med ett initiativ som jag hoppas kunna presentera inom kort. Det handlar om att etablera en gemensam nationell läkemedelslista. Vi har annan ordning trots att Sverige är det land som i världen som förmodligen har flest e-recept. Ungefär 98 procent av alla recept på läkemedel som skrivs ut är elektroniskt förskrivna recept. Regeringens ambition är att öka det till så gott som 100 procent.

Trots att vi har den höga andelen är det i dag svårt – det kan vara det för apotekspersonal, men framför allt för läkare – att se: Vilka mediciner har min patient redan fått? Kommer de läkemedel som jag nu skriver ut att krocka med någonting som min patient redan har fått utskrivet? Hur kommer kombinationen att påverka patientens hälsa och välbefinnande, och sådana saker?

Med en gemensam läkemedelslista på plats får förskrivande läkare, annan personal inom sjukvården och inte minst patienten själv full kontroll över sina läkemedel. Därmed hoppas vi att både stärka patienten och patientens rättigheter och naturligtvis också ge apoteken en tydligare del i vårdkedjan.

Inte minst tror jag att det i slutänden kommer att leda till kraftiga besparingar i form av färre brott mot patientsäkerheten, färre fallskador, och färre andra vårdrelaterade skador. Det är en stor vinst i första hand för den enskilda patienten men också för hälso- och sjukvården och samhället i stort.

Anf. 79 KARIN RÅGSJÖ (V):

Herr talman! Vi ser verkligen fram emot läkemedelslistan. Den borde ha varit på plats typ i går, kan man tycka.

När man avslutningsvis tittar på apoteken är det precis som ministern säger. Apoteken borde hänga ihop med hela hälso- och sjukvården. Det är ingen detaljaffär vilken som helst. Man måste på något sätt fundera på hur man ska få dem till att mycket tydligare bli en del av hälso- och sjukvården.

De mindre apoteken har i dag väldigt svårt att överleva. Det var de apoteken som borgarna och Alliansen lyfte fram och som skulle vara små familjeägda apotek. De försvinner väldigt snabbt och köps upp av de stora drakarna.

Det handlar om de likvärdiga förutsättningarna. Jag ska få ut min medicin. Oavsett om jag bor på Kungsholmen eller i Kalix ska det gå bra. Det är viktiga förutsättningar för en jämlik hälsa och en likvärdig hälso- och sjukvård i hela Sverige. Det vill jag avsluta apoteksdebatten med.

Anf. 80 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S):

Herr talman! Jag kan avsluta debatten med att säga att det är väldigt roligt att debattera med Karin Rågsjö. Vi får en diskussion om framtidens hälso- och sjukvård och nu specifikt vad apoteken och apoteksmarknaden kan bidra med till framtidens hälso- och sjukvård.

Jag hoppas, som jag har försökt understryka i debatten, väldigt mycket på den apoteksutredning som regeringen har tillsatt. Den kommer att ge svar på många frågor. Det gäller inte minst hur tillgängligheten till läkemedel över hela landet ska kunna säkerställas och hur en jämlik tillgång till apotekets tjänster ska kunna säkerställas inte minst för alla de grupper som i dag är i ett utsatt läge. Det handlar om hur apoteken med en utvecklad apoteksmarknad kan bidra till en större samhällsnytta.

Jag vill tacka så mycket för en väldigt bra debatt. Jag ser fram emot att fortsätta att diskutera dessa frågor med Karin Rågsjö.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 15 Svar på interpellation 2016/17:134 om Nya Karolinska Solna

Anf. 81 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S):

Herr talman! Karin Rågsjö har frågat mig om jag och regeringen avser att agera för att vi i Sverige ska undvika den typ av finansieringsmodell som har använts för byggandet av Nya Karolinska Solna och i så fall på vilket sätt.

Vidare har hon frågat om jag ser några risker med att ett universitets-sjukhus upphandlas med en OPS-lösning och hur jag avser att agera för att undvika dem.

Det är en fråga för landstingen att välja finansieringslösning och utformning av avtal för sjukvårdsinvesteringar. Kommunallagen ställer krav på en god ekonomisk hushållning. Kommuner och landsting ska förvalta sina medel på ett sådant sätt att krav på god avkastning och betryggande säkerhet kan tillgodoses. Varje kommun och landsting ansvarar också för revisionen av sin egen verksamhet. Revisorerna prövar om verksamheten är ändamålsenlig och effektiv, om styrningen är tillräcklig och om räkenskaperna är rättvisande. Den så kallade OPS-modellen, offentlig-privat samverkan, omfattas av upphandlingslagstiftningen och ska som utgångspunkt upphandlas i enlighet med gällande lagstiftning.

Landstingen och till viss del kommunerna ansvarar för hälso- och sjukvården i Sverige, men staten har ett ansvar för att skapa förutsättningar för en jämlik vård. En solidariskt finansierad hälso- och sjukvård av hög kvalitet är en hörnsten i den svenska modellen.

Karin Rågsjö konstaterar att Nya Karolinska Solna kommer att vara ett av landets universitetssjukhus och att det föreligger ett statligt intresse i att sjukhuset och vården som bedrivs vid det fungerar på ett patientsäkert sätt och på ett sätt som gör att medarbetare trivs och stannar kvar. Detta håller jag med om. Patientsäkerhet har bäring på många delar av hälso- och sjukvården och är en viktig fråga för regeringen.

Det är vårdgivarna som har det grundläggande ansvaret att se till att patientsäkerheten är hög. En trygg och säker vård är en ledningsfråga och förutsätter att det finns kompetenta medarbetare och en väl fungerande kompetensförsörjning. Regeringen har, bland annat genom satsningen på professionsmiljarden, gett landstingen ökade möjligheter och bättre verktyg för att ta sig an de utmaningarna. Regeringen har i budgetpropositionen för 2017 föreslagit att 10 miljarder kronor ytterligare tillförs kommuner och landsting årligen i generella statsbidrag för att ge kommunsektorn långsiktiga förutsättningar att utveckla välfärden utifrån lokala behov. Regeringen har även gett Socialstyrelsen, i samarbete med ett flertal myndigheter och Sveriges Kommuner och Landsting, i uppdrag att utveckla ett samlat stöd för hälso- och sjukvården på patientsäkerhetsområdet.

För att ytterligare stärka Inspektionen för vård och omsorgs (IVO:s) möjligheter att bedriva en effektiv tillsyn över hälso- och sjukvården och socialtjänsten föreslår regeringen i budgetpropositionen för 2017 att IVO:s förvaltningsanslag ska öka med 70 miljoner kronor från och med 2017, jämfört med den tidigare beräknade nivån för anslaget för samma år.

Vad gäller finansieringen av Nya Karolinska Solna är rätten till ränteaavdrag föremål för domstolsprövning. Bedömningen ska göras utifrån de begränsningsregler för ränteaavdrag som skärptes från 2013. Dessa regler är avsedda att motverka skatteplanering med så kallade räntesnurror.

Inom Regeringskansliet pågår ett arbete med att se över de nuvarande reglerna. Jag vill också nämna att regeringen har tillsatt en kommitté som ska utreda förutsättningarna för att involvera privat kapital i finansieringen av statlig transportinfrastruktur (dir. 2016:59).

Jag vill generellt framhålla vikten av att handskas varsamt med de skattemedel som man som förtroendevald är satt att förvalta, särskilt när det handlar om långsiktiga finansieringsprojekt. Det är viktigt att agera på

ett sätt som säkerställer finansieringen av en god och jämlik vård och välfärd såväl i dag som i framtiden.

Jag vill runda av med att konstatera att Stockholms läns landsting har beslutat om en omfattande extern revision av hela byggnationen av Nya Karolinska Solna. Jag välkomnar den revisionen.

Anf. 82 KARIN RÅGSJÖ (V):

Herr talman! Tack, ministern, för svar på en del frågor! Anledningen till att jag tar upp en regional fråga här är att den har bäring inte bara på Stockholms läns landsting utan också på Sverige. Precis som ministern säger är Nya Karolinska sjukhuset också ett universitetssjukhus som även har länkar in till Karolinska Institutet.

Detta handlar om många olika delar. Det handlar om finansieringsmodellen OPS. Det låter poppigt, men det är det inte. Det betyder offentligt och privat i samverkan. Det handlar också om det som händer i Stockholms läns landsting just nu, där pengarna rullar till konsulter. 500 vårdplatser har stängts ned på grund av personalbrist. Detta har fått väldiga konsekvenser, och det ena hänger på något sätt ihop med det andra.

Det finns ett statligt intresse i att ett sjukhus som ska bedriva den här typen av specialistvård är funktionellt för patientsäkerheten. Högerpartierna har länge tigit om den kostnadsutveckling som kommer att slå mot hela länet. Det är jättebra att man ska göra denna utredning, men det här slår redan nu.

NKS riskerar att bli ett av världens dyraste sjukhus på grund av denna ekonomiska lösning. Det gäller inte enbart bygget, utan också driften är väldigt dyr. Vi behövde verkligen detta högspecialiserade sjukhus till regionen, men inte till det här priset. Jag tror att det blir svårt att svära sig fri från konsekvenserna.

Frågan om NKS berör som sagt många. Jag tycker att fokus har flyttats från patienter till dels den modell som man använder, det vill säga marknadslösningarna, dels den värdebaserade vårdmodell man har tagit till. Det låter ju jättefint med värdebaserad vård, men det handlar om vad enskilda patienter kostar. Det är new public management ända in i kaklet. Det är många i läkarprofessionen som tycker att detta är helt vansinnigt.

Det mest häpnadsväckande, och det som med rätta har rönt jättestort intresse medialt också på riksnivå, är den finansiering som har möjliggjorts med modellen OPS, offentlig–privat samverkan. Jag är inte ekonom, men jag förstår att det är någonting som är knas i en affärsmodell som går ut på att man använder sig av en räntesnurra. Det är alltså en aggressiv form av skatteplanering där vinster flyttas från ett högskatteländ till ett land med lägre skatt. Det sker med hjälp av lån med hög ränta. En räntesnurra kan innebära att ett svenskt bolag lånar pengar till hög ränta av ett bolag i ett lågskatteländ och att detta bolag i sin tur lånar pengar av det svenska bolaget eller närstående bolag till låg ränta. Det låter ovanligt, kan man säga. Man flyttar alltså vinsterna. Jag tycker att detta är något slags gråzon, och jag kommer in på det i mitt andra inlägg.

Problemet är att sjukhuset blir 9 miljarder dyrare än vad man räknade med. Man hade en enda anbudslämnare, och det var Skanska. Det är ganska ovanligt, måste jag säga. Ministern har tagit upp detta lite grann, och det vore intressant att höra vad du tror behövs för att sätta stopp på

Prot. 2016/17:43

9 december

Svar på
interpellationer

vägen och för att undvika den här typen av finansieringsmodell i fler län. Till syvende och sist riskerar detta att drabba patienterna.

Anf. 83 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S):

Herr talman! Jag kan börja med att svara på Karin Rågsjös sista fråga. Det pågår ett arbete inom Regeringskansliet, precis som jag sa i mitt interpellationssvar, för att se över det nuvarande regelverket. Det pågår också en domstolsprocess där man tittar på just detta aktuella fall, och därför vill jag inte gå in och kommentera de så kallade räntesnurrorna kopplat till Karolinska. Jag tror inte heller att det är nödvändigt för att kunna föra en debatt om det haveri som Nya Karolinska har varit för den borgerligt styrda ledningen i Stockholms läns landsting.

Vi ska komma ihåg att när nu borgerliga politiker på både landstings- och riksnivå försöker att få detta att låta som ett olycksfall i arbetet har ett antal företrädare inom Stockholms läns landsting, inte minst från mitt eget parti, Socialdemokraterna, under flera år varnat för konsekvenserna. Det handlar om konsekvenserna av att inte ha en transparent process, att inte involvera de folkvalda i tillräckligt stor omfattning och att inte vilja lyssna på de varningssignaler som har funnits från experter och andra.

Jag tycker att detta är allvarligt, för precis som jag avslutade med att säga i mitt interpellationssvar är en av de folkvaldas viktigaste uppgifter att kunna hushålla med våra gemensamma resurser. En av mina företrädare, den legendariske socialministern Gustaf Möller, hade ett uttryck som jag tycker förtjänar att påminnas om. Han sa: Varje förslösad skattekrona är en stöld från folket. Vi kan konstatera att i fallet med Nya Karolinska Solna är det många förslösade skattekronor och därmed en stor stöld från invånarna i Stockholms läns landsting.

Jag hoppas att den revision som nu har tillsatts kommer att ge svar på en lång rad av de frågor och räta ut många av de frågetecken som finns kring projektet. Vad som står på spel är inte bara ett antal miljarder som hade kunnat användas till att förbättra vården för stockholmarna; vad som står på spel är naturligtvis också det goda anseende och rykte som Karolinska har världen över.

Jag gör i min roll som minister många resor världen över. Hälsa är i dag en global fråga, och det finns ett starkt intresse för svensk hälso- och sjukvård från andra länder. Man vill gärna samarbeta med oss i olika frågor. På samtliga dessa resor och i nästan samtliga möten med hälso- och sjukvårdsföreträdare i andra länder prisas Karolinska, både institutet och universitetssjukhuset. Det beror på att här bedrivs excellent forskning, här har man en vård i världsklass och här har man under lång tid kunnat ligga i framkant på vårdens utveckling. Det är detta som måste värnas, och det är detta som måste utvecklas.

Då kan man inte som de styrande i Stockholms läns landsting från borgerligt håll leka ideologisk experimentverkstad och vara ovarsam med våra gemensamma resurser. Jag delar helt och hållet Karin Rågsjös ingång i debatten och diskussionen.

Anf. 84 KARIN RÅGSJÖ (V):

Herr talman och ministern! Precis som ministern säger påverkar detta också förtroendet för vården i den här regionen, och inte bara här. Detta har blivit som en elak kalender. Varje dag kan man öppna en ny lucka i

Nya Karolinska kalendern, och det är inte så kul bilder man får se. Det är inte på något sätt julafton som är på väg.

Det har blivit ett vårdkaos i det här länet. Jag vill använda det ordet, för det handlar om en extremt dålig planering. Saken är den att högerpolitiker har använt Stockholms läns landsting som skyltfönster: Här bedrivs borgerlig politik – titta så bra det blir! Nu talar man inte så mycket om det längre, och det kan jag verkligen förstå.

Låt mig ta några exempel. Nya Karolinska sjukhuset kommer att kunna ta emot 22 000 akutbesök. Förut kunde man ta emot 88 000. Det finns ingen ordentlig planering för detta, och de andra sjukhusen går på knäna. Jag kan tycka att det är skämmigt att det är 500 vårdplatser i länet som är nedstängda på grund av att det fattas personal. Pengarna kunde kanske ha gått till att se till att personalen hade rimliga arbetsvillkor och sjysta löner i stället för till konsulter och annat hoppсан hejsan.

NKS skulle bli ett sjukhus för framtiden, och jag hoppas att det blir det. Men just nu är konsekvenserna för patienter, läkare, sjuksköterskor och undersköterskor någonting vi måste ta på allvar. Detta får förstås patienterna betala. Hela det OPS-avtal som alla politiker som har råddat fram det här inom borgerligheten i Stockholms läns landsting nu svär sig fria ifrån är ett avtal som passar entreprenörerna alldeles utomordentligt. Det är som att ta ett sms-lån. Man vet aldrig vad man får för nota i slutändan. Bättre än så kan vi jobba inom svensk sjukvård.

Jag var i USA med mitt utskott. Där prisade de den svenska sjukvården över huvud taget för att den är skattefinansierad och så vidare. Då vill man inte solka ned den berättelsen, så att säga, med den här typen av historia från Sveriges största region.

När man ser att Nya Karolinska blir 50 procent dyrare än jämförbara sjukhusbyggen i Europa och USA har någonting gått väldigt snett.

Som vi diskuterade tidigare tittade Skatteverket på detta, eftersom det handlar om en typ av skatteplanering. Också huvudentreprenören säger att Stockholms läns landsting var väldigt förtrogen med att det skulle vara någon typ av skatteplanering. Då är man verkligen ute och hoppar eller simmar i gråzonen.

Jag kan sammanfattningsvis tycka att hela finansieringen av NKS har varit i något slags gråzon. Det är något slags försöksballong. Det är ett experiment när det gäller finansiering av den här typen av väldigt dyra och stora byggen. Det kommer att kosta invånarna i länet väldigt mycket.

Jag hoppas, Gabriel Wikström, att det inte är fler universitetssjukhus som nu tänker: Nu ska vi bygga till, och det var en väldigt fin modell som Stockholms län hade. Vad tror du om det?

Anf. 85 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S):

Herr talman! Jag hoppas innerligt att det inte är någon som ser den modell som har använts vid byggandet av Nya Karolinska Solna som någonting eftersträvänsvärt när man ska investera i annan hälso- och sjukvård i landet.

Jag tror i grund och botten att det är viktigt att kunna ha en samverkan mellan olika aktörer – det gäller allt från den offentliga hälso- och sjukvården till forskningsinstitut, akademien i stort och det privata näringslivet. Men det måste hela tiden ske transparent, och det måste hela tiden ske

utifrån tydliga regelverk. De politiker som ansvarar för den typen av samverkan måste, oavsett om det handlar om investeringar eller andra typer av lösningar, vara väldigt öppna med intentionerna.

Inte i någon av de turer som vi har kunnat följa kring Nya Karolinska Solna tycker jag att den borgerliga ledningen i Stockholms läns landsting har varit öppen med någon del av de kriterier som jag radar upp. Man har förhållat. Man har undanhållit information. Man har under en herrans massa år vägrat lyssna på opposition och experter. Att man har fått ett förnyat förtroende av väljarna har man tagit till intäkt för att bara köra på. Man har varit tondöv inför de varningar som har kommit om skenande kostnader i detta jätteströkt.

Jag tycker att det är synd. Det är synd om skattebetalarna i Stockholms läns landsting. Det är synd för demokratin. Men framför allt är det synd om alla som dagligen sliter i vården på Karolinska och andra inrättningar inom Stockholms läns landsting och om patienterna, som riskerar att hamna i kläm.

Ansvar för allt detta vilar tungt på de borgerliga politiker som har varit ledande under en lång rad av år i landstinget i Stockholms län.

Jag hoppas att både den domstolsprövning som nu sker och den revision som man har initierat från Stockholms läns landsting kommer att ge svar och kommer att reda ut ansvarsförhållandena. Men sedan återstår det naturligtvis att utkräva det politiska ansvaret för det haveri som faktiskt till viss del har skett när det gäller byggandet av Nya Karolinska.

För mig, i min roll som sjukvårdsminister, och för alla ansvarsfulla sjukvårdspolitiker ska nu fokus naturligtvis vara att ta reda på vad som faktiskt har hänt. Det handlar om att följa utvecklingen och om att se till att vi i de processer som nu är igång får de svar som vi förtjänar – de svar som medborgarna förtjänar. Men vårt ansvar måste också vara för framtiden. Hur kan vi bygga en jämlik och effektiv hälso- och sjukvård i världsklass? Hur kan vi se till att Karolinska blir så bra som möjligt? Här finns, precis som Karin Rågsjö påpekar, också ett statligt intresse och ansvar, både i form av forskningspengar och i form av andra insatser som vi gör. Det tycker jag är viktigt att värna.

Ett initiativ som vi från regeringens sida har tagit vid sidan av den löpande verksamhet som pågår handlar om att lägga fram ett lagförslag om att universitetssjukhus fortsättningsvis ska vara i offentlig ägo. Med tanke på den ideologiska ökenvandring som borgerligheten i Stockholms län har varit inne på under en väldig massa år kan vi inte vara säkra på att man inte snart kastar lystna blickar på hela eller delar av Karolinska sjukhuset och lägger ut detta till försäljning i det skyltfönster som man har gjort Stockholms läns landsting till.

Anf. 86 KARIN RÅGSJÖ (V):

Herr talman! Om detta är vi helt överens. Jag är helt övertygad om att högerpolitiker och borgerliga politiker kommer att trava vidare och försöka sälja fler sjukhus och återigen sätta sig i marknadens knä utan att styra själva. Det är det man har gjort i Stockholm. Man har tappat kollen helt.

För mig är det så här: Är man politiker får man ta ansvar för det som händer. Då kan man inte frånsäga sig det ansvaret och peka på andra politiker som var tidigare. Det tror jag är direkt kontraproduktivt. Det skapar också ett politikerförakt.

Precis som ministern säger har detta varit högerns skyltfönster. Det tycker jag att man kan prata om i olika debatter. Det skyltfönstret har nu på något sätt fått stora skynken framför sig, för det är inte längre transparent. Man vill inte visa upp vad man har i affären, så att säga. Och den modell man har använt sig av är fullständigt kontraproduktiv när det gäller att se till att hälso- och sjukvården får behålla de resurser som behövs.

Jag som bor i den här regionen måste säga att jag är väldigt orolig för att 500 vårdplatser inte kan användas på grund av personalbrist och för att de ledande politikerna inte har försökt styra medel till att förbättra personalens situation inom de olika akutsjukhusen, exempelvis. Jag hoppas att Nya Karolinska sjukhuset blir ett väldigt bra sjukhus. Det kommer det att bli tack vare personalen – undersköterskor, sjuksköterskor, läkare och alla andra. Men det kommer inte att bli det på grund av de borgerliga politikerna i Stockholm.

Anf. 87 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S):

Herr talman! Jag håller helt med Karin Rågsjö om att hoppet till hälso- och sjukvården i Stockholms läns landsting inte längre går att sätta till de styrande politikerna. I alltför stor omfattning har man från borgerlighetens sida varit förblindad av ideologi och lekt experimentverkstad med verksamheter som många gånger har fungerat väl men som man kanske helt har slagit sönder med privatiseringar och nedskärningar.

Därför är personalen helt väsentlig för att hälso- och sjukvården ska fortsätta att utvecklas. Det är just deras villkor, arbetsförhållandena och hur arbetet organiseras, som politiken primärt borde ha i fokus. I Stockholms läns landsting handlar det om att ha en tillräckligt god planering för kompetensförsörjningen framöver och om att se till att det finns nödvändiga platser för verksamhetsförlagd utbildning, AT-platser, ST-platser med mera. Det handlar naturligtvis också om att ändra fokus. Nu handlar det om att fokusera på att bygga en stark och stabil hälso- och sjukvård och att se till att skattepengarna används just till vården och inte går ned i fickorna på riskkapitalister. Pengarna ska inte hamna i skatteparadis eller på annat sätt komma andra verksamheter än just hälso- och sjukvården till del.

Jag hoppas att Karin Rågsjö fortsätter att ha ett stort engagemang i frågan, för det kommer att behövas om vi ska kunna skapa en vård i världsklass också i Stockholms läns landsting.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 16 Svar på interpellation 2016/17:95 om andrahandsuthyrning

Anf. 88 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP):

Herr talman! Nooshi Dadgostar har frågat mig om jag har en annan uppfattning än min företrädare i frågan om andrahandsuthyrning.

Vi har, som Nooshi Dadgostar är väl medveten om, en omfattande bostadsbrist i merparten av Sveriges kommuner. För att komma till rätta med detta arbetar regeringen med att dels öka bostadsbyggandet, dels förbättra nyttjandet av befintliga bostäder bland annat genom att öka uthyrning av

privatbostad eller del av bostad. Tillskottet av nyproducerade bostäder kommer inte att räcka för att möta bostadsbristen, utan fokus måste också läggas på att bättre nyttja befintligt bestånd.

Även om vi saknar offentlig statistik för hyresnivåer vid privatbostadsuthyrning är jag, liksom Nooshi Dadgostar och min företrädare, bekymrad över de uppgifter som förekommer om ökande andrahandshyror, hyresnivåer som gör det svårt för många hushåll att ta sig in på andrahandsmarknaden och hyresmarknaden. Det är också bekymmersamt med de otrygga förhållanden som ibland tycks råda, inte minst uppgifter om kriminalitet på andrahandsmarknaden.

År 2013 infördes en ny lag om uthyrning av egen bostad som bland annat innebär att hyresvärden får ta ut en kostnadsbaserad hyra till skillnad från boende i hyreslägenhet. Boverket har gjort en uppföljning av lagen och bland annat analyserat andrahandshyror i annonsdata från två större annonseringstjänster under åren 2009–2014. Statistiken visar på ökande andrahandshyror även för hyreslägenheter som inte omfattas av den nya lagen. Att hyrorna ökade såväl före som efter lagen, oavsett upplåtelseform, bidrog till svårigheten att dra slutsatser om orsaken. Sannolikt påverkas hyresnivåerna av det ökande underskottet på bostäder.

Boverkets uppföljningsrapport utgör underlag till den pågående utredning som vi har tillsatt om stärkt ställning för hyresgäster och som kommer att lägga fram sitt betänkande under våren. Utredningen ser bland annat över hur hyresgästernas ställning kan stärkas och hur tryggheten kan öka avseende uthyrning av egen bostad.

Lagen om uthyrning av egen bostad syftar till att befintliga bostäder i så stor utsträckning som möjligt ska nyttjas. Det är dock viktigt att avvägningen mellan hyresvärdens och hyresgästens intressen är lämplig, något som utredaren nu ser över och där jag inväntar utredarens förslag.

Anf. 89 NOOSHI DADGOSTAR (V):

Herr talman! Jag vill tacka ministern för svaret. Innan jag kom hit läste jag senaste numret av tidningen Hem & Hyra som nyligen har gått igenom andrahandshyror. Rubriken är ”Rekorddyrt att hyra bostadsrätt”, och slutsatsen är i princip: Hyr inte en bostadsrätt! Sök dig i stället till en hyresrätt som har helt andra regler för uthyrning.

I ingressen står det: ”Att hyra bostadsrätt i andra hand kan vara tre gånger dyrare än att ha ett förstahandskontrakt, visar vår granskning. Men ingen klagar hos hyresnämnden – eftersom det är lönlöst.” Jag har hållit på med bostadspolitik ett tag nu, och jag är oerhört förvånad över det regelverk vi har och som egentligen syftar till att den enskilde inte ska kunna ta till vara sina rättigheter. Du kan alltså inte i efterhand få tillbaka den överhyra du betalt. Du kan med kort varsel direkt bli av med ditt kontrakt – förmodligen i samband med att du till exempel går till hyresnämnden, även om man har kommit överens om någonting annat.

Här har vi alltså ett regelverk där en person är helt rättslös. Det finns i verkligheten inget tak för hyrorna i bostadsrätt, kan man säga, för i praktiken kan du aldrig ta till vara din rätt.

Ministern menar – ganska snällt, skulle jag vilja säga – att det är en kostnadsbaserad hyra. Det är det inte; det är en marknadsbaserad hyra. Har du till exempel fått en bostadsrätt av dina föräldrar som är cashad och klar

och du därför betalar en kostnad på kanske 1 000 kronor i månaden kan du fortfarande begära 12 000 kronor i hyra och själv bo någon annanstans.

Anledningen till att jag ställer frågan om regeringen har ändrat åsikt är att jag i ministerns svar ser att det fortfarande från regeringen finns en betoning på nyttjande. Det ”tycks råda” vissa otrygga förhållanden, säger ministern. Han är inte säker på det. Jag skulle säga att detta är en grav underdrift av vad som sker på andrahandsmarknaden i dag.

Jag vill också ifrågasätta hela idén om ett ökad nyttjande. Det är ju inte ett ökat nyttjande när vi ser att folk i dag köper upp bostadsrätter och utnyttjar det faktum att människor är i stort behov av bostäder genom att ta ut enorma andrahandshyror, medan de själva bor i en annan satellitbostad.

Detta har inte ökat nyttjandet av beståndet. Det är någonting annat. Det har däremot ökat bostadsspekulationen.

I Sverige har vi jobbat ganska hårt med att inte underlätta den här typen av spekulation på det egna boendet. Det är precis det som är väldigt farligt för ekonomin. Vi säger ibland så här i Sverige: Nej, det kommer förmodligen inte att bli en bostadsbubbla som brister, för vi har inte den typen av spekulation som man har i andra länder.

Sådant kan man höra ibland. Men lagstiftningen underlättar precis den typen av spekulation.

Många människor har hört av sig till mig efter att jag sa att jag skulle ställa den här interpellationen till ministern. Det här är nämligen ett problem som bara blir större och större. Jag talade senast i går med en person som sa att nu har de köpt en bostad, men personen kommer naturligtvis inte att bo i den själv, utan rummen i den här jättebostaden kommer att hyras ut för 20 000 kronor styck till olika individer. Det är alltså bara ett sätt att köpa upp bostäder och tjäna pengar på dem på ett starkt spekulationsartat sätt.

Jag menar att ministern skulle behöva ta det här lite mer seriöst än vad jag upplever att man gör.

Anf. 90 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP):

Herr talman! Jag menar att den bostadsbrist vi har i Sverige skapar en hel del problem av olika karaktär inom en rad olika områden. Olika andrahandshyror är ett av de problem som vi ser i dag men också de kraftigt ökade priserna på villor och bostadsrätter är ett väldigt stort problem, eftersom det är väldigt många människor som inte kommer in på bostadsmarknaden. Det är en växande grupp som inte har råd att ta plats på bostadsmarknaden.

Detta är kanske i grunden det allra största problemet på området, men det är också i förlängningen ett problem att fler och fler människor hamnar i en stor skuldsättning som de är osäkra på om de klarar av om vi får en ändrad ekonomisk situation i landet. Hushållen som grupp får kraftigt ökade problem om vi får en ändrad situation i form av försämrad konjunktur eller ökade räntor. Människor med mindre inkomster får trängas på en allt mindre del av bostadsmarknaden, vilket gör att priserna på till exempel andrahandskontrakt ökar. Också kriminella organisationer växer upp i takt med att det här problemet växer i olika delar av landet.

Jag håller alltså verkligen med om att den stora bristen på bostäder är ett stort problem som vi måste försöka komma till rätta med, annars skapar

vi situationer som riskerar att orsaka stora problem för hela landet. Vi riskerar också att få en växande kriminalitet i andra änden. Delar av det som jag uppfattar att Nooshi Dadgostar hänvisar till är egentligen en kriminell verksamhet som man borde agera tydligare emot. Det tror jag är riktigt: Vi behöver göra agera tydligare för att motverka en kriminalisering av den här sektorn och en växande trångboddhet som också för med sig problem.

Jag är däremot inte beredd att vidta betydande åtgärder som minskar omfattningen av uthyrningen av en del av en bostad. Jag tycker att det är något som vi borde göra i större utsträckning än i dag: hyra ut en del av vår bostad. Oavsett om det gäller en villa, bostadsrätt eller hyresrätt tycker jag att fler borde göra det, för även om det finns trångboddhet framför allt kring storstäderna i dag är det också många som har gott om utrymme. Vi borde kunna åtgärda en del av problemen med att många har svårt att hitta en bostad genom att hyra ut en del av vår bostad.

Här finns alltså en nödvändig del av lösningen för att alla ska kunna ha tak över huvudet. Det måste vi också inse.

Anf. 91 NOOSHI DADGOSTAR (V):

Herr talman! Det som jag beskriver är inte kriminellt. Det är problemet. Det är därför jag vädjar till regeringen att ändra det regelverk som den borgerliga regeringen för några år sedan införde, nämligen uthyrningen av privatbostad.

Det har alltid varit möjligt att ha inneboende. Det rör inte riktigt frågan. Det kan man också tjäna pengar på. Problemet med lagstiftningen är att man aldrig kan få tillbaka överhyran i efterhand, vilket gör att det i praktiken inte finns något tak för hyressättningen. Det gör att bostadsbristen spås på. Enskilda rika individer köper upp ett stort antal bostäder. De har kvar sin bostad trots att den egentligen borde läggas ut på marknaden. I stället flyttar de någon annanstans och hyr ut bostaden till en enorm hyra.

I den utredning som tidningen Hem & Hyra gjort framgår det att utbudet av andrahandslägenheter har ökat med ynka 4 procent. Det är lite. Hyrorna för en tvårummare har däremot ökat med 35 procent. Man kan få betala tre gånger hyran i Stockholm och dubbelt så högt i Göteborg.

Melissa Eriksson i artikeln bor inte i en storstad utan i Strängnäs. Hon betalar i dag en hutlös hyra. Hon säger: ”De tjänar flera tusen kronor i månaden och ändå får man bara hyra i korta tider och kan kastas ut när som helst.” Det är precis vad regelverket innebär. ”Jag tycker att det är för jävligt”, säger Melissa.

Detta är utbrett i hela Sverige. Det spär på det som ministern beskriver, nämligen bristen. Det är inte så att det finns tomma lägenheter som plötsligt fylls med personer. Tvärtom! Nu har det skapats en farlig spekulation kring bostäderna. Det kan innebära att bostadsbubblan brister. Det innebär att det blir enorma klyftor. Personer med mycket pengar köper upp bostadsrätterna och exploaterar, suger ut, de som står långt ifrån bostadsmarknaden med hyror som är bortanför rimlighetens gräns. Det är en klyfta som växer och växer.

Bostaden är en social rättighet. Det är inskrivet i grundlagen. Här blir det ett slags pyramidspel där vissa tjänar extremt mycket på att utnyttja bostadsbristen. Peter Eriksson beskriver själv vilket enormt problem bostadsbristen är. Jag menar att lagstiftningen måste skydda den enskilde. Det måste finnas ett starkt konsumentskydd just i tider där bostadsbristen

är så stor, så att inte effekterna uppstår. Det är inte fler personer som har fått bostad. Däremot betalar de mycket högre hyra.

Jag vill lyfta upp en sista sak. Det finns de företag i dag som är bra. De vill bygga bostäder till rimliga kostnader, till exempel bostadsrätter. Det finns den typen av företag. Det är superbra att bostadsrätterna inte är alldeles för dyra. Men i dag funkade inte det. Det kommer spekulanter och köper upp bostadsrätterna och hyr ut dem till en hög marknadshyra. De goda företagen som vill bygga bra fungerar inte som prispress på marknaden.

Anf. 92 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP):

Herr talman! Ett av problemen på området är att den officiella statistiken på området är svag. Boverket gör, som jag refererade till, en del undersökningar på området. Sedan finns andra aktörer, någon enskild tidning, som gör små egna undersökningar. Jag tycker att man ska vara lite försiktig med att dra alltför stora slutsatser; att i dag funkade det inte därför att det är så här på grund av att man har hört att någon säger att det är så någonsans. Det är en sida av det hela.

Jag håller med om att det finns ett problem, men man ska inte utifrån det säga att det är så det ser ut i dag. Det kan vara en sida av saken. Sedan kan det se ut också på andra sätt.

Men vi ska inte underskatta problemen. För att försöka åtgärda en del av problemen diskuterar vi vad regeringen kan göra med den växande kriminaliteten. Jag tycker fortfarande att kriminalitet är en del av det problem interpellanten tar upp. Det är fråga om kriminalitet om det finns ett organiserat uthyrande i form av andrahandskontrakt. Det är möjligt att det går att rikta tydligare åtgärder framöver och se om det finns brister i regelverket.

Det finns också en pågående utredning som ska vara färdig till våren. Den ska handla om att stärka ställningen för hyresgäster. Där kommer en del av frågorna att tas upp. Det handlar om reglerna för hyresgästers inflytande om och det ska ske ändringar i lagen om uthyrning av egen bostad. Utredningen ska också titta på problem med kriminella grupperingars användning av hyreslägenheter. Det finns en rad saker som kan vara viktiga i sammanhanget där utredningen ska lägga fram förslag till våren.

Anf. 93 NOOSHI DADGOSTAR (V):

Herr talman! Det är talande att ministern tycker att det är fråga om kriminalitet. Det är precis vad det inte är. Det är därför jag tar upp frågan. Lagstiftningen är felaktig. Det här är i princip en legal verksamhet som vi understöder – som är politiken. Man kan tycka att det är legaliserad maffiaverksamhet. Men problemet är att det finns en lagstiftning som inte innehåller straff.

Det är som om vi skulle säga att vi förbjuder mord i landet, men det finns inga påföljdssystem. Vi bara hoppas att det ska vara så. Det är regelverket i dag.

I artikeln framgår att hyresnämnden i Stockholm har tagit emot en mängd ansökningar om återbetalning av andrahandshyra. Hyresrådet konstaterar att nästan alla vinner. De som går till hyresnämnden och kräver tillbaka en överhyra vinner i nästan alla fall. Men hyresrådet säger att av folk som har hyrt en privatbostad, bostadsrätt eller villa där marknadshyra

råder, har noll personer gått till hyresnämnden för att få tillbaka en överhyra.

Tror bostadsministern på allvar att problemet inte finns för bostadsrätt? Så kan det inte vara. Det är orimligt att det finns två olika system för att hyra ut – ett rimligt system på hyresrättssidan där det finns en påföljd och där brott kan beivras, vid överhyra, men ett system på privatbostadssidan där det inte kan ske. Där har verksamheten legaliserats, som ministern själv menar är maffiametoder eller kriminell verksamhet.

Jag vädjar till regeringen att titta på problemet. Det är stort. Det är fråga om spekulation. De goda företag som finns på marknaden i dag som vill bygga till rimliga priser kan inte göra så eftersom spekulativen har tagit över.

Anf. 94 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP):

Herr talman! Detta är ett av skälen till att regeringen tillsatte utredningen som Agneta Börjesson arbetar med. Den ska läggas fram under våren. Det finns problem med andrahandsuthyrningen. Det är också viktigt att vi inte reagerar så att ännu fler blir utan bostad.

Det är helt sant, och det verkar stämma, att andrahandshyrorna ökar kraftigt. Men det finns lite evidens som säger att det beror på den nya lagen. Hyrorna ökade kraftigt redan innan den nya lagen trädde i kraft. Det beror sannolikt i huvudsak på att det råder en kraftig bostadsbrist. Hur ska vi komma till rätta med problemet?

Det problemet kommer att vara svårt att lösa i det kortsiktiga perspektivet. Men om vi ökar bostadsbyggandet rejält kommer det att bidra till en förändring av marknaden.

Vi måste hitta tydligare bättre strukturer som stärker och tydliggör både hyresgästernas och fastighetsägarnas ställning. Det kan bidra till att vi i Sverige i större utsträckning kan hyra ut delar av lägenheten på bra och sjysta villkor som är transparenta för alla, och det blir tydligt om regelverket överträds.

Där finns ett arbete att göra. Regelverket måste bli bättre. Jag kan stödja interpellantens inställning att det finns brister i systemet som behöver åtgärdas.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 17 Svar på interpellation 2016/17:137 om textilinsamling av företag

Anf. 95 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP):

Herr talman! Kristina Yngwe har frågat mig vilka åtgärder regeringen kommer att vidta för att förtydliga regelverket så att frivillig insamling kan fortsätta.

Jag anser att det finns stor potential att förbättra hanteringen av textilavfall. I dag slängs stora mängder textilier i soporna och går till förbränning. Det är inte ett effektivt sätt att hantera en värdefull resurs. Frågan om hanteringen av textilier är viktig, och det finns ett behov av att förbättra insamlingen av textilier.

Jag välkomnar det engagemang som finns hos företagen när det gäller att öka återanvändningen. Det är angeläget att ta till vara detta engagemang och de system som har byggts upp på frivillig väg. Samtidigt är det viktigt att klargöra hur systemet för avfallshandling i stort ska se ut framöver. Det finns många aspekter att ta hänsyn till i insamlingen, och det är viktigt att vi hittar en långsiktigt hållbar lösning. För närvarande pågår ett analysarbete inom Regeringskansliet inför ett ställningstagande till hur den fortsatta processen ska se ut.

Kristina Yngwe har också frågat mig vilka åtgärder jag kommer att vidta för att förbättra insamling och återvinning av textil för mindre miljöpåverkan, fler företag och fler jobb.

Det finns flera exempel på initiativ på olika nivåer. Regeringen har exempelvis tillsatt en särskild utredare som ska analysera och föreslå styrmedel för att generellt främja återanvändning av produkter och därmed förebygga uppkomsten av avfall. Det övergripande målet är att nå en mer resurseffektiv och cirkulär samhällsekonomi. Styrmedel ska ge incitament till både producenter och konsumenter i syfte att främja exempelvis handel med begagnade produkter samt reparationer och uppgradering av produkter. Detta uppdrag ska redovisas i februari 2017. Det pågår också omfattande forsknings- och innovationssatsningar, exempelvis genom stöd från Vinnova.

Anf. 96 KRISTINA YNGWE (C):

Herr talman! Tack, ministern, för svaret! För den som inte är helt insatt i den här problematiken tänkte jag ge en bakgrund till varför vi står här i dag.

De senaste 30 åren har svenskarnas konsumtion nästan fördubblats. Vi konsumerar betydligt mer kläder i dag än vi gjorde förr. Oftast går det åt väldigt mycket resurser – det går åt mark, vatten och kemikalier. Om det här inte används på ett bra sätt är det ett stort resursslöseri.

I Sverige köper vi ungefär 13 kilo textilier per person och år, och 8 kilo av dem slänger vi rakt i soptunnan. Av dessa 8 kilon är 60 procent hela och rena och skulle kunna återanvändas som bra kläder.

Inom avfallshierarkin finns det ett antal steg som klädesplagg ska gå igenom, eller som bör beaktas när det gäller klädesplagg.

Steg ett är att förebygga. Det innebär att vi ska låna eller hyra kläder i stället för att köpa nytt.

Det andra steget är att återanvända, vilket innebär att vi går till en secondhandaffär och handlar ett klädesplagg som är nytt för oss men inte nyproducerat.

Det tredje steget är materialåtervinning. Det innebär att man kan återanvända textilier som inte går att använda som klädesplagg. De kanske är smutsiga eller söndriga, men man kan använda dem till isolering eller stoppning i möbler. Man kan också riva sönder fibrerna och återanvända dem i nya kläder. Det är här vi i dag har ett problem. Vi har inget fungerande system för att återvinna insamlad textil. Därför är det en väldigt liten del av den textil som används i Sverige som faktiskt återanvänds och kommer in i systemet igen.

Det fjärde steget är att energiåtervinna, det vill säga bränna. Det är där som det mesta av textilierna hamnar i dag.

Det sista steget är att deponera.

Som sagt finns det i dag inget fungerande system för steg tre, för materialåtervinning. Det innebär att 8 kilo textilier per person och år bara försvinner, bränns upp och är en totalt förlorad resurs. Med tanke på att vi måste ställa om vårt samhälle från ett linjärt samhälle där vi konsumerar och sedan kastar till ett kretsloppssamhälle där vi cirkulerar material är detta såklart ett jättestort problem.

Det här har också många företag uppmärksammat, och för att ta sitt ansvar i en cirkulär ekonomi är det många företag som har startat egna insamlingar. Kunden kan ta med sig en påse textilier till Lindex, H&M eller något annat företag när man ändå är på stan och lämna in gamla kläder, gardiner, dukar etcetera. En del kläder är hela och rena och kan lämnas till en secondhandaffär för att återanvändas. Andra textilier är smutsiga eller söndriga, och det är där problemet uppstår.

Det har alltså visat sig att dessa företags insamling av textilier som lämpar sig för materialåtervinning eller energiåtervinning i praktiken är olaglig. Eftersom detta avfall egentligen tillhör kommunen bryter företagets frivilliga producentansvar mot rådande regelverk. Det är i princip olagligt.

Det är såklart absurt att det finns ett regelverk som stoppar företag som verkligen vill göra något gott för miljön och ta ansvar för det man släpper ut på marknaden och som stoppar utvecklingen av ett fungerande kretslopp för textilier.

Ministern säger i sitt svar: ”För närvarande pågår ett analysarbete inom Regeringskansliet inför ett ställningstagande till hur den fortsatta processen ska se ut.” Jag tror faktiskt inte att man kan bli mycket luddigare än så i ett svar. Det pågår alltså en process för att ta ställning till hur en fortsatt process ska se ut.

Anser ministern att det är rimligt med den ordning som finns i dag – att frivillig insamling av vissa textilier för återvinning faktiskt är olaglig? Vad tänker regeringen de facto göra för att förändra detta?

Anf. 97 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP):

Herr talman! Jag kanske ska bli tydligare. Nej, jag tycker inte att det är rimligt som det är i dag.

När man tittar på hur miljöarbetet och arbetet för ett resurseffektivare samhälle pågår och dras framåt ser man en spännande dynamik. Ibland är det vi lagstiftare som sätter ned foten och driver fram innovation och nyheter i ett arbete. Ibland är det näringslivet och konsumenterna i samverkan som går före. Då får vi komma efter och rätta till regelverken.

Det här är ett fall av det senare. Vi behöver rätta till regelverket här, eller skapa ett regelverk för det som nu händer. Problemet är att det för närvarande inte är reglerat. Man har bara börjat göra så som näringslivet gör när man är duktig på sitt innovationsarbete. Vi behöver skapa ett regelverk som möjliggör detta, styra upp och sätta det i ett relevant sammanhang – inklusive de eventuella risker som finns – så att det blir ordning och reda.

Det här arbetet sker på flera nivåer. Det är där det börjar bli lite vagt.

Det finns ett arbete på europeisk nivå som är viktigt och där vi från regeringens sida är mycket aktiva. Det pågår EU-förhandlingar om avfalls- lagstiftningen. Där verkar vi för att på EU-nivå komma överens om ökad

återanvändning och återvinning av textilier, exempelvis genom krav på utsortering.

Vi har också ett samarbete på nordisk nivå för mer hållbar hantering av textilier. Vid det nordiska ministermötet den 2 november enades vi nordiska miljöministrar om att gå vidare med ett gemensamt inspel till Europeiska kommissionen rörande det sjunde miljöhandlingsprogrammet. Vi skickade i dag ett brev om detta, där jag med stöd från mina nordiska kollegor uppmanar EU-kommissionen att ta upp textilierna i arbetet med miljöhandlingsprogrammet på europeisk nivå.

Det finns också ett analysarbete på svensk nivå som är baserat på det uppdrag som vi har gett till Naturvårdsverket. Det är därifrån vi fått uppgiften att det som nu sker med textilierna är oreglerat. Det har nyligen inkommit till Regeringskansliet. Utgångspunkten är att säkerställa möjliga miljö- och hälsovinster för samhället i stort på ett så resurseffektivt sätt som möjligt.

Det här behöver sättas i ett riktigt stort sammanhang: frågan om hur vi hanterar avfall och ökar återvinningen i Sverige i stort. Jag har tidigare lovat här i kammaren att verka för en bred politisk överenskommelse, och det löftet avser jag att hålla. Jag tror och hoppas att ledamoten kan vara överens med mig om att vi ska ha god ordning i det, att jag inte ska göra det via en interpellationsdebatt.

Jag hoppas att vi kan föra samtal med branschen men också över blockgränserna för att hitta en bred och gemensam lösning där textilier ingår.

Anf. 98 KRISTINA YNGWE (C):

Herr talman! Tack så mycket, ministern! Det är såklart välkommet att det tas initiativ för att vi ska ha breda samtal; detta är ju inte någon nyuppkommen fråga.

Från Centerpartiet har vi sett att producentansvar är en lösning för att faktiskt kunna komma framåt. Det är ju egentligen en form av frivilligt producentansvar som företagen just nu ägnar sig åt: Man tar ansvar för att man sätter ut produkter på marknaden och samlar också in dem. I förlängningen kan man hitta innovativa system för materialåtervinning.

När vi satt i alliansregeringen tillsatte vi denna utredning och gav Naturvårdsverket i uppgift att dels utreda förutsättningarna för ökad insamling, dels titta specifikt på hur ett producentansvar för textilier skulle kunna se ut.

Detta har nu redovisats; tyvärr blev det försenat, men bättre sent än aldrig! Många upplever dock att det står och stampar. Att den insamling som just nu pågår är olaglig var känt redan innan rapporten skrevs, så det har under ganska lång tid funnits ett behov av att göra något. Det var också anledningen till att vi tillsatte utredningen.

Vi tror att det finns stor potential att förbättra hanteringen av textilier genom att införa ett producentansvar även på det området. Det skulle förbättra insamlingen och återvinningen och därmed minska miljöpåverkan. Får man det fulla ansvaret för insamlingen och återvinningen tror jag att det skapas incitament och förutsättningar för nya tjänster och lösningar för bättre service, teknikutveckling och innovation. Det är också något som kan skapa jobb.

Vi ser också att det just nu i Modesverige uppstår jättemånga olika intressanta lösningar. När jag har varit ute och träffat textilt företag har jag

Prot. 2016/17:43
9 december

Svar på
interpellationer

förstått att man verkligen upplever detta som ett hinder: att man inte får ha ansvaret för de produkter man släpper ut. Därför är det verkligen viktigt att hitta en lösning.

Jag är väldigt glad över att ministern gav ett lite mer uttömmande svar när det gäller vad man gör utöver regelverket. I ministerns ursprungliga svar hänvisar hon till den utredning om cirkulär ekonomi som just nu pågår och som ska bli jättespännande att läsa när den presenteras i februari. Där står inte uttryckligen något om textilier, så vi kanske inte får läsa så mycket om det. Men det var bra att höra att det pågår annat, och det skulle vara önskvärt att man sedan i nästa steg tittade vidare specifikt på cirkulär ekonomi för textilier.

Utredningen ska bland annat kartlägga vilka hinder som finns i lagstiftning och andra regelverk, men när det gäller textilier är det ganska tydligt vilka hindren är. Naturvårdsverkets rapport har identifierat ett, nämligen att vi inte har ett fungerande system för insamling av textilier. För Centerpartiet är det därför väldigt tydligt att ett producentansvar som grund, som man sedan bygger vidare på, skulle vara en lösning.

Vi ser också att regeringen inte har skickat ut Naturvårdsverkets rapport på remiss. Jag skulle vilja fråga om det finns någon plan på att den ska skickas ut eller någon anledning till att så inte har skett.

Anf. 99 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP):

Herr talman! Precis som ledamoten redogör för fick Naturvårdsverket i augusti 2014 i uppdrag att utveckla förslag om hantering av textilier. Jag hoppas att ledamoten håller med mig om att det var naturligt att vi från regeringens sida inväntade svar från Naturvårdsverket. Det har vi nu fått, och vi analyserar det.

Där identifieras ett hinder men också ett antal åtgärder som Naturvårdsverket kan och kommer att vidta för egen del, utan att vänta på svar från oss. Man har bland annat för avsikt att tillsammans med Kemikalieinspektionen hålla branschdialoger med textilbranschen. De planeras starta under nästa år och pågå i tre år.

Man föreslår också andra uppdrag till andra myndigheter, och det tittar vi också på. Ett sådant förslag är att ge både Konsumentverket och Tillväxtverket särskilda uppgifter för att verka för ett hållbarhetsarbete på textilområdet och för ökad återanvändning och återvinning.

Detta visar vilket brett grepp vi från regeringens och olika myndigheters sida behöver ta för att verka för det vi är överens om: att värdet i de textilier vi har kan användas på ett mycket bättre sätt – genom återbruk och uppgradering vid design men också genom återanvändning av fibrer. Vi behöver hantera detta med ett brett grepp men också följa, uppmuntra och ta till vara kraften och initiativen från de privata sidorna. Vi får ibland konstatera att de hinner före oss.

Det pågår också mycket aktivitet på den kommunala sidan. Flera kommuner har tagit initiativ till att samla in textilier – i de fall som jag känner till i samverkan med olika typer av privata aktörer, både de som samlar in och säljer reella kläder och andra aktörer inom branschen. Det är en bred bransch.

Vi är helt överens om att det finns en potential här och att vi behöver styra upp regelverket. Men det är inte *en* åtgärd som behövs, utan vi behöver arbeta tämligen brett. Vi ska sätta det i ett sammanhang med förbättrad

insamling och återanvändning i stort. För detta är jag helt övertygad om att vi behöver en bred överenskommelse. Jag kommer att ta ett sådant initiativ, och jag hoppas att vi kommer att kunna sätta oss ned i sådana samtal i ordnad form.

Prot. 2016/17:43
9 december

Svar på
interpellationer

Anf. 100 KRISTINA YNGWE (C):

Herr talman! Tack, ministern, för svaret! Det är bra att höra att regeringen också känner engagemang för denna fråga.

Under klimattoppmötet i Marrakech, där vi båda var, deltog jag i ett seminarium som handlade just om textilier och den potential som finns för Sverige i denna fråga. Vi skulle kunna ta en oerhört stark global ledarroll när det gäller hållbar konsumtion av textilier. Vi har världsledande företag som Ikea och H&M, som finns globalt och är väldigt stora aktörer. Vi har designer med mycket högt anseende, till exempel Filippa K, som redan arbetar hållbart och med hållbara textilier.

Vi har redan en framskjuten position i det globala miljö- och klimatarbetet. Vi har god tillgång till de råvaror som man skulle kunna använda för att byta ut tyger som polyester, som baseras på olja, till lyocell, som jag har på mig, som bygger på träråvara.

Det finns alltså en otrolig potential för Sverige, men jag upplever samtidigt att mycket står på paus nu eftersom denna fråga inte riktigt är löst. Därför är det positivt om det tas initiativ, och från Centerpartiets och Alliansens sida är vi såklart villiga att diskutera frågan. Vi har arbetat med den under alliansregeringens tid och ser att den måste lösas för att Sverige ska kunna ta en ledande roll på en global marknad för hållbara textilier.

Jag tackar ministern för svaret och ser fram emot fortsatta diskussioner!

Anf. 101 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP):

Herr talman! Det är fantastiskt roligt, men lite stressigt, att jobba med denna typ av frågor. Vi har ju nämligen, som ledamoten upprepar, näringar som verkligen arbetar på i ett snabbt tempo i design- och produktionsledet och textilindustrin men också i försäljnings- och återbruksledet. Så det gäller att hänga med, men det gäller samtidigt självklart att göra rätt och titta på detta som en helhet.

Utöver det jag har nämnt här arbetar vi också inom nyindustrialiseringsstrategin och tittar på vilka affärsmodeller som blir aktuella för den nya cirkulära ekonomin. Där är Vinnova aktiv bland annat i ett projekt som heter Smart Textiles.

Det är alltså en stor rörelse som pågår, och i den kommer vi troligtvis att få se tekniksprång. Det är inte helt självklart vilken politik och vilket regelverk som ska vara på plats för att uppmuntra detta och landa det på rätt sätt så att det blir hållbart, resurseffektivt och säkert i alla delar. Men vi ska nog kunna hitta fram.

Grunden är självklart att vi har engagerade politiker, som är beredda att stödja och ta hand om det engagemang som finns på den privata sidan. Jag är väldigt optimistisk om att vi ska kunna hitta en lösning med bred förankring här i riksdagen.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 18 Svar på interpellation 2016/17:144 om översynen av områden av riksintresse för friluftsliv

Anf. 102 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP):

Herr talman! Gunilla Nordgren har frågat mig om jag är beredd att ta något initiativ med anledning av det hon anför i interpellationen vad gäller genomförandet av översynen av områden av riksintresse för friluftsliv.

I interpellationen anför Gunilla Nordgren bland annat att översynen genomförs på ett sätt som inskränker den enskilda äganderätten. Detta genom att de ansvariga myndigheterna enligt henne har bortsett från privata markägare och deras intressen, bland annat när de har hållit samråd. Gunilla Nordgren framhåller vidare att det är problematiskt att staten pekar ut riksintresseområden som påverkar redan pågående arbeten med detaljplaner i kommunerna.

Jag konstaterar inledningsvis att äganderätten är grundlagsskyddad och absolut inte ifrågasatt av regeringen.

Som jag uppfattar Gunilla Nordgren handlar hennes fråga bland annat om det samråd som enligt miljöbalken ska hållas om miljöbedömningar. Av den aktuella bestämmelsen i miljöbalken framgår som Gunilla Nordgren beskriver att även allmänheten ska ges möjlighet att lämna synpunkter under ett sådant samråd.

Jag kan inte kommentera myndigheternas ageranden i dessa sammanhang, men jag kan åtminstone konstatera att det i interpellationen anges att allmänheten, vilket även omfattar privata markägare, har getts möjlighet att lämna synpunkter i det aktuella fallet. Detta framgår även av information på Naturvårdsverkets hemsida.

Jag uppfattar även att Gunilla Nordgrens fråga handlar om de så kallade sektorsmyndigheternas samråd med Boverket och andra myndigheter enligt 2 § hushållningsförordningen. Detta samråd är ett led i arbetet med att komma fram till vilka områden som kan vara av riksintresse.

Ansvar för att göra bedömningar av vilka områden som kan vara av riksintresse, det vill säga det som brukar kallas att peka ut riksintresseområden, och att redovisa dessa för länsstyrelserna ligger på respektive sektorsmyndighet. När det gäller områden av riksintresse för friluftslivet ligger detta ansvar på Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket. Länsstyrelserna ska sedan bistå kommunerna med underlag för den kommunala planeringen. Detta flöde är fastställt i lag och förordning, och jag kan inte kommentera myndigheternas ageranden i enskilda ärenden i frågan eller påverka de enskilda processerna.

Jag vill avslutningsvis tydliggöra att när en myndighet utpekar ett riksintresseområde påverkar det inte den pågående markanvändningen.

Anf. 103 GUNILLA NORDGREN (M):

Herr talman! Tack, ministern, för svaret! Som ministern skriver i sitt svar pågår det en översyn av riksintressen för friluftsliv.

Bakgrunden är ett uppdrag som Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten fick i sina regleringsbrev för 2012 och 2013. Utgångspunkten är att områdena har så stora värden av natur- eller kulturkvalitet och tillgänglighet för allmänheten att de kan bli attraktiva för många besökare från stora delar av landet.

Länsstyrelserna lämnade under 2014 in förslag till regeringen på vilka områden de ansåg borde vara av riksintresse. Särskilt fokus har lagts på storstadsnära områden. Man har nu genomfört samråd och vänt sig till myndigheter, länsstyrelser, berörda kommuner, natur- och friluftsförbund med flera. Remisstiden var dock ganska kort. Man skickade ut samrådet den 2 september och skulle ha svar från kommunerna den 30 september. Då har man inte så stor respekt för den demokratiska processen i kommunerna.

Jag ställde två frågor till ministern. Den första var om ministern anser att det är förenligt med proportionalitetsprincipen i miljöbalken och regeringsformens 2 kap. 15 § att staten via myndigheter pekar ut områden för riksintressen för friluftsliv så att den enskilda äganderätten för enskilda markägare inskränks. Den andra frågan var om ministern anser att det är i överensstämmelse med nämnda lagar att staten pekar ut områden som påverkar redan pågående arbeten med detaljplaner i kommunerna.

På den första frågan svarar ministern att äganderätten är grundlagskyddad och inte ifrågasatt av regeringen. Det tackar vi för. Men jag tycker att man alltför ofta är i närheten av att inte respektera den. I en del av de utpekade områdena innebär förslaget från länsstyrelserna att enskilda markägare blir berörda och enligt min mening får sin äganderätt inskränkt.

Man säger att områden ska ligga inom 30 kilometer från en storstad, och då talar vi om Stockholm, Göteborg eller Malmö. Flera av de utpekade områdena ligger dock längre bort än 30 kilometer, och det finns inga allmänna vägar dit och så vidare. Förslagen innebär också att även icke-allmänrättslig mark utpekats, till exempel jordbruksmark.

Här ger ministern svaret att det inte påverkar pågående användning, men det är ju inte riktigt sant. Om bonden till exempel vill slå ihop två åkrar för att göra driften rationellare kan riksintresset innebära ett hinder. Det finns exempel, inte från Skåneland men från en annan del av landet, där markägaren gratis upplåtit marken för ett skidspår åt en skidförening. Efter ett par år ville ägaren avverka skog i området. Skidföreningen hade inget emot det, men han fick avverkningsförbud på grund av att där låg ett skidspår.

Ministern och jag har debatterat äganderätten förut. Då gällde det strandskydd, som också många gånger kan innebära en inskränkning. I regeringsformen står det att den enskilda äganderätten ska värnas, och om man får sin äganderätt inskränkt ska man ersättas.

Det finns exempel på att man tagit med även sådan mark som ingår i antagna översiktsplaner och där det pågår detaljplanering för bebyggelse. Detta blir ju ett ingrepp i det kommunala planmonopolet. Det var min andra fråga, och den fick jag inget svar på, men det kanske jag kan få i dag.

Vi vill alla värna om vår natur, men vi vill också värna om den enskilda äganderätten. I många fall har penseln blivit alltför bred.

Jag har ytterligare en fråga. Jag blir lite förvånad när ministern ibland uttrycker det som om även enskilda markägare är allmänhet. Likställer alltså ministern enskilda markägare med allmänheten? Allmänheten får ju utökade möjligheter medan den enskilde markägaren kan få sina möjligheter inskränkta.

Anf. 104 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP):

Herr talman! Låt mig först säga några ord om riksintressen. Det är ett planeringsverktyg som syftar till att förbättra hushållningen med mark- och vattenområden. Ett av myndighet utpekade riksintresseområde, det vill säga ett riksintresseanspråk, påverkar i sig inte markanvändning eller äganderätten. Det är först när man ändrar markanvändningen på ett sätt som kräver ett rättsligt beslut som ett riksintresse får konkret betydelse. Detta kan till exempel ske när någon söker tillstånd för att bedriva en verksamhet som påtagligt skadar riksintresset.

Precis som jag redogjorde för baseras uppdraget på målet för friluftspolitik, som antogs av riksdagen 2010. Sedan fick Naturvårdsverket 2012 i sitt regleringsbrev i uppdrag att göra en översyn av de områden som bedöms som riksintressen. Bakgrunden till detta var att huvuddelen av dessa områden pekades ut redan under 1970–1980-talen och att länsstyrelsernas och kommunernas planeringsunderlag därmed var inaktuella. Naturvårdsverket genomför översynen i samarbete med Havs- och vattenmyndigheten och länsstyrelserna.

Den information om dialogen som vi i regeringen har fått säger att under 2013 och 2014 samarbetade länsstyrelserna i nära dialog med både kommunerna och andra aktörer när förslagen togs fram. Det är den information vi har fått. Jag kan inte i mer detalj kommentera myndigheternas arbete.

När det gäller den specifika frågan om intressena var den redogörelse jag gav ingen personlig bedömning, utan jag citerade helt enkelt lagtexten. Här har vi både enskilda och allmänna intressen, och båda ska tas till vara i processerna. Hur det går till är noga reglerat i lag och förordning. Jag kan som sagt inte kommentera enskilda ärenden eller myndigheternas arbete i de här delarna.

En av länsstyrelsernas huvuduppgifter är att vara just en del i avvägningen mellan allmänna och enskilda intressen för att skapa goda planeringsförutsättningar för kommunerna.

Anf. 105 GUNILLA NORDGREN (M):

Herr talman! Jag fick inte riktigt svar på min fråga om allmänheten är att likställa med enskilda ägare. Jag fick inte heller svar på om ministern anser att det är okej att man pekar ut områden där det redan finns antagna översiktsplaner och det sedan flera år pågår detaljplaneplanering, vilket ju definitivt kan påverkas av detta. Jag hoppas på att få svar där.

Jag har tittat på Västra Götaland och lite på hemmaplan. Det är breda penseldrag. Man utvidgar områden och inkluderar golfbanor och allt möjligt. Där finns en pågående markanvändning. Det är inte allmänrättslig mark i dag.

I skrivelsen från Länsstyrelsen i Västra Götalands län står det att det inte bara gäller områden i dag utan att man tittar framöver. Där finns alltså områden som är fyra fem mil från i det här fallet Göteborg och där det inte finns allmänna kommunikationer eller ens allmänna vägar. Det finns inga vandringsleder. Ändå har man utpekade dem. Man brukar säga att vid en differens mellan verklighet och karta gäller verkligheten, men ibland kan jag faktiskt undra om det har varit tvärtom här – vid en differens mellan verklighet och karta gäller tydligen kartan.

De utpekade områdena är inte alltid riktiga, och många vittnar om bristen på dialog med berörda markägare. Det är inte särskilt bra. När kommunerna får förslaget från länsstyrelsen får de dessutom bara tre och en halv vecka på sig att gå igenom ett digert material och prata med de berörda markägarna i sin kommun. Sedan ska det upp i bygg- och miljönämnd, och därefter ska det upp i kommunstyrelsen. Detta är att inte ha respekt. Man har hållit på i flera år själv, och sedan ger man kommunerna tre och en halv vecka eller vad det kan vara. Jag tycker att det är lite upp-
rörande.

Jag vill gärna ha svar på frågan om allmänheten är samma sak som enskilda berörda markägare. Det står nästan så i svaret. Jag blir då lite orolig, för jag har kanske inte uppfattat ministern så. I exemplet med skidspåret får markägaren plötsligt inte avverka sin skog för att det ligger ett skidspår där. Skidföreningen hade ingenting emot det, men ändå får han avverkningsförbud för att skidspåret ligger i närheten.

Jag är naturligtvis inte ute efter att få kommentarer till enskilda ärenden. Jag har bara plockat reella exempel från olika delar av landet – exempel där man uppenbarligen inte följer lagen. Då får väl regeringen titta på det. Jag förstår absolut att man inte kan gå in i enskilda fall, men när jag hör sådana här saker kan jag inte låta bli att undra. Jag skulle därför vilja ha svar på frågan om allmänheten och enskilt ägande.

Jag vill också ha svar om detta med kommuner som har antagna översiktsplaner och har lagt ned massor med pengar på pågående detaljplaner. Plötsligt tar man till den stora, breda penseln – jag kan tänka mig att ministern förstår vilket område jag tänker på – och utvidgar området till att omfatta mycket mer. Det påverkar alltså bygglov och detaljplaneplanering som har hållit på i flera år. Det kan väl ändå inte vara rätt och riktigt? Det är ju att gå in i kommunernas planmonopol.

Anf. 106 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP):

Herr talman! Jag vill vädja till ledamoten att inte misstolka det jag säger. I lagens mening är ägaren definierad som ett enskilt intresse och allmänheten som ett allmänt intresse. Det är reglerat i lag hur de förhåller sig till varandra.

Jag tycker ingenting om det, utan jag konstaterar hur lagen fungerar. Jag har i min roll till uppgift att se till att det är så. Det handlar inte om något värderingsarbete. När det gäller relationen mellan enskilt och allmänt intresse, bland annat i utpekande av riksintressen, finns det en process med samråd som ska följas. Alla delarna är reglerade i lag och förordning. Självklart är det angeläget att alla delar av det statliga systemet följer detta, och jag utgår ifrån att det är så.

Den uppgift som har inkommit till regeringen är att större delen av det utpekade samrådet skedde i processen under 2013 och 2014. Det är inte i remissförfarandet som samrådet sker, utan det var en del av sektorsmyndigheternas arbete att ha samråd med berörda parter i den ordning det är reglerat. Hänsyn ska alltså tas både till de enskilda och de allmänna intressena, och de ska vägas på det sätt riksdagen genom regeringen har gett myndigheterna i uppdrag att väga dem på.

I alla myndighetsprocesser kan flödet bli otajmat, som Gunilla Nordgren beskriver, det vill säga att det också pågår detaljplanearbete. Då är

det nog så att översiktsplanen gäller och reglerar avvägningen mellan intressena; det är översiktsplanens funktion. Eftersom översiktsplaner ofta verkar under lång tid vet alla som jobbar med detaljplanering att det händer saker både på kartan och i verkligheten mellan översiktsplanens antagande och detaljplanen, och det får man hantera i processen. Det är inget unikt för just dessa bestämmelser.

Anf. 107 GUNILLA NORDGREN (M):

Herr talman! Då tolkar jag det som att den enskilda äganderätten ska respekteras. Det är inte alltid de enskilda markägarna upplever det så, utan de känner sig lite utpekade.

När det gäller samråd försöker kommunerna ibland ta kontakt när de ser att områdena påverkar enskilda markägare, men när man väl fick detta förslag fick man tre och en halv vecka på sig. Då hinner man inte. Det finns svar från kommunerna där de säger: Detta gör att vi inte hinner ha en dialog med de enskilda markägarna. Det kan jag tycka är att köra över.

Kommunsidan har en detaljplan som är flera år gammal. Den är dessutom äldre än 2012; den fanns redan när detta började. Det finns massor med pengar investerade i en pågående detaljplaneplanering, och tjänstemännen säger själva att det påverkar.

Sedan finns det ju riksintressen redan i dag – det är såväl randigt som rutigt och prickigt i de där kartorna, som så ofta. Men om man inte har samråd och, som Länsstyrelsen i Västra Götalands län, säger att man inte skiljer på statlig, kommunal och enskild egendom blir jag lite mörkrädd. Det står faktiskt i regeringsformen att äganderätten ska respekteras. Man får ha en dialog, men här – det gäller i Västra Götaland, inte hemma hos oss – har svaret ibland blivit: Då får ni väl överklaga då. Att överklaga kostar faktiskt en förfärlig massa pengar.

Vad jag är ute efter och har varit ute efter även i andra debatter vi har haft är ömsesidig respekt och en bättre process. Det är bara att konstatera att denna process har varit ungefär som den med det utökade strandskyddet, det vill säga under all kritik. Jag hoppas att man respekterar den enskilda äganderätten på ett bättre sätt.

Anf. 108 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP):

Herr talman! Kanske är det så att respekten för äganderätten är så självklar att vi glömmer att uttala den. Jag uttalar gärna en gång till att äganderätten självklart är en helt grundmurad del av vårt rättssystem och inte minst av vårt samhälle.

Sedan har vi i hela apparaten kring planering olika avvägningar mellan det som i lagens mening definieras som å ena sidan ett enskilt intresse och å andra sidan det allmänna intresset. Den avvägningen måste vi kunna göra för att utveckla samhället och få någonting byggt över huvud taget, för annars fastnar vi. Riksintressena är en metod för detta, och avvägningen görs av ett antal utpekade myndigheter som gör ett så kallat riksintresseanspråk.

I processen för att ta fram detta finns det ett stipulerat sätt att ha samråd med bland annat markägarna och även den bredare allmänheten. Friluftsliv är nämligen ett allmänt intresse, och alla sektorer som använder mark och

vatten ska ta hänsyn till friluftslivets värden som en del av ett hållbart nyttjande. Detta är stipulerat av riksdagen, och jag uppfattar att det finns en bred uppslutning bakom det förhållningssättet.

Som jag har sagt flera gånger kan jag inte gå in och recensera myndigheternas arbete eller kommentera enskilda ärenden, men självklart följer vi processen. Om det framkommer kritik mot myndigheterna har jag självklart anledning att följa upp det i den ordning som finns.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2016/17:43
9 december

Svar på
interpellationer

§ 19 Svar på interpellation 2016/17:146 om kompetensförsörjningen inom kärnkraftsbranschen

Anf. 109 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP):

Herr talman! Jörgen Warborn har frågat energiminister Ibrahim Baylan om han anser att det finns en säkerhetsrisk som en effekt av att kvalificerade medarbetare rör sig från kärnkraftsbranschen och om statsrådet och regeringen avser att vidta några åtgärder för att möta utmaningen för branschen.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Tillgång till kompetens är en förutsättning för att upprätthålla säkerheten på kärnkraftverken. Då uppbyggnad, upprätthållande och utveckling av kompetens är långsiktiga frågor krävs en långsiktighet och kontinuitet i arbetet med dem. Förändringar som kan påverka tillgången till nödvändig kompetens behöver identifieras i god tid för att eventuella negativa konsekvenser ska kunna förebyggas och hanteras.

Jag vill poängtera att det är tillståndshavarna, det vill säga de kraftbolag som driver kärnkraftverken, som har ansvaret för att anläggningarna kan drivas på ett säkert sätt. Det är därför avgörande för dem att de kan locka till sig och behålla den kompetens som behövs för drift och underhåll av kärnkraftverken.

Strålsäkerhetsmyndigheten, SSM, utövar tillsyn över kärnkraftens säkerhet. I detta ingår att kontrollera att tillståndshavarna tar sitt ansvar även när det gäller kompetensfrågorna. SSM har i sina föreskrifter krav när det gäller kompetens och personella resurser som tillståndshavarna ska leva upp till.

Jörgen Warborn har frågat mig om jag ser någon säkerhetsrisk mot bakgrund av de frågeställningar han tar upp. Säkerheten har alltid högsta prioritet och går därför före driften av kärnkraftverket. Detta innebär att tillståndshavarna inte kan driva anläggningarna om de inte kan leva upp till de kompetenskrav som ställs. Om tillståndshavarna ändå driver anläggningarna vidare är det SSM:s uppgift att stoppa driften, vilket man också har mandat att göra.

Strålsäkerhetsmyndigheten ska, enligt dess instruktion, också bidra till att nationell kompetens för dagens och framtidens behov utvecklas inom myndighetens verksamhetsområde. Myndigheten ska därför ta initiativ till forskning, utbildning och studier samt bedriva omvärldsanalys och utvecklingsverksamhet. Myndigheten bidrar exempelvis genom sina forskningsmedel till professurer och doktorander inom viktiga områden.

Internationella atomenergiorganet, IAEA, ledde 2012 en granskning av hur Sverige lever upp till deras standarder för kärnsäkerhet. En uppföljning skedde i våras. Granskningen resulterade i en rekommendation till Sverige att vidta åtgärder för att långsiktigt upprätthålla kompetensen för kärnsäkerhet och strålskydd på nationell nivå.

Sammantaget kan jag konstatera att förutsättningarna för att upprätthålla och utveckla nationell kompetens på området bör ses över och, vid behov, stärkas. Regeringskansliet för därför en dialog med Strålsäkerhetsmyndigheten om hur myndigheten och övriga aktörer på området på bästa sätt kan medverka till att regeringen får en fördjupad redovisning av läget och vilka åtgärder som behöver vidtas.

Anf. 110 JÖRGEN WARBORN (M):

Herr talman! Jag tackar miljöministern för svaret. Jag tycker att det i grund och botten var ett väldigt bra svar.

Anledningen till att jag ställde denna interpellation är den bakgrund som jag, framför allt, ser från min egen valkrets, Halland. Där finns kärnkraftverket Ringhals.

I min vänkrets, bland bekanta och bland bekantas bekanta har jag upplevt att ganska många människor den senaste tiden har valt att lämna Ringhals till förmån för andra arbetsgivare. Detta gäller inte bara dem som jobbar på Ringhals, utan det gäller även entreprenörer som verkar inom kärnkraftverket. Vi har sett hur vissa projekt, av naturliga skäl, har lagts ned, vilket har påverkat det lokala näringslivet.

Man får lov att säga att Ringhals är en bra och populär arbetsgivare i regionen. Förutom att det är en stor arbetsgivare har det visat sig att omsättningshastigheten på personalen är väldigt låg. Människor väljer att jobba väldigt länge på Ringhals och är nöjda med det.

Det vi har sett på senare tid torde vara ett uttryck för den politik som regeringen har fört, där man har varit ganska tydlig med vad man vill göra med kärnkraften. Från början var man inte alls tydlig, men sedan blev det lite tydligare. Detta kombinerat med låga energipriser har gjort att beslutet att stänga två reaktorer vid Ringhals har slagit in, och det är därför människor söker sig bort från Ringhals.

Energiöverenskommelsen har kommit, vilket har bromsat denna utveckling något. Tur är väl det, tycker jag. Jag fick en uppgift om att det var lika många som lämnade Ringhals under första kvartalet 2016 som under hela 2015. Sedan kom energiöverenskommelsen i våras, eller i somras, och därefter har det blivit lite bättre.

Med anledning av svaret – som jag ändå överlag tyckte var ett bra svar – har jag några funderingar, lite mer utifrån ett kunskapsperspektiv. Vad menas egentligen med nationell kompetens? Ministern skriver att den behöver stärkas. Det tycker jag låter bra, men jag skulle vilja fråga ministern: Vad betyder nationell kompetens? Är det kompetens i ett bredare perspektiv, som möjliggör att kärnkraftverken även i framtiden kan rekrytera ur den här nationella kompetensen? Eller avser man något smalare, bara för SSM eller liknande?

I svaret påpekas mycket riktigt att en dialog kommer att fortsätta, och vi får väl se om detta så småningom kommer att leda till några åtgärder eller inte. Jag är intresserad av när denna dialog kommer att ta fart och om

ministern kunde utveckla och kommentera lite om hur den närmaste framtiden ser ut vad gäller denna fråga.

Prot. 2016/17:43
9 december

Svar på
interpellationer

Anf. 111 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP):

Herr talman! Tack för bra frågor, som ger möjlighet att vidareutveckla exakt vad som görs inom detta område.

Uppdraget till SSM är alltså att utveckla nationell kompetens inom myndighetens verksamhetsområde. Det handlar inte bara om att förse myndigheten själv med kompetens, utan detta ska ske brett inom hela verksamhetsområdet.

Huvuddelen av detta arbete handlar om forskning. Ett grundläggande syfte med den forskning som myndigheten finansierar och bedriver genom finansiering är att få fram ny kunskap, som kan ligga till grund för de beslut som ska fattas inom området och bidra till att myndigheten själv kan bedriva effektiv verksamhet.

Ett lika viktigt syfte är att utveckla och upprätthålla kompetensen för att utveckla ny och tillgänglig kunskap, både inom myndigheten och i hela landet.

Man kan notera att det finns ett antal ämnesområden som behövs för att vi ska kunna ha säker kärnkraft i Sverige. Exempel på detta är svåra haverier, reaktorfysik, safeguards och radioekologi. I dessa fall har myndigheterna ett särskilt ansvar för att trygga utvecklingen av kompetens. Detta gör man bland annat genom att finansiera professorer, doktorstjänster och postdoktorstjänster. Personerna på dessa tjänster fungerar självklart också som lärare för studenter i sin verksamhet.

Den här forskningen finansieras av avgifter från kärnkraftsindustrin. Vi går nu mot ett system med förnybar energi, som vi har beslutat och kommit överens om i energiöverenskommelsen, och vi ser nedläggningar av reaktorer. Detta påverkar uppenbart avgiftsbeloppet och vilka resurser som finns för denna forskning. Det är viktigt att vi följer detta så att vi kan säkerställa ett fortsatt hög nivå på den här forskningen, som också – direkt eller indirekt – är en del av den utbildning som behövs.

Regeringen har gett SSM i uppdrag att redovisa den nationella kompetensen inom strålskyddsområdet. SSM lyfter fram att strålskyddforskningen är splittrad och att den ofta utförs i små grupper med begränsad finansiering. Det finns en utmaning i att skapa forskningsgrupper med en kritisk massa, så att forskningen kan bedrivas med hög kvalitet.

Enligt SSM behövs också insatser för att etablera forskningsnätverk, bland annat inom strålningsbiologi och radioekologi.

De saker som jag nu har talat om är grunder för den dialog som du nämner. Dels finns en dialog mellan regeringen och myndigheten, dels finns en dialog mellan myndigheten och branschen. Vad gäller dialogen mellan regeringen och myndigheten kan jag meddela att den pågår och att den är intensiv. Den del som myndigheten sköter ska jag inte stå här och ge detaljerade uppgifter om, eftersom den inte är inom mitt ansvarsområde.

Anf. 112 JÖRGEN WARBORN (M):

Herr talman! Energiöverenskommelsen gör att vi, om kärnkraftsägarna vill, kommer att ha reaktorer igång till 2040–2045. Den öppnar dessutom

för att bygga en ny, om det skulle finnas möjligheter för detta. Detta är en bransch som har möjlighet att hålla på under en väldigt lång tid framöver.

Jag tycker att det som miljöministern nämner om forskning är bra i sak. Jag ser det dock lite mer konkret, utifrån kärnkraftverken.

Låt mig ta ett exempel från Varberg. Där har vi en yrkeshögskola som har ett gott samarbete med näringslivet brett i kommunen. Yrkeshögskolan Campus Varberg har helt enkelt en dialog med näringslivet och frågar: Hur ser kompetensbehovet ut i framtiden? Utifrån det försöker man skapa mer eller mindre skraddarsydda utbildningar för det lokala näringslivet. Då är naturligtvis Ringhals en viktig part där. Det har funnits två utbildningar som mer eller mindre riktat in sig på energisektorn, och flera av de studenter som har gått där har senare sökt arbete på Ringhals.

Givet den senaste tidens utveckling har, om jag är rätt informerad, en utbildning lagts ned, och söktrycket till den andra är oerhört litet. Det är snarare utifrån den utgångspunkten jag ställer frågan, inte på forskningsnivå utan konkret, hur vi kan säkerställa att det finns möjlighet att rekrytera kompetenta medarbetare till kärnkraftverken inom den närmaste framtiden och även på lite längre sikt.

Jag skulle vilja fråga miljöministern – jag tog ju ett exempel runt Campus Varberg – om ministern och regeringen har något bredare perspektiv på hur det ser ut på dessa någorlunda specifika utbildningar. Jag vet att Chalmers har liknande program, och det kanske också finns på andra orter. Har regeringen något grepp om detta och ser ni någon farhåga i att kompetensförsörjningen kommer att bli svårare framöver när det gäller nyrekrytering? Det är ett generationsskifte i kärnkraftverken som behöver ske under den här perioden. Som jag sa är det låg personalomsättning. Det betyder att en hel del närmar sig pensionsåldern, och det gör att det finns ett behov av att få in nya, unga kollegor i branschen.

Det är bra att ministern och regeringen slår fast att man inte ser någon säkerhetsrisk i dag beroende på detta. Jag ställde ju den här interpellationen för att säkerställa att vi inte hamnar i en sådan situation i framtiden och ville bara försäkra mig om att ministern delar den åsikten.

Anf. 113 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP):

Herr talman! Då kan jag börja med att försäkra ledamoten om att det inte finns några säkerhetsrisker i dag.

Nu har vi fått aviseringar, både internationellt och från myndigheten, om att i framtiden är frågan om kompetens något som vi behöver titta närmare på. Vi har med anledning av detta efterfrågat fler uppgifter, så att vi får en detaljerad bild av läget, men också inlett en tät dialog med myndigheten för att identifiera behov av eventuella åtgärder framöver.

Sedan länge har alltså myndigheten ett uppdrag att upprätthålla kompetens på området. Det fokuseras då på forskningsinsatser och på vad man kallar den högre delen av den efterfrågade avancerade kompetens som behövs, som professorer, lärare och doktorander. Vissa av dem får vi räkna med kommer att gå ut i branschen med sin doktorsgrad och den kompetensen.

Sedan är huvuddelen i säkerhetsfrågan viktig att komma ihåg, nämligen tillståndshavarna, det vill säga de kraftbolag som driver kärnkraftverken och som har ansvar för att anläggningarna drivs på ett säkert sätt. I tillståndet ingår även frågor kring kompetens i en bredare mening.

Säkerhetsfrågan bör hanteras på precis det sätt som ledamoten beskriver, alltså på plats i regionen tillsammans med utbildningsinstitutionerna, arbetsförmedlingen och dem som arbetar med den bredare kompetensförsörjningen i respektive region. Detta ligger i tillståndshavarnas uppdrag och de krav som finns vad gäller verksamhetstillsynen. Det är ett arbete i flera delar.

Det har flaggats från IAEA att det här är ett område som vi behöver ha fokus på, och det har vi också. Vi följer utvecklingen väldigt nära, tillsammans med den ansvariga myndigheten. Det gäller både frågorna om kompetens, som myndigheten själv arbetar med, men också analyser av den bredare frågan, så att vi absolut inte, som ledamoten säger, vid något tillfälle kommer att hamna i situationen att vi får säkerhetsrisker beroende på kompetensbrist.

Vi ska fånga upp detta tidigt, och det gör vi så fort vi ser tecken på en sådan utveckling.

Anf. 114 JÖRGEN WARBORN (M):

Herr talman! Det har varit en bra och klagörande debatt. Vi har slagit fast att det inte är någon säkerhetsrisk i dag. Vi har slagit fast att regeringen jobbar tillsammans med myndigheten för att säkerställa att så inte ska bli fallet i framtiden och att regeringen jobbar för att få en detaljerad bild av vilka åtgärder man behöver sätta in.

Det jag inte riktigt är på det klara med är när vi kan förvänta oss att regeringen har denna detaljerade bild, så att jag skulle kunna följa upp den här debatten med en skriftlig fråga eller ytterligare en interpellation. Om man håller på att få en detaljerad bild borde ju ministern ha någon form av tidsplan för när det skulle kunna vara aktuellt.

Jag tror att jag stannar här, herr talman. Eftersom det är mitt avslutningsanförande ber jag att få tacka för debatten.

Anf. 115 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP):

Herr talman! Jag vill avsluta med att tacka ledamoten för att han aviserar en viktig fråga som jag tror att det är bra att vi får en lite mer allmän debatt om. Den har förts ett tag vid det här laget inom Strålsäkerhetsmyndigheten, mellan Strålsäkerhetsmyndigheten och regeringen och inom branschen. Men det är bra om den också kommer fram till den bredare allmänheten, så att vi får ögonen på att kärnkraftbranschen är en bransch som behöver skarp kompetens i dag och ett tag framöver. Det är viktigt för att branschen ska fungera säkert och för att vi inte ska rucka på någon del av de säkerhetskrav som ställs.

Det pågår en aktiv dialog med myndigheten. Det är ett pågående arbete, och vi kommer att presentera olika typer av åtgärder.

Nivån på forskningen är densamma, och den här regeringen gör samma bedömning av forskningsbehovet som tidigare regeringar har gjort. Nu har det aviserats att strukturen kanske behöver justeras för att det ska fungera ännu bättre och kvaliteten inom forskningen upprätthålls.

Jag tror att vi får anledning att återkomma till frågan när vi har en mer detaljerad bild. Eventuellt kommer fler nedläggningar av reaktorer att aviseras. Det tror jag att vi kan förvänta oss inom en ganska snar framtid.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 20 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 8 december

2016/17:188 Skatten och entreprenören

av *Jörgen Warborn* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2016/17:189 Konsekvensutredningar

av *Jörgen Warborn* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2016/17:190 Konsekvenser av solskatten

av *Cecilie Tenfjord-Toftby* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2016/17:191 IB-programmets (International Baccalaureate) ändrade förutsättningar

av *Alexandra Anstrell* (M)

till statsrådet Helene Hellmark Knutsson (S)

§ 21 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 8 december

2016/17:456 Äldres boende i dag och i framtiden

av *Lars-Arne Staxäng* (M)

till statsrådet Peter Eriksson (MP)

2016/17:457 Det svenska initiativet om djurtransporter i EU

av *Jesper Skalberg Karlsson* (M)

till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2016/17:458 Stopp för uthyrningen av Slite hamn

av *Maria Weimer* (L)

till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

2016/17:459 Ratificering av tilläggsprotokollet till ESK-konventionen

av *Hans Linde* (V)

till statsrådet Åsa Regnér (S)

2016/17:460 Brott mot timmerförordningen

av *Jesper Skalberg Karlsson* (M)

till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2016/17:461 En EU-plattform för djurskydd

av *Jesper Skalberg Karlsson* (M)

till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2016/17:462 Familjeåterförening enligt Dublinförordningen

av *Christina Høj Larsen* (V)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2016/17:463 Familjeåterförening för syrier

av *Christina Høj Larsen* (V)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2016/17:464 Ensamkommande flyktingbarn från Afghanistan
av *Shadiye Heydari* (S)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

Prot. 2016/17:43
9 december

2016/17:465 Jämställdhet och idrott
av *Eva Lindh* (S)

till statsrådet Gabriel Wikström (S)

2016/17:466 Hot mot Europakonventionen

av *Christina Höj Larsen* (V)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2016/17:467 Barnhem i Afghanistan

av *Christina Höj Larsen* (V)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2016/17:468 Hinder för nybyggnation utanför tätort

av *Jakob Forssmed* (KD)

till statsrådet Peter Eriksson (MP)

2016/17:469 Införsel av alkohol

av *Eva Lindh* (S)

till statsrådet Gabriel Wikström (S)

§ 22 Anmälan om skriftligt svar på fråga

Skriftligt svar på följande fråga hade kommit in:

den 8 december

2016/17:360 Undantag vid skogsavverkning

av *Saila Quicklund* (M)

till miljöminister Karolina Skog (MP)

§ 23 Kammaren åtskildes kl. 14.47.

Sammanträdet leddes

av talmannen från dess början till och med § 9 anf. 40,

av tredje vice talmannen därefter till och med § 14 anf. 77 (delvis) och

av talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNA ASPEGREN

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Val	1
§ 2 Justering av protokoll	2
§ 3 Ärenden för bordläggning	2
§ 4 Svar på interpellation 2016/17:163 om beräkningar av minskade klimatutsläpp	2
Anf. 1 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP).....	2
Anf. 2 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M)	3
Anf. 3 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP).....	4
Anf. 4 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M)	5
Anf. 5 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP).....	6
Anf. 6 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M)	7
Anf. 7 Statsrådet ISABELLA LÖVIN (MP).....	8
§ 5 Svar på interpellation 2016/17:159 om balansen mellan miljömål och produktionsmål i skogen	8
Anf. 8 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S).....	8
Anf. 9 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M)	9
Anf. 10 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S).....	10
Anf. 11 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M)	11
Anf. 12 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S).....	13
Anf. 13 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M)	13
Anf. 14 Statsrådet SVEN-ERIK BUCHT (S).....	14
§ 6 Svar på interpellation 2016/17:142 om barnäktenskap	14
Anf. 15 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S)	14
Anf. 16 TINA GHASEMI (M).....	16
Anf. 17 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S)	17
Anf. 18 TINA GHASEMI (M).....	18
Anf. 19 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S)	18
Anf. 20 TINA GHASEMI (M).....	19
Anf. 21 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S)	19
§ 7 Svar på interpellation 2016/17:157 om företrädaransvar	20
Anf. 22 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	20
Anf. 23 MARIA MALMER STENERGARD (M)	21
Anf. 24 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	22
Anf. 25 MARIA MALMER STENERGARD (M)	22
Anf. 26 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	23
Anf. 27 MARIA MALMER STENERGARD (M)	24
Anf. 28 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	24
§ 8 Svar på interpellation 2016/17:158 om införande av flygskatt	25
Anf. 29 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S).....	25
Anf. 30 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M)	25

Anf. 31 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	26
Anf. 32 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M).....	27
Anf. 33 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	28
Anf. 34 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M).....	28
Anf. 35 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	29
§ 9 Svar på interpellation 2016/17:160 om höjd skatt på arbete i tider av digitalisering	30
Anf. 36 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	30
Anf. 37 NIKLAS WYKMAN (M)	30
Anf. 38 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	31
Anf. 39 NIKLAS WYKMAN (M)	32
Anf. 40 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	33
Anf. 41 NIKLAS WYKMAN (M)	34
Anf. 42 Finansminister MAGDALENA ANDERSSON (S)	34
§ 10 Svar på interpellationerna 2016/17:127 och 128 om nya regler för underhållsstöd	35
Anf. 43 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S).....	35
Anf. 44 TINA GHASEMI (M).....	37
Anf. 45 LOTTA FINSTORP (M).....	38
Anf. 46 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S).....	39
Anf. 47 TINA GHASEMI (M).....	39
Anf. 48 LOTTA FINSTORP (M).....	40
Anf. 49 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S).....	41
Anf. 50 TINA GHASEMI (M).....	42
Anf. 51 LOTTA FINSTORP (M).....	43
Anf. 52 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S).....	43
§ 11 Svar på interpellation 2016/17:149 om skillnader i sjukfrånvaro	44
Anf. 53 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S).....	44
Anf. 54 JOHAN FORSSELL (M)	44
Anf. 55 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S).....	45
Anf. 56 JOHAN FORSSELL (M)	46
Anf. 57 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S).....	47
Anf. 58 JOHAN FORSSELL (M)	48
Anf. 59 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S).....	48

§ 12 Svar på interpellation 2016/17:150 om den psykiska ohälsan	49
Anf. 60 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S).....	49
Anf. 61 JOHAN FORSSELL (M).....	50
Anf. 62 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S).....	51
Anf. 63 JOHAN FORSSELL (M).....	52
Anf. 64 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S).....	53
Anf. 65 JOHAN FORSSELL (M).....	54
Anf. 66 Socialförsäkringsminister ANNIKA STRANDHÄLL (S).....	54
§ 13 Svar på interpellation 2016/17:147 om ungdomsförbundens plats i skolan	55
Anf. 67 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	55
Anf. 68 JESPER SKALBERG KARLSSON (M).....	57
Anf. 69 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	58
Anf. 70 JESPER SKALBERG KARLSSON (M).....	59
Anf. 71 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	60
Anf. 72 JESPER SKALBERG KARLSSON (M).....	61
Anf. 73 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	61
§ 14 Svar på interpellation 2016/17:105 om apotekens tillgänglighet och service	62
Anf. 74 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S).....	62
Anf. 75 KARIN RÅGSJÖ (V).....	63
Anf. 76 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S).....	64
Anf. 77 KARIN RÅGSJÖ (V).....	65
Anf. 78 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S).....	66
Anf. 79 KARIN RÅGSJÖ (V).....	67
Anf. 80 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S).....	67
§ 15 Svar på interpellation 2016/17:134 om Nya Karolinska Solna	67
Anf. 81 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S).....	67
Anf. 82 KARIN RÅGSJÖ (V).....	69
Anf. 83 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S).....	70
Anf. 84 KARIN RÅGSJÖ (V).....	70
Anf. 85 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S).....	71
Anf. 86 KARIN RÅGSJÖ (V).....	72
Anf. 87 Statsrådet GABRIEL WIKSTRÖM (S).....	73
§ 16 Svar på interpellation 2016/17:95 om andrahandsuthyrning	73
Anf. 88 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP).....	73
Anf. 89 NOOSHI DADGOSTAR (V).....	74
Anf. 90 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP).....	75
Anf. 91 NOOSHI DADGOSTAR (V).....	76
Anf. 92 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP).....	77
Anf. 93 NOOSHI DADGOSTAR (V).....	77
Anf. 94 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP).....	78

§ 17 Svar på interpellation 2016/17:137 om textilinsamling av företag	78
Anf. 95 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP)	78
Anf. 96 KRISTINA YNGWE (C)	79
Anf. 97 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP)	80
Anf. 98 KRISTINA YNGWE (C)	81
Anf. 99 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP)	82
Anf. 100 KRISTINA YNGWE (C)	83
Anf. 101 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP)	83
§ 18 Svar på interpellation 2016/17:144 om översynen av områden av riksintresse för friluftsliv	84
Anf. 102 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP)	84
Anf. 103 GUNILLA NORDGREN (M)	84
Anf. 104 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP)	86
Anf. 105 GUNILLA NORDGREN (M)	86
Anf. 106 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP)	87
Anf. 107 GUNILLA NORDGREN (M)	88
Anf. 108 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP)	88
§ 19 Svar på interpellation 2016/17:146 om kompetensförsörjningen inom kärnkraftsbranschen	89
Anf. 109 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP)	89
Anf. 110 JÖRGEN WARBORN (M)	90
Anf. 111 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP)	91
Anf. 112 JÖRGEN WARBORN (M)	91
Anf. 113 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP)	92
Anf. 114 JÖRGEN WARBORN (M)	93
Anf. 115 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP)	93
§ 20 Anmälan om interpellationer	94
§ 21 Anmälan om frågor för skriftliga svar	94
§ 22 Anmälan om skriftligt svar på fråga	95
§ 23 Kammaren åtskildes kl. 14.47	95

Prot. 2016/17:43
9 december
